TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ SÖZLÜĞÜ

2

Dr. Naci ÖNSAL

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi
331.03
END
2012
3024

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ SÖZLÜĞÜ

2

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

Dr. Naci ÖNSAL
TÜRK-İŞ Genel Sekreter Yardımcısı

Tarih:.....
Demirbaş No: 3024
Tasnif No: 331.03 End 2012

Bilgisayara işlenmiştir.

TÜRK-İŞ
Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No. 10
Yenişehir - Ankara
Tel : (0.312) 433 31 25 (4 hat)
Faks : (0.312) 433 68 09 - 433 85 80
http://www.turkis.org.tr
e-posta: turkis@turkis.org.tr

Ağustos 2012

ISBN: 978-605-87587-8-0

Baskı:
Aydoğdu Ofset
Tel: (0.312) 395 81 44 (pbx)

Kadir Bartu'ya

ÖNSÖZ (2)

Endüstri İlişkileri Sözlüğü'nün bu ikinci bölümünde; Borçlar, Ticaret ve Medeni Kanunların ilgili bölümleri ile Deniz İş Kanunu, Basın İş Kanunu, Dernekler Kanunu, Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu, ilgili tüzük ve yönetmelikler, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, ayrıca iktisat, maliye, işletme, sosyoloji, çalışma sosyolojisi, sosyal psikoloji, insan kaynakları yönetimi literatürü taranmıştır.

Düşünülen ama girilmeyen alanlar; Dünya ve Türk Sendikacılık Tarihi, Günümüz Dünyasında ve Türkiye'de Sendikacılık ve Sendikalar ile bir çok kurumla birlikte isimleri anılan bilim adamlarının biyografileri olmuştur. Nedeni; sözlüğün sınırlarını zorlamamak ve ansiklopedik nitelik kazandırmamaktır.

Bundan sonra Endüstri İlişkileri Sözlüğü 1 ve 2 gözden geçirilmeye devam edilecek; yanlışlar düzeltilecek, bazı maddeler genişletilecek, sözcüklerde olabildiğince birliktelik sağlanacak ve sözlük 1 ve 2 tek kitap haline getirilecektir. Kuşkusuz bu işler yapılırken gelişen yeni kavramlara da yer verilecektir.

Endüstri ilişkileri alanının dinamizmi böylesi bir sözlük için "bitti" demeyi güçleştirdiği gibi, Endüstri İlişkileri'nin disiplinler arası niteliği de

bazı kavramların sözlükte yer alıp almaması konusundaki kararı güçleştirmiştir.

Çalışmanın, Endüstri İlişkileri alanı ile ilgilenenlere yararlı olmasını ve daha nitelikli çalışmalara neden olmasını diliyorum.

Dr. Naci Önsal

a

absenteizm[110]: Bir işkolunda, bir firmada veya belirli bir bölgede hastalık veya izin gibi geçerli bir nedene dayanmaksızın ya da işsizlik, grev gibi bir durum olmaksızın ücretlilerin çalışmadan geçirdikleri iş günleri.

absenteizm oranı[110]: Bir işkolunda, bir firmada veya belirli bir bölgede hastalık veya izin gibi geçerli bir nedene dayanmaksızın ya da işçilik, grev gibi bir durum olmadığı halde, işe gelmeksizin geçirilmiş sürenin normal çalışma günlerine oranı.

acyo kuramı[58]: Faizin, bu gün elde bulunan bir malın gelecekte elde edilecek benzer bir malla değişiminden doğacak farka eşit olduğunu savunan kuram.

açığa harcama[58]: Hükümetin, işsizliği azaltmak, ekonomiyi canlandırmak ve benzeri amaçlarla kamu harcamalarını kamu gelirlerini aşacak,

dolayısıyla bütçe açığıyla sonuçlanacak biçimde bilerek artırması.

açık artırma: Bir mal veya hizmeti üreten tek satıcının birden çok alıcı ile bir araya geldikleri, mal veya hizmeti alabilmek için fiyatı yükselterek rekabet ettikleri satış şekli.

açık bütçeli devlet[322]**:** Konjonktüre paralel bir bütçe politikası uygulayan, bütçeleme sürecinde önce giderleri, sonra da gelirleri tespit eden, bütçe gelir ve giderleri konusunda bir denge gözetmeyen devlet modeli.

açık deniz[183]**:** Tüm ülkelerin karasuları dışında bulunan ve uluslararası kurallara göre hiçbir ülkeye ait olmayan denizler.

açık devlet[322]**:** Vatandaşların devlet idaresi ile ilgili olarak bilgi edinme ve bilgiye ulaşabilme haklarının anayasal ve kanuni normlarla güvence altına alındığı demokratik devlet yapısı.

açık ekonomi[179]**:** İktisadi etkinliklerin, dış dünya gelir ve giderlerini kapsayacak biçimde tanımlanması.

açık eksiltme: Bir mal veya hizmeti üreten birden çok satıcının tek alıcı karşısında bir araya geldikleri, sözlü teklif yöntemiyle fiyatı düşürerek rekabet ettikleri alım şekli.

açık finansman: İşsizliği önlemek ve piyasaları canlandırmak, gelir düzeyini yükseltmek ve gelir dağılımının daha adil hale getirmek amacıyla hükümetlerin başvurdukları, kamu gelirlerini aşan harcama yapmaya dayalı iktisat politikaları.

açık kira anlaşması[183]**:** İçinde yükün cinsi ve varış limanı ya da limanları yazılı olmayan kira anlaşması.

açık kredi: Finans kurumlarının güvendikleri, iş yapmaya alıştıkları müşterilerine onların servetlerini, gelir düzeylerini vb. bilerek herhangi bir teminat almadan, imzalarına güvenerek açılan otomatik kredi.

açık mektup[340]**:** Herkese, kamuya hitap eden mektup.

açık ocak madenciliği[340]**:** Madenlerin yer altında galeriler kazılarak değil, madenlerin üstünü örten toprak tabakasının tamamen kaldırılması ve bu şekilde açığa çıkartılan madenlerin toplanması.

açık piyasa işlemleri: Merkez bankalarının ekonomiyi canlandırmak, enflasyonu kontrol etmek vb. için piyasalardaki para miktarını ar-

tırmak veya azaltmak amacıyla hazine bonosu, devlet tahvili, döviz alım satımı yapmaları.

açık tercih: Kişinin başkalarından saklamayıp açıklamaktan çekinmediği tercih.

açık toplum[269]: Etkinlik, yaratıcılık ve bireylerin çoğunun yenilenmesi üzerine kurulu, toplumsal politikaların amaç dışı sonuçlarının açık biçimde eleştirildiği ve bu eleştiri doğrultusunda değişimlerin sergilendiği toplum.

açıklayıcı değişken: Bağımsız değişken.

açılış bilançosu: Yeni bir işletmenin faaliyete başlamadan önce veya faaliyeti süren bir işletmenin yeni dönem başında düzenlediği bilanço.

adacık[269]: Üçüncü dünya ekonomisinin, ihracata yönelik, yabancı sermayenin denetimi ve yönetimindeki üretim faaliyetlerini anlatmak için kullanılan deyim.

adam kayırmacılığı[322]: Nepotizm. Kayırmak, tutmak, haksız olarak yardımda bulunmak, bir şeyin yapılmasını istemek, başkası için aracılık yaparak ona hakkı olmayan bir şeyin verilmesi için çaba göstermek gibi sosyal ahlak esaslarına ters düşen davranış biçimlerinin tümü.

adanma[297]**:** Kişinin işine ve organizasyonuna tutku derecesinde bağlanması ve organizasyonun amaçları için özverili bir şekilde istekle çalışması.

aday çırak[323]**:** Çıraklığa başlama yaşını doldurmamış ve çıraklık döneminden önce kendisine işyeri ortamı tanıtılan, sanat ve mesleğin ön bilgileri verilen kişi.

adi ortaklık: Sadece gerçek kişiler arasında kurulan, tüzel kişiliği olmayan, ticaret odasına kaydı gerekmeyen ortaklık.

adil fiyat: Malların fiyatının malların üretilmesi için harcanan emek ile ölçülmesini savunan görüşün adil bulduğu fiyat.

adil ücret: İşçiye, kendi sosyal düzeyine göre ailesiyle beraber yaşamasına olanak sağlayacak, insan onuruna yakışır ücret.

adli yardım[220]**:** Avukatlık ücretini ve/veya yargılama giderlerini karşılama olanağı olmayan kişiler için avukatlık ücretinin ve/veya mahkeme harçları ve diğer yargılama masraflarının devlet tarafından karşılanması.

afet[223]**:** Önlenmesi elde olmayan büyük felaket.

afetzede: Afetlerden zarar görmüş, yardıma muhtaç kişiler.

aforizma[178]: Özlü söz ya da yazı, çeşitli konuları, anlamları kısa açık ve anlaşılır biçimde anlatma.

ağırlıklı ortalama: Tartılı aritmetik ortalama.

ahilik[332]:

1. Arapçada kardeş; Türkçede (akı kelimesinden gelerek) eli açık, cömert.
2. Türk örf ve adetleri ile İslam inancını kaynaştırmak amacıyla geliştirilen bir düşünce sistemi ve yaşam tarzı.
3. Anadoluda yerleşen Türklerin çalıma hayatının bütün kesimlerine insan yetiştiren, aynı zamanda bu insanların ahlaklı olmasını sağlayan, ekonomik faaliyetleri düzenleyen organizasyon; bir çeşit sosyal güvenlik kurumu.

ahlaki değer[58]: Doğruluk, dürüstlük, cömertlik, hak ve adalet gibi büyük dinlerin hemen hepsinde paylaşılan ve bireylerde bulunması önerilen değerlerden her biri.

ahlaki panik[269]: Ahlaki bir sorunla ilgili olarak genellikle ahlaki atılımcılar (yasa yapıcılar,

kampanya düzenleyenler ve uygulayıcılar) ve medya tarafından yaratılan toplumsal kaygı.

aile hekimliği: Birey ve ailelere sürekli ve çok yönlü sağlık hizmeti veren, biyolojik, klinik ve davranış bilimleriyle iç içe olan, faaliyet alanı içinde tüm yaş gruplarını, her iki cinsiyeti, tüm sistemleri ve bütün hastalıkları kapsayan uzmanlık alanı.

aile ödeneği: Aile yardımı.

aile sosyolojisi: Ailenin tarihi gelişimi, yapısı, aileyi oluşturan bireylerin statü ve rollerini, evlilikten yaşlanmaya kadar geçen aşamalarda olan değişiklikleri ve ailenin içinde bulunduğu toplumun siyasi, ekonomik, sosyal ve dini yapısını inceleyen alt sosyoloji dalı.

aile ücreti: Çalışan işçiyi birey olarak değil, ailesiyle birlikte düşünerek, onların da yaşamlarını insan onuruna yakışır bir düzeyde sürdürmelerine olanak sağlayacak bir ücret düzeyinin sağlanması gerektiği görüşünden kaynaklanan kavram.

aile ve sosyal politikalar bakanlığı[326]: Sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ulusal düzeyde politikalar ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulamasını izlemek, aileyi, çocukları

korumak, kadına karşı ayrımcılığı önlemek, özürlü ve yaşlıların ayrımcılığa uğramadan yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak, şehit yakınları ve gazilerin mağduriyetine izin vermemek, toplumun korunmaya muhtaç ve sosyal yardıma ihtiyaç duyan kesimlerine gereken imkanları sağlamak amacıyla 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 03.06.2011 tarihinde kurulan bakanlık.

aile yardımı:

1. Memurlar için her yıl Bakanlar Kurulu'nca belirlenen katsayılar üzerinden hesaplanarak yapılan ödeme.
2. Toplu iş sözleşmelerinde genellikle sosyal yardımlar bölümünde düzenlenen maddeler ile çeşitli koşul ve miktarlarda yapılan ödeme.

ailevi yükler sigortası: Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 102 numaralı Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Sözleşmesi'nin öngördüğü dara düşmüş, yoksul ailelere ve çocuk sahiplerine vb. yapılan yardımları içeren dokuzuncu sosyal güvenlik riski ve sigortası.

Sözleşmeyi Türkiye onaylamış olmasına karşın bu sigorta dalı ülkemizde uygulanmamaktadır.

ajans[178]**:** Haber kurumu. Haber toplayıp yapan kuruluş.

akdi kusur[340]**:** Tarafların sözleşmeye uymamalarından kaynaklanan kusur.

akılcılaşma[269]**:** Toplumsal aktörlerin kişisel olmayan ilişkiler bağlamında, çevrelerindeki dünya üzerinde daha fazla denetim kurmak için bilgiye daha çok başvurdukları süreç.

akılcılık: Rasyonalizm, usçuluk. Aklın varlığını, önceliğini ve üstünlüğünü esas alan sosyolojik görüş.

akit yapma zorunluluğu[340]**:** Kanuni bir hüküm ya da idari bir işlemden doğan akit yapma zorunluluğu.

akseptans: Kabul.

akut enflasyon[328]**:** Birbirini takip eden üç yıl boyunca yüzde elli ile yüzde iki yüz oranları arasında gerçekleşen enflasyon.

alametifarika: Ticari marka.

alan çalışması: Antropolojide uygulanan, daha sonra geniş kullanım alanını sosyolojide bulan; insanların görüş ve davranışlarını gözleme alan, örnekler ve sorular belirleyen, soran, elde

edilen bilgileri kaydedip sınıflayan, bu bilgileri bir rapor haline getiren uzun süreli çalışma.

alan sınırlaması[328]: Belirli bir tarımsal ürünün ekimine ayrılan toplam alanın ülke genelinde sınırlandırılması.

alegori[178]: Bir duyguyu, bir düşünceyi, kavramı ya da bir varlığı başka bir varlıkla anlatmak.

algoritma[269]: Bir problemin, genellikle matematiksel bir kanıtın da desteğiyle aşama aşama (genellikle bilgisayar destekli) çözümü.

alıcı piyasası[328]: Satıcıların alıcılardan daha çok olması nedeniyle satış koşullarının alıcılar tarafından belirlendiği piyasa.

alkolizm[319]: Bireye ve topluma zarar veren her türlü alkollü içki kullanma alışkanlığı.

Genetik yoldan geçen bir biokimyasal bozukluk olabileceği gibi alkol kullanımının yarattığı bir sonuç da olabilir.

alt kültür: Egemen kültürle bağını sürdüren, ondan kopmadan çeşitli konularda farklılık ortaya koyan dinsel, etnik, mesleki vb. kültür.

alternatif maliyet[110]: Üretim faktörlerini bir mal veya hizmetin üretiminde kullanmakla, onları başka bir mal veya hizmetin üretiminde kul-

lanmaktan vazgeçmiş olmamız nedeniyle katlandığımız fedakarlık.

alternatif medya[259]**:** Kurulu düzenin gerçeklik algılaması ve egemen habercilik pratiklerine alternatif oluşturabilecek "başka bir dünyanın mümkün olabileceği" inancı taşıyan medya hareketi.

altı sigma yaklaşımı[234]**:** Endüstri mühendisliği tekniklerini kullanarak ve bu tekniklerin entegrasyonunu sağlayarak organizasyonların amaçladıkları hedeflere ulaşmalarını sağlayacak etkili bir yönetim sistemi, bir metodoloji, bir rehber ve felsefe.

altın kural[259]**:** "Başkalarına, sana davranmalarını istediğin biçimde davran" özdeyişine dayanan aktöre kuralı.

altın külçe sistemi: Piyasada tedavül eden banknotların garantisi olarak merkez bankasında altın külçelerin tutulduğu sistem.

altın paraşüt[328]**:** Firma devralımlarında, yöneticilerin işten çıkarılmalarını engellemek amacıyla sözleşmeye konan ve yöneticileri işten çıkarmayı çok maliyetli hale getiren koşullar.

altın sikke sistemi: Piyasada banknotların ve altın sikkelerin birlikte tedavül ettiği, altın getirenlerin sikke bastırabildiği, merkez bankasının isteyenlerin banknotlarını altın sikkelere çevirdiği sistem.

altın yakalı işçi[328]**:** Bilgiye sahip olan, bilgisini istediği gibi kullanabilen profesyonel veya çok aranan niteliklere sahip, genellikle de elli beş yaşın üstünde olan çalışanlar.

altyapı[328]**:**

1. Bir ülkede ulaştırma, enerji, iletişim sistemleri gibi kamu yararına kullanılan sermaye varlıklarının bütünü.
2. Marksist yaklaşımda toplumsal gelişmenin belirleyici unsuru olan üretici güçler, bilgi ve teknolojik gelişme bütününden oluşan iktisadi yapı.

ambargo[110]**:** Askeri, siyasi ve ekonomik nedenlerle bir malın serbestçe naklini, alımını ve satımını önleyici tedbirler.

amele birliği biriktirme ve yardımlaşma sandığı[330,331]**:** Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı, yönetim, işleyiş ve denetimi kendi yönetmeliğine göre yapılan, idari ve mali açıdan özerk, tüzel kişiliğe sahip, 1921 yılında kurulmuş sosyal güvenlik kuruluşu.

amortisman: Üretim sürecinde bir yıldan uzun sürelerle kullanılan sermaye mallarında bir yıllık üretim sürecinin sonunda meydana gelen aşınma ve eskimenin değeri.

ana sanayi[328]**:** Kendi imalat programına aldıkları belirli ürün, parça ve hizmetleri üreten ve ayrıca üretim maliyetlerinin yüksek olması, teknolojilerinin veya kapasitelerinin yetersiz kalması gibi nedenlerle kendi imalat programlarına alamadıkları belirli ürün, parça ve hizmetleri yan sanayiden tedarik ederek son malı üreten büyük ölçekli işletmelerden oluşan sanayi.

anahtar endüstri: Sürükleyici sanayi.

analık hali[8]**:** Sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise on haftalık süreye kadar olan haller.

analık sigortası[312]**:** Doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası gereken giderleri karşılayan, annenin ve çocuğunun korunmasını hedefleyen; sigortalı kadına veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan karısına, kurumdan gelir veya aylık almakta olan kadına veya erkeğin sigortalı olmayan eşine yapılan yardımları kapsayan sigorta kolu.

analitik düşünce: Bir sorunu çözmek için olabildiğince alt başlıklara ayırmak ve her bir başlığı ayrı ayrı sorgulayıp, değerlendirerek, çıkan sonuçları birleştirmek şeklindeki çözümsel akıl yürütme.

anamalcı toplum[328]**:** Kapitalist toplum.

anarko-sendikalizm[328]**:** Sendikalizmin anarşist bir türü olup kapitalizmin tasfiyesine odaklanan, dünya emekçilerini örgütleyerek liderlerin ve yöneticilerin olmadığı bir yapı oluşturmak ve toplumu yeni baştan örgütlemek amaçlarıyla on dokuzuncu yüzyılın sonlarında ortaya çıkan ve yirminci yüzyılın başlarında bazı Latin Amerika ülkeleriyle birlikte Amerika Birlişek Devletleri'ndeki Dünya Sanayi İşçileri Örgütüne bağlı işçiler tarafından geliştirilen bir düşünce akımı.

anarşizm:

1. Kural tanımazlık.

2[269]. İnsan toplumlarının en iyi biçimde bir hükümet ya da otorite olmadan işleyeceğini savunan, insanların doğal halleriyle, herhangi bir dış müdahale olmadan, birlikte uyum içinde ve özgürce yaşayacaklarını ileri süren felsefi ve siyasi görüş.

anayasanın üstünlüğü ilkesi[220]: Anayasanın hukuk kuralları içinde en yüksek kural sayılması ve anayasa dışında yapılacak tüm hukuki düzenlemelerin anayasaya uygun olması.

angarya[62]: Ücreti ödenmeden zorla yaptırılan çalışma.

ani duruş[328]: Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, ülke ekonomisine ilişkin siyasi veya iktisadi istikrarsızlık gibi içsel veya küresel likidite koşullarının daralması ve bulaşıcılık etkisi gibi dışsal nedenler yüzünden yabancı sermaye girişlerinin aniden durması veya yabancı sermayenin ülkeden çıkması.

ankes:

1. Merkez bankalarının tedavüle sürdükleri banknotlar karşılığında kasalarında tuttukları kıymetli maden rezervi.
2. Bankaların borç verebilmek için hazırda tuttukları efektif para.

anket: Sormaca.

anlamlı eylem: Bireyin bir anlam yüklemediği/yüklenemeyen hareketlerinden ayrı olarak yaptığı ve toplumsal anlam içeren hareketleri.

anokranizm[178]**:** Oluş tarihi kesin olarak bilinen bir olayı ya da yaşadığı tarih belli olan bir kişiyi, değişik bir tarihte geçmiş bir olay ya da başka bir zamanda yaşamış bir kişi olarak göstermek.

anomali: Normalden sapmaları ve doğuştan gelen bozuklukları ifade eden tıp terimi.

Ancak sosyal konularda da kurallara veya genel kabul görmüş kurumlara aykırı düşünce anlamında kullanılmaktadır.

anonim şirket: En az beş kişinin biraraya gelerek, kuruluş kanununda özel bir hüküm yoksa (en az) elli bin lira sermaye koyarak oluşturdukları, sorumluluğu mal varlığı ile sınırlı, sermayesi paylara bölünmüş şirket.

antagonizm: Gelirin paylaşımında emek ve sermaye arasında rekabet, düşmanlık.

antisemitizm: Yahudi karşıtlığı, düşmanlığı.

apolitik: Siyasi görüş ve düşüncelere bağlı olmayan, bu düşüncelerden habersiz olan veya onları önemsemeyen kişi.

ara mal: Üretim sürecinde son ürünü elde etmek için hammadde yanında kullanılan ürünler.

aracılık ücreti[177]**:** İşçiye belli işlerde aracılık yapması karşılığında işverence bir ücret ödeneceğinin kararlaştırıldığı hallerde; aracılık yapılan işlemin üçüncü kişi ile geçerli olarak kurulmasıyla işçinin hak kazandığı ücret.

arasta[322]**:** Üstleri örtülü, önleri saçaklı dükkanlardan meydana gelen çarşı; bedesten.

argüman:

1. Bir görüşü veya bir isteği haklı kılmak için kullanılan kanıtlar.
2. Toplu iş sözleşmesi müzakerelerinde bir talebi elde etmek veya talep edileni vermemek için kullanılan kanıtlar.

arızi[2]**:** Aslında olmayan, sonradan olan.

arızi gelir[322]**:** Sürekli olmayan kaynaklardan sağlanan ve kişilerin normal tüketim harcamalarında önemli bir değişiklik meydana getiren gelir.

aristokrasi: Üst sınıf, orta çağda soylular, modern çağda kapitalistler.

aritmetik ortalama: Bir dizinin tüm sayılarının toplanarak bu toplamın diziyi oluşturan sayıya bölünmesi ile bulunan ortalama sayı.

artan getiri[328]: Diğer üretim faktörleri sabitken bir üretim faktörü miktarındaki oransal artışın üretimde oransal olarak daha fazla artış yaratması durumu.

artan maliyetli endüstriler[328]: Endüstriye yeni firmaların girişiyle girdi fiyatlarının artmasına bağlı olarak ortalama maliyetleri artan endüstriler.

artan oranlı vergi: Kademeli vergi.

artı değer: Kapitalistlerin, işçilere gerçekleştirdikleri üretimin gerçek değerin altında ücret ödeyerek elde ettikleri aşırı ve haksız kazanç.

artık yıl: Şubat ayının yirmidokuz çektiği yıl.

arz[110]: Bir malı elinde bulunduranların belirli fiyattan satmak isteyecekleri miktar.

arz esnekliği: Arzın fiyat değişimleri karşısında gösterdiği duyarlılık ölçüsü.

arz talep kanunu[196]: Serbest rekabet piyasasında, satıcıların ve alıcıların fiyat değişmelerine gösterdikleri tepkileri açıklayan kanun.

arz yanlılar[227]: Ekonomik refahın mal ve hizmetleri arz edenler (işverenler) açısından en iyi koşulların yaratılması ile elde edileceğine inananlar.

asgari faiz: Keynes'in, likidite tercihi teorisine göre faizin düşebileceği alt sınır.

asgari geçim düzeyi[58]**:** En düşük geçim düzeyi. İşçinin kendini yeniden üretebilmesi, işini yapabilmesi ve sağlıklı yaşayabilmesi için zorunlu fiziksel gereksinimlerini ve yaşamını insan onuruna yakışır bir biçimde devam ettirebilmesi için zorunlu sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecek geçim düzeyini sağlayacak en düşük gider miktarı.

asgari geçim indirimi[22]**:** Ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan onaltı yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için yüzde elli, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için yüzde onu, çocukların herbiri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk çocuğu için yüzde yedibuçuk, diğer çocuklar için yüzde beşi.

asgari işçilik[206]**:** İşverenin, işin emsaline, kapsam ve kapasitesine göre işin yürütümü açısından gerekli olan sigortalı sayısının, çalışma süresinin veya prime esas kazanç tutarının altında bildirimde bulunduğunun tespiti halinde, işin yürütümü açısından gerekli olan asgari işçilik tutarı.

asimetrik toplum: Kapitalist ekonomi düzeninde bireyler ile bireylerin oluşturdukları kurumlar (kamu kurumları, şirketler, sendikalar) arasındaki simetrinin kaybolduğu, gücün bireylerden kurumlara geçtiği toplum.

asimilasyon[269,319]: Dışarıdan gelen birisinin, göçmenin ya da tabi konumdaki bir grubun, egemen olan toplumla ayırt edilemez derecede bütünleşmesi süreci.

askerlik yardımı:

a) Kıdem tazminatı hakkını kazanmadan askere alınan işçilere veya bu koşul aranmadan muvazzaf askerlik görevine giden işçilere işverenin belirlenen miktarda ödeme yapmasını düzenleyen toplu iş sözleşmesi maddesi,

b) Muvazzaf askerlik dışında askere alınan işçilerin işyerine dönünceye kadar geçen sürede işverenin ödeme yapmasını düzenleyen toplu iş sözleşmesi maddesi,

c) Muvazzaf askerlik dışında askere alınan ve kendisine maaş ödenen işçiye, işyerine geri dönünceye kadar geçen sürede işyerinden aldığı ücret ile silahlı kuvvetlerce ödenen maaş arasındaki farkın işverence ödenmesini düzenleyen toplu iş sözleşmesi maddesi.

asketik gerilim: Maddi dünyadan elini çeken bir kimsenin bir süre sonra düşünsel bir gerilim içine gireceği, bu gerilimin daha çok çalışmak yoluyla aşılacağı, böylece Tanrıya ulaşmanın tek yolunun her geçen gün daha çok çalışmak olduğu düşüncesi.

asya tipi üretim tarzı[198]: İş bölümü oldukça ilerlemiş ve kendi kendine yeter duruma gelmiş ekonomilerde, ihtisaslaşma gelişirken artı değerin çoğalması, gerekli üretimden artı üretime geçilmesi, kendi kendine yeterlilik koşullarının aşılarak fazla mal üretilmesi.

aşağı sınıf[269]: Toplumun ana kesimi dışında kalan, genellikle herhangi bir eğitim ve vasfı olmayan, ya da uzun süreden beri işsiz ya da işgücüne dahil olmayan, sokak suçlarına bulaşmış ve başka türde anormal davranışlar sergileyen, çoktanberi yoksulluk nöbetleri içinde olan ve yardımlarla yaşayan, son derece değişik nitelikteki insanları bir araya toplayan birleşmeyi ifade eden terim.

aşar: Osmanlı İmparatorluğunda tarım gelirlerinden alınan vergi.

aşırı ısınma[328]: Ekonominin canlanma döneminde toplam istemdeki artışın reel gayrisafi yurt içi hasılayı artırmayıp fiyatlar genel düzeyinin yükselmesine yol açması.

aşırı üretim: Satışa sunulan malların müşteri bulamadığı hal.

aşırı üretim bunalımı[328]: Fazla miktarda mal ve hizmet üretilmesi sonucu ekonomide stokların artarak kar oranlarının düşmesi.

aşırı yatırım: Bir ekonomide toplam tasarrufları aşan yatırımın yapıldığı hal.

atama[223]: Bir kimseyi bir göreve getirme, tayin.

ateşçi[179]: Fabrika, gemi, lokomatif vb. ateşle işleyen yerlerde ocaklara kömür atıp ateşin sürekli yanmasını sağlayan kişi.

atıl (aylak) kapasite: Bir işletmenin üretim yeteneğinin altında üretim yapması hali.

atıl para: İddihar, gömüleme. Para piyasasının dışına çıkan kullanılmadan bekletilen para.

atomisite[328]: Üretici ve tüketicilerin hiçbirinin piyasa fiyatını tek başına etkileyemeyeceği kadar fazla sayıda olması durumunu anlatan tam rekabet koşullarından biri.

avro alanı: Avrupa Birliği'nin yirmi yedi üyesinden avronun tedavül ettiği on yedi ülkesinin oluşturduğu alan.

avrupa insan hakları sözleşmesi[220]**:** Avrupa Konseyi tarafından insan haklarının etkin biçimde tanınmasını ve korunmasını hedef alarak hazırlanan ve 1953 yılında yürürlüğe giren uluslararası sözleşme. Sözleşmenin resmi adı İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmedir.

avrupa ortak ölçüt çerçevesi: Europass.

Vatandaşların iş veya eğitim olanakları ararken, beceri ve yeterliliklerini ifade etmelerine, işverenlerin işgücünün beceri ve yeterliliğini anlamasına ve eğitim kurumlarının eğitimi içeriğini tanımlamaları ve ifade etmelerine yardımcı olmak amacıyla Avrupa Konseyi'nin kararı uyarınca düzenlenmiş beş belge.

avrupa sosyal fonu: İşsizliği önlemek, istihdamı artırmak, çalışma koşullarını geliştirmek, iş gücünün dolaşımını kolaylaştırmak, gençlere iş olanakları yaratmak ve destek vermek amacıyla 1960 yılından itibaren çalışmalarını sürdüren Avrupa Birliği organı.

avrupa sosyal şartı[220]**:** 1961 yılında İtalya Torino'da imzalanan ve 1965 yılında yürürlüğe giren Avrupa Konseyi hedeflerinin ideal ve ilkelerinin gerçekleştirilmesi ve korunması amacıyla üyeleri arasında daha güçlü bir iş-

birliğinin sağlanması ve özellikle insan hakları ve temel özgürlüklerin gerçekleştirilmesi ve sürdürülmesi yoluyla sosyal ve ekonomik gelişmenin kolaylaşmasını amaçlayan Avrupa Konseyi belgesi.

avusturya okulu iktisat görüşü: Sosyalizmin ancak kapitalizmin bir alt sistemi olabileceğini, fiyatların düzenleyici rolü oynadığını, tüketicilerin kararlarının koordinasyonunu piyasaların gerçekleştireceğini, bunun içinde piyasalara müdahale etmemenin yeterli olacağını savunan görüş.

aydınlanma[179]:

1. İnsanın geleneksel görüşler, yetkeler, bağlılıklar ve önyargılardan kendini usulüyle kurtarıp yalnızca aklına dayanarak yaşamı kavramaya ve anlamaya çalışması.
2. On yedinci yüzyıldan beri Batı düşüncesinde ağır basan, kilisenin doğaüstü gerçeklik anlayışı ile savaşarak insan ve dünya konusunda özerkliğini temel alan akım.

aydınlatma yardımı: İşçilerin kullandığı elektriğin tamamının veya bir bölümünün ücretinin işveren tarafından ödenmesi amacıyla toplu iş sözleşmesinde düzenlenen sosyal yardım maddesi.

ayıplı mal[194]: Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilanlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar.

ayıplı hizmet[194]: Sağlayıcı tarafından bildirilen reklam ve ilanlarında veya standardında veya teknik kuralında tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da yararlanma amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren hizmetler.

aylak sınıf[271]: Emek harcama içgüdüsünden sıyrılmış, gösterişçi bir yaşamı olan, asalak, toplumun ilgisini çekebilmek için aşırı harcamalar yapan ve yaptıklarının görülmesini isteyen, kapitalist toplumun yarattığı bir sınıf.

ayrı tutma[220]: Okul, konut, kamusal alan veya ticari kuruluşlarda değişik ırktan, sınıftan veya etnik kökenden vs. kişileri ayrı tutma politikası veya uygulaması.

ayrımcılık[220]: Irk, etnik köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, dil, din, inanç, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, engellilik, doğum, siyasal ya da diğer görüşlere dayalı olarak veya benzer bir nedenle gerçekleştirilen ve bütün hak ve özgürlüklerin herkes tarafından tanınmasını ve kullanılmasını engelleyen veya sınırlandıran muameleler.

ayrımcılık yasağı[220]: Irk, etnik köken, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, dil, din, inanç, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, engellilik, doğum, siyasal ya da diğer görüşlere dayalı olarak veya benzer bir nedenle gerçekleştirilen farklı muamelenin hukuken yasaklanması.

azalan verim kanunu: Teknoloji ve miktarı artıran üretim faktörü dışındaki üretim faktörlerinin sabit tutulduğu bir üretim sürecinde ürün miktarının bir yere kadar artması ve sonrasında üretim miktarı ve verimin düşmesi.

azalmaya eğimli emek arzı eğrisi[269]: Miktarı giderek artan ücret karşısında süresi giderek artan boş zaman tercihi.

azami sosyal fayda teorisi: Devlet ile bireylerin çıkarlarının birbirine uygun olmadığını düşünen, bu nedenle de devletin hangi faaliyetleri

yapması gerektiğine kendisinin karar vermesi gerektiğini savunan teori.

azgelişmiş ülke[200]**:** Kişi başına gelirin son üç yıllık ortalaması dokuz yüz doların altında olan; beslenme, sağlık, eğitim, okur yazarlık oranları düşük olan; ekonomisi bozuk, nüfusu yetmişbeş milyonun altında olan ülkeler.

azınlık grubu[269]**:** Irksal, etnik, biyolojik ya da diğer özellikler temelinde baskıya uğramış ya da damgalanmış toplumsal grupları ifade etmek amacıyla kullanılan deyim.

azınlık hakları[220]**:** Azınlık grubu mensuplarının, evrensel olarak güvenceye alınmış bireysel insan haklarına ek olarak, belirli bir korunma hakkına sahip olması. Bu "özel haklar", azınlık grubu mensuplarının konumlarından kaynaklanan ayrıcalık değil, azınlık gruplarının kimliklerini, özelliklerini ve geleneklerini korumalarını sağlamak için alınmış önlemler.

azınlık hükümeti: Mecliste çoğunluğa sahip olmayan ya da çoğunluk sağlayacak bir koalisyona dayanmayan ancak güven oyu alabilmiş hükümet.

b

bağımlı değişken[269]**:** Belli bir araştırma, analiz ya da model içindeki, özellikleri ya da değişiklikleri başka, daha önceden var olan, bağımsız diye adlandırılan değişkenlerin etkisine gönderme yaparak açıklanması gereken toplumsal öge.

bağımlılık kuramı: Üçüncü dünya ülkelerinin, varlığını (veya yetersizliklerini) gelişmiş kapitalist ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasal üstünlüklerine bağlayarak açıklayan görüş.

bağımlılık oranı[319]**:** Bir ülkede bin kişinin bakmakla yükümlü olduğu insan sayısı.

bağımsız çalışan: Bir iş sözleşmesiyle işverene bağlı olarak çalışmayan, yanında işçi de çalıştırmayan, kendi emeği ve sermayesini kullanarak üretim sürecine katılan kişi.

bağımsız değişken[269]: Belli bir araştırma, analiz ya da model içinde, karakteristik özellikleri ya da varyasyonlarıyla bağımlı değişkeni şekillendiren ve belirleyen toplumsal öge.

bağımsız devletler topluluğu[328]: Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılmasından sonra Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya, Moldova, Kazakistan, Tacikistan, Özbekistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan'ın katılımıyla kurulan iktisadi işbirliği örgütü.

bağımsız harcamalar[110]: Tüketim hacmindeki veya milli gelir seviyesindeki değişikliklerin etkisinde kalmadan yapılan harcamalar.

bağlama limanı[184]: Gemiye ait seferlerin yönetildiği liman.

bağlı mallar: Tüketimi bir birine bağlı olan mallar.

bağlı üretim[58]: Teknik veya doğal özellikleri nedeniyle üretimleri birbirine bağlı olan malların durumu.

bağlılık[297]: Organizasyonda işlerin olumlu veya olumsuz gittiği durumlarda çalışma arzusunu kesintisiz destekleyen zihinsel ve duygusal bir süreç.

bahşiş: Bir kişiye ücreti dışında, hizmetinden memnun olma karşılığı veya içten gelinerek verilen para.

bakım maliyeti[58]**:** Bir işletmede bina, makineler ve aletler gibi varlıkların iyi işlemesini temin etmek üzere koruyucu, düzenleyici, çalışmayı kolaylaştırıcı ve eskiyen küçük parçaların yenilenmesini sağlayıcı faaliyetler için gerekli malzeme ve hizmetlere, her hesap döneminde yapılan dönemsel harcamaların bütünü.

balıkçı gemisi[182]**:** Yalnızca su ürünleri avcılığı veya depolanması veya işlenmesinde kullanılan, nitelikleri bu amaca uygun olan ve tonilato belgesinde balıkçı gemisi olduğu belirtilen ticaret gemisi.

bankamatik[179]**:** Bankaların para işlemlerini günün her saatinde otomatik olarak yapan makine.

banliyö: Varoş; kent merkezinden uzak, kent sınırlarına yakın bölgeler.

banliyöleşme[269]**:** Nüfusun ve ekonomik faaliyetlerin yoğun kent merkezinden daha az yoğun yerleşim yerlerine taşınmasıyla kentin genişlemesi.

bariz[15]**:** Âşikar, meydanda.

baro[220]: Her ilde avukatların, avukatlık yapabilmek için bağlı olmaları zorunlu oldukları meslek kuruluşu.

basın iş kanunu[185]: Türkiye'de yayımlanan gazete ve dergiler haber ve fotoğraf ajanslarında her türlü fikir ve sanat işlerinde iş kanunundaki işçi tanımı dışında kalan gazeteciler ile işverenleri hakkında uygulanan 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun.

basit emek[328]: Marksist yaklaşımda, her insanın fizik yapısında ortalama olarak bulunan emek gücü.

basit endeks: Tek maddeyi kapsayan endeks.

basit faiz: Borç alınan paranın yüzdesi olarak ödenen faiz.

basit yargılama yöntemi[340]: Kanunlarda gösterilen davalar ve işler hakkında hukuk mahkemelerinde uygulanan ve diğer yargılama yöntemine (yazılı yargılama usulüne) oranla daha basit ve çabuk işleyen yargılama yöntemi.

baskı grubu: Çıkar grubu.

bastırılmış enflasyon[328]: Ekonominin enflasyon içinde bulunmasına karşın hükümetin fiyatları

idari kararlarla belirlemesi ve sıkı para, daraltıcı maliye, gelirler politikası ve tayınlama ile serbest fiyat artışlarına izin vermemesi durumu.

başabaş noktası[58]**:** Bir ticari işletmenin hasılatının maliyetine eşit olduğu, dolayısıyla kârın sıfır olduğu nokta.

başarı güdüsü: İnsanın temel güdülerinden birisi, işi en iyi şekilde yapma isteği. Güçlükler karşısında gösterilen azim.

başka işte çalışma[311]**:** İşçinin iş ilişkisine dayalı asıl iş yanında hukuk düzeni imkan verdiği ölçüde, azami iş sürelerini aşmamak ve sadakat borcuna aykırı olmamak koşuluyla ikinci bir iş sözleşmesi kurması (yan iş) ya da iş sözleşmesi olmadan çalışması (yan uğraş).

bayram yardımı: Toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenleme ile işçilere, genellikle Ramazan ve Kurban Bayramları'nda işveren tarafından ayni veya nakdi olarak yapılan ödemeler.

bebek endüstri[328]**:** Yeni kurulduğu için uluslararası rekabet gücüne sahip olamayan endüstri.

beceri geliştirmeye yönelik eğitimler[297]**:** İletişim, etkili sunuş, dinleme, karar alma, sorun çözme, liderlik, motivasyon, toplantı yönetimi,

takım oluşturma, çatışma yönetimi gibi konularda verilen eğitimler.

bedavacılık sorunu[58]: Tüketimi doğası gereği olarak ortak olan savunma, sokak aydınlatması veya temizliği, altyapı hizmetleri, park veya kamuya açık yollar, temel eğitim ve sağlık gibi tam veya yarı kamusal mallarda, mal veya hizmetten yararlananların yararlanma düzeylerinin ayrıştırılamaması nedeniyle maliyetlerin kullanıcılara tam olarak yansıtılamaması.

beden dili[269]: Sosyal psikolojide, insanların toplumsal ilişkilerinde sergiledikleri jestleri, yüz ifadelerini ve bedensel tavırları anlatmak için kullanılan deyim.

beden sosyolojisi[269]: Sosyolojinin bedeni ihmal ettiği iddiasından hareketle gelişen sosyoloji dalı. Seks terapisi, çağdaş dans, vücut geliştirme endüstrisi, çocukların yönlendirilmesi, yiyeceklerin yararı ve lezbiyenlerin gaylerin imajları vb. temaları kapsayan sosyoloji dalı.

bekarlık vergileri[322]: Nüfusu arttırmak ve bununla ilgili olarak da bekarların evlenmesini teşvik etmek maksadıyla pro-natalist politikalar çerçevesinde bekarların gelirlerine, çoğu zaman vergi oranlarını artırmak suretiyle getirilen ek vergiler.

beklenen enflasyon[328]: Gelecekte, belli bir zaman içinde, fiyatlar genel düzeyinde meydana gelmesi beklenen artış oranı.

beklenmeyen enflasyon[328]: Gerçekleşen enflasyonun, beklenen enflasyon oranının üstünde veya altında olması.

beklenti anketi[237]: Tüketici enflasyonu, faiz oranları, döviz kuru, cari işlemler dengesi ve büyüme hızına ilişkin olarak mali sektörde ve reel sektörde karar alıcı ve uzman kişilerin ve profesyonellerin beklentilerini saptamak amacıyla Merkez Bankası'nca her ayın birinci ve üçüncü haftalarında sınırlı katılımcı ile yapılan anket.

bekletici sorun[340]: Bir davanın esasına hükmedebilmek için başka bir makamda ve kural olarak başka bir yargı makamında çözülmesi gereken sorun.

belirli sefer için iş sözleşmesi[7]: Geminin vardığı limanda yükünü boşaltmasıyla sona eren iş sözleşmesi.

benlik[269]: Bireyin bir nesne olarak kendisine yönelik düşünce ve duygularının toplamı.

benmerkezcilik:

1.[269] Düşüncenin ya da ahlakın gelişmesinde insanın tümüyle kendisine odaklandığı aşama.

2.[282] Dünyanın kendi etrafında döndüğünü sanma, kendi duygu, düşünce, davranış ve ihtiyaçlarından başka hiçbir şeyi önemsememe, insanların onsuz yapamayacağını, ona ihtiyacı olduğunu düşünme, bencil olma.

benzersizlik endeksi[269]: Birbirine denk düşen değer çiftlerindeki sayılar arasındaki farklılıkları toplayıp ikiye bölmek yoluyla bulunan; iki oran arasındaki toplam farkı ölçmekte kullanılan istatistik.

beş yıllık kalkınma planları[333]: Türkiye'nin 1963 yılından itibaren girdiği planlı dönem içerisinde, 1980 yılına kadar karma ekonomi anlayışı ve ithal ikameci politikaları, 1980 sonrasında da liberal ekonomi anlayışı ve piyasa ekonomisine geçişi esas alarak; 1960 yılında kurulmuş Devlet Planlama Teşkilatı tarafından beş yıl süreli (sonuncusu yedi yıl, 2007-2013) olarak yapılmış; kamu kesimi için emredici, özel sektör için yol gösterici dokuz adet plan.

beveridge planı: İngiliz iktisatçı Beveridge tarafından sosyal güvenlik sistemini düzene sokmak üzere hazırlanan plan.

beyaz yakalı suçu[269]: Endüstri şeflerinin ve iş dünyasının diğer orta sınıf üyelerinin yaptıkları kötülüklere ve bulaştıkları yasa dışı iş ve eylemlere işaret etmek için 1940'lı yıllarda kullanılan deyim.

beyin fırtınası[328]: Yeni düşünceler geliştirmek, bir soruna çözüm bulmak veya bir plan geliştirmek amacıyla toplu düşünce üretme çabası.

beyin yıkama[259]: Bir bireyin duygusunu, düşüncesini ya da tutumunu tümüyle değiştirmeyi amaçlayan psikolojik bir yönlendirme ve baskı tekniği.

bila ücret: Ücretsiz.

bildirge[220]: Hukuki açıdan bağlayıcı olmayan, ancak belirli bir konu üzerinde anlaşılan standartları belirten uluslararası belge.

bileşik endeks: İki veya daha çok maddeyi kapsayan endeks.

bileşik faiz: Borç alınan paraya ve bu borcun basit faizine birlikte ödenen faiz.

bilgi çarpıtması[259]: Doğru bilinen olayları başkalarından saklayıp onları yanlış olan olgularla karşı karşıya bırakmak.

bilgi için ödeme[297]: Çalışana, görevi ile ilgili yeni bilgi ve beceriler elde etmesine bağlı olarak işverence ek bir ücretin ödenmesi.

bilgi sosyolojisi[269]: Bilginin toplumsal bir temelle (bilgi ve toplumsal temelle kastedilen şeyler yazardan yazara değişmektedir) ilişkisini inceleyen açıkça tanımlanmamış sosyoloji dalı.

bilgi teknolojisi[328]: Bilginin toplanması, işlenmesi, saklanması ve gerektiğinde herhangi bir yere iletilmesi veya herhangi bir yerden bu bilgiye erişilmesini elektronik, optik, bilgisayar yongası gibi tekniklerle kendiliğinden sağlayan, bilgisayar, genel ag, cep telefonları, banka kartları, akıllı kartlar, telefonla sesli yanıt sistemleri, sayısal yayınlar gibi teknolojilerin bütünü.

bilgilendirmeye yönelik eğitim[297]: Ürün bilgisi, imalat teknikleri, hizmet prosedürleri, pazar bilgisi, şirket politikaları, muhasebe ilkeleri ve uygulamaları, mali analiz teknikleri, dış ticaret, vergi mevzuatı gibi konularda yapılan eğitimler.

bilim sosyolojisi[269]: Bilim yapılmasını mümkün kılan normatif ve kurumsal düzenlemeleri inceleyen bir uzmanlık alanı.

bilişim suçu[56]:

a) Bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına, hukuka aykırı olarak girmek ve orada kalmaya devam etmek,

b) Bir bilişim sisteminin işleyişini engellemek veya bozmak,

c) Başkasına ait bir banka veya kredi kartını, kart sahibinin rızası olmadan kullanıp kendisine veya başkasına yarar sağlamak.

bilumum[57]: Genellikle, bütün.

birden çok enflasyon: Fiyatlar genel düzeyindeki değişimin farklı endeksler kullanılarak ölçülmesi halinde farklı piyasalar bakımından farklı enflasyon oranlarının bulunması.

bireycilik[269]: Bireyin önemi ve çıkarlarını vurgulayan fikirler, felsefeler ve öğretiler.

bireyin ana statüsü[269]: Toplumsal konumların tamamında veya çoğunda diğer tüm statülerini (atfedilen cinsiyet, ırk gibi ya da ulaşılan eğitim düzeyi gibi) etkileyecek ya da onlara hükmedecek olan statü.

birim ücreti[177]: İş sözleşmesinin parça başına veya götürü çalışma esasına göre düzenlendiği hallerde işçi işe başlamadan önce işverenin işçiye bildirmekle yükümlü olduğu ücret.

birinci dünya ülkeleri[328]: 1990 yılından önce yapılan sınıflandırmaya göre, Amerika, Japonya, Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya gibi gelişmiş kapitalist ülkeler.

birinci etkin ücret kuramı[328]: Özellikle az gelişmiş ülkelerde etkin ücret ödenen çalışanların daha iyi beslenerek daha sağlıklı ve dolayısıyla daha verimli olacaklarını ileri süren ve bu ülkeler için 1950'li yılların sonunda kanıtlanan kuram.

birinci kuşak haklar[220]: Din ve vicdan özgürlüğü, ifade özgürlüğü, özel hayatın korunması, kanun önünde eşitlik ve siyasal yaşama katılım gibi genellikle devletler için, karışmama, engellememe gibi olumsuz nitelikte yükümlülük getiren hak grubu.

birinci sektör[110]: Tarım ve madencilik gibi ana faaliyetler.

birincil emek piyasası[328]: Nitelikli iş gücünün yüksek ücretli işlerde (iyi işler) çalıştırıldığı, iş gücünün kariyer beklentilerinin karşılandığı,

süreklilliğin, iyi çalışma koşulları ve kuralların olduğu piyasa.

birleşmiş milletler[220]: II. Dünya Savaşı'nın ardından uluslararası ilişkileri istikrara kavuşturmak ve dünya barışını sağlam temeller üzerine oturtmak amacıyla 1945 yılında kurulan, 192 devletin üyesi olduğu uluslararası kuruluş.

birleşmiş milletler kalkınma programı: Demokratik yönetişimin, yoksulluk olmaksızın sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla 1992 yılından başlayarak bir çok ülkede sürdürülen program.

birleşmiş milletler komiteleri[220]: İnsan hakları sözleşmelerini yorumlayan, sözleşmelerin taraf devletlerde nasıl uygulandığını denetleyen ve bazı durumlarda sözleşmenin ihlaline ilişkin şikâyetleri inceleyen yargısal benzeri nitelikte oluşturulmuş uluslararası organlar.

birleşmiş milletler şartı[220]: II. Dünya Savaşı'nda dünya barışını kurmak amacıyla, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu, 51 ülke tarafından 26 Haziran 1945'te imzalanan uluslararası sözleşme.

birleşmiş milletlerin kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi[245]: Toplumsal yaşamın her alanında kadın-erkek eşit-

liğini sağlamak amacıyla, kalıplaşmış kadın-erkek rollerine dayalı önyargıların yanı sıra geleneksel ve benzer tüm ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını hedefleyen sözleşme.

bizzat çalışma borcu[177]**:** Hizmet sözleşmesinin taraf işçinin, yüklendiği işi bizzat yapmakla yükümlü olması.

bolşevik[110,319]**:** Yirminci yüzyılın başlarında, Rus İşçi Sosyal Demokrat Partisi'nin Leninin de içlerinde bulunduğu, parti genel merkezinin bütün yetkileri elinde toplamış profesyonel ihtilalcilerden kurulmuş olduğu modeli benimsemiş kanadı.

bono[308]**:** Ticaret senedi, belirli bir vadenin sonunda belirli bir paranın belli bir kimseye ödeneceğini bildiren senet.

borç deflasyonu[328]**:** Bireylerin ve firmaların çok fazla borçlanmaları nedeniyle harcamalarının düştüğü durum.

borç yükü[110]**:** Devlet borçları ana kısmının ve faizinin ekonomi üzerine baskısı.

borçlanma gücü: Ekonominin dış kaynaklardan borçlanma yeteneği.

borsa[223]**:** Devletin izin ve kontrolüyle belli hukuk kurallarına göre, sarraf ve tüccarlar tarafından kaydı yaptırılan para ve her çeşit menkul değerlerle standart ürünlerin fiyatlarının serbestçe teşekkülüne, alınıp satılmasına imkan veren yer.

borsaya kote olmak: Borsanın izni ile halka arzedilmek istenen hisse senetlerinin alış ve satışının yapılabilmesi için borsaya kaydedilmesi.

boş zaman: Çalışanın, çalışma saatleri dışında kalan zamanı.

boykot: Bir isteği gerçekleştirmek için kişinin ya da bir grubun ya da bir devletin yapageldiği şeyleri durdurması.

bölgesel kalkınma[179]**:** Ülkede coğrafi bölgeler arasındaki iktisadi gelişmişlik farklarını gidermek amacıyla kamu otoritelerince izlenen iktisat politikası.

bölgesel planlama[179]**:** Belirli bir bölgenin kalkınmasını sağlamak amacıyla geliştirilen ve bölge düzeyinde uygulanması öngörülen politikalar bütünü.

bölünmüş kimlik[259]**:** Birbirleriyle yarışabilen, bir çok iç gereksinimi barındıran bir benlik kavramı.

braket: Paslanmaz çelik, seramik, plastik gibi malzemelerden yapılan ortodentide kullanılan tedavi aracı.

buhran: Bunalım, kriz.

burjuva: Kentliler, üretim araçları sahipleri; soylu, köylü ve işçi sınıfları dışındaki sınıf.

burjuva devrimi: Soyluların ekonomik, sosyal ve siyasal üstünlüğüne ve yönetimine son veren, gücünü sanayi ve ticaretten alan kesimin öne çıkması.

burjuvalaşma[269]: Burjuva özlemlerinin ve burjuva yaşam tarzının işçi sınıfı arasında yaygınlaşma süreci.

bülten[178]:

1. Halka bilgi veren kısa özlü rapor, bildiri.
2. Bilimsel etkinlikleri duyurmak için çıkarılan dergi.

bünyesel (yapısal) işsizlik[196]: Gelişmiş ekonomilerde belirli bir sektörde durgunluğun; gelişme süreci içindeki ekonomilerde ise ekonomik ve sosyal yapının devamlı değişimi nedeniyle yaşanan işsizlik türü.

bürokrasi[110]: Büro memurlarının başatlığını ifade eden terim.

bütçe dengesi[110]: Normal devlet gelirlerinin, toplam devlet harcamalarına eşit olması.

bütçe ilkeleri[242]:

a) Bütçelerin hazırlanması ve uygulanmasında, makroekonomik istikrarla birlikte sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak esastır,

b) Kamu idarelerine bütçeyle verilen harcama yetkisi, kanunlarla düzenlenen görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla kullanılır,

c) Bütçeler kalkınma planı ve programlarda yer alan politika, hedef ve önceliklere uygun şekilde, idarelerin stratejik planları ile performans ölçütlerine ve fayda-maliyet analizine göre hazırlanır, uygulanır ve kontrol edilir,

ç) Bütçeler, stratejik planlar dikkate alınarak izleyen iki yılın bütçe tahminleriyle birlikte görüşülür ve değerlendirilir,

d) Bütçe, kamu mali işlemlerinin kapsamlı ve saydam bir şekilde görünmesini sağlar,

e) Tüm gelir ve giderler gayri safi olarak bütçelerde gösterilir,

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

f) Belirli gelirlerin belirli giderlere tahsis edilmemesi esastır,

g) Bütçelerde gelir ve gider denkliğinin sağlanması esastır,

h) Bütçeler, ait olduğu yıl başlamadan önce Türkiye Büyük Millet Meclisi veya yetkili organlarca kabul edilmedikçe veya onaylanmadıkça uygulanamaz,

ı) Bütçelerde, bütçeyi ilgilendirmeyen hususlara yer verilmez,

i) Bütçeler kurumsal, işlevsel ve ekonomik sonuçların görülmesini sağlayacak şekilde Maliye Bakanlığı'nca uluslararası standartlara uygun olarak belirlenen bir sınıflandırmaya tabi tutularak hazırlanır ve uygulanır,

j) Bütçe gelir ve gider tahminleri ile uygulama sonuçlarının raporlanmasında açıklık, doğruluk ve mali saydamlık esas alınır,

k) Kamu idarelerinin tüm gelir ve giderleri bütçelerinde gösterilir,

l) Kamu hizmetleri, bütçelere konulacak ödeneklerle, mevzuatla belirlenmiş yöntem, ilke ve amaçlara uygun olarak gerçekleştirilir,

m) Bütçelerde, ödenekler belirli amaçları gerçekleştirmek üzere tahsis edilir.

bütçe kanunu[346]: Gelecek yılda yapılacak kamu harcamalarını miktar ve kurumlara göre belirleyen, toplanacak gelirleri öngören, gelirlerin toplanmasına yetki ve kamu harcamalarının yapılmasına izin veren kanun.

bütçede anayasaya aykırı hükümler[205]: Anayasanın 161. maddesinin "bütçe kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiç bir hüküm konulamaz" düzenlemesine karşın bütçe kanununa konulan bütçeyle ilgisiz hükümler.

bütçeleme tekniği[110]: Devlet bütçesinin hazırlanma aşamasından başlayarak, hükümette ve parlamentoda müzakeresini, kanunlaşmasını, uygulamasını ve uygulama sırasında kontrolünü içine alan faaliyetleri ve bu faaliyetlerin uygulanmasında takip edilen metotlar.

büyük kriz (depresyon): 1929 yılının Ekim ayında Amerika Birleşik Devletleri borsasında başlayarak bütün dünyaya yayılan ve 1932 yılı sonuna kadar süren ekonomik kriz.

büyüme[179]: Bir ekonomide yaratılan gayrisafi milli hasıladaki (veya gayrisafi yurtiçi hasıla) sabit fiyatlarla hesaplanan nicel değişim.

büyüme hızı: Bir önceki yıla oranla reel milli gelirde gerçekleşen artış oranı.

C

cam tavan: İş yaşamında yöneticilerin belirli bir aşamadan sonra yükselmelerini engelleyen faktörler. Bazen de kadınların ve azınlıkların yükselmelerini engelleyen faktörler için kullanılmaktadır.

can kurtarma aracı[182]: Gemiyi terk amacıyla kullanılan ve tehlikedeki kişilerin canlarını kurtarmaya elverişli deniz aracı.

canlandırma politikaları: Durgunluk sürecine girmiş bir ekonomiyi yeniden canlandırmak amacıyla hükümet tarafından uygulanan politikalar.

cari açık:

a) Yurt dışına satılan mallar (ihracat)dan sağlanan gelirler,

b) Yurt dışından alınan mallar (ithalat)a yapılan giderler,

c) Yurt dışına sağlanan nakliye, sigorta, turizm vb. kazanılan döviz gelirleri,

ç) Yurt dışından alınan nakliye, sigorta, turizm vb. yapılan döviz giderleri,

d) Yurtdışına döviz ile yapılan yatırımlardan elde edilen ve yurtiçine gönderilen kârlar, faizler,

e) Yabancıların yurt içine yaptığı yatırımlardan elde edip, yurt dışına çıkardıkları kârlar, faizler,

f) Yurtdışındaki işçilerden sağlanan döviz gelirleri,

g) Yurt içinde çalışan yabancıların dışarı gönderdikleri gelirleri.

Yukarıda sayılan gelir ve giderlerin eksi sonucu.

cari fiyat[239]**:** Fiyat endeksleri hesaplanabilmesi için gerekli olan mal ve hizmetlerin ilgili dönemde yürürlükte olan fiyatları.

cari kur: Dövizin günlük alım satım işlemleriyle oluşan ve her gün değişen fiyatı.

cari varlıklar: Bir işletmenin bilançosunda gözüken kasa, banka, hisse senedi, tahvil, bono, alacaklar, stoklar vb. döner varlıklar.

cebri icra[315]: Kendi istekleriyle borçlarını ödemeyen borçluların, borçlarını devlet kuvveti ile ödemelerinin sağlanması; ilgili icra dairelerinin, (gereğinde) zor kullanarak borçluyu borcunu ödemeye zorlamaları.

cemaat: Topluluk.

cer: Çekme, sürükleme.

cer vasıtası: Çekme aracı.

cesareti kırılmış emek hipotezi[328]: Ekonominin daralma dönemlerinde, işsizlerin iş bulma umudunu kaybetmesi nedeniyle iş başvurularının azalmasına bağlı olarak iş gücüne katılım oranının düşeceğini ve dolayısıyle işsizlik oranının daha düşük düzeyde hesaplanacağını savunan yaklaşım.

ceza muhakemesi kanununa göre yetkili mahkeme[213]:

a) Suçun işlendiği yer mahkemesi,

b) Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi,

c) Suç, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse, eserin yayım merkezi olan yer

mahkemesi; ancak, aynı eserin birden çok yerde basılması durumunda suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi,

ç) Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan hakaret suçunda eser, mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer mahkemesi, mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi,

d) Görsel veya işitsel yayınlarda (c) fıkrası hükmü uygulanır. Görsel ve işitsel yayın, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüşse o yer mahkemesi, yetkilidir.

cezai şart[310]: Mevcut borcun ifa edilmemesi veya eksik ifa edilmesi halinde ödenmesi gereken ekonomik değere sahip ve hukuki işlem ile belirlenmiş hayattakiler arasında bir edim taahhüdü.

cinsel işbölümü[269]: Sanayileşme ile işyerinin evden ayrılması ile başladığı iddia edilen kadın ile erkek arasındaki iş bölümü, iş paylaşımı. Kadın ve erkeğin yaptığı işlerin ayrılması.

Ancak sanayi öncesi toplumlarda da bu iş ayrımı görülmektedir.

cinsel sağlık[337]**:** Cinsellikle ilgili fiziksel, ruhsal ve sosyo-kültürel sağlık sürecinin kesintisiz olarak yaşanması.

cinsel yönelim[220]**:** Kişinin cinsel dürtülerinin hangi cinse yönlendiğini belirler. Belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal ve cinsel çekim olarak tanımlanabilir. Heteroseksüellik, eşcinsellik ve biseksüellik gibi.

cinsiyet[179]**:** Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiyi ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik, seks.

ciro[179]**:**

1. Bir ticaret senedinin alacaklı tarafından arkasına gereken yazının yazılıp imza edilerek üçüncü bir kişiye devredillmesi.
2. İş hacmi.

compliance (kompliyans): Kurallara uyma.

cüz: Bir bütünün parçası.

Ç

çalışabilir nüfus: Onbeş yaşından küçükler ile altmış dört yaşından büyükler dışındaki nüfus.

çalışan çocuk: Esnaf ve sanatkarlar yanında ya da sanayide ya da tarım kesiminde ailesi ile birlikte çalışan ve onsekiz yaşın altındaki çocuklar.

çalışan için hisse senedi sahipliği planı[297]**:** Çalışana şirketin sahipliğinin bir kısmının verilmesi ve onların da karlılık ve performans artışından doğrudan etkilenmesinin sağlanması.

çalışır durumdaki gemi[182]**:** Denize elverişlilik belgesi geçerli olan gemiler.

çalışırken toplumsallaşma[269]**:** İşyerinin, çalışılan kuruluşun, işkolunun ya da meslek grubunun normları, değerleri ve kültürünü içselleştirmeyi, işyerindeki güç ve otorite ilişkilerine uyum göstermeyi, ikincil ilişkileri yürütme becerisi

ile ortaya çıkan anlaşmazlık, duygusal gerilim veya çarpışma.

çek[184,302]**:** Bir bankaya hitaben yazılmış, kanunlara uygun düzenlenmiş ödeme emri niteliğinde kıymetli kağıt.

çekince[220]**:** Uluslararası bir sözleşmeye taraf olan devletin, o sözleşmenin bazı hükümlerinin etkisini kendisi bakımından değiştirmeye veya ortadan kaldırmaya yönelik yaptığı tek taraflı bildirim.

çekirdek aile: Anne, baba ve çocuklardan oluşan aile.

çekirdek enflasyon[239]**:** Enflasyonun geleceğine ilişkin tahmin edici gücü yüksek olan, enflasyonun eğilimini belirleyen ve para politikasının oluşturulmasına yardımcı olan özel kapsamlı fiyat endeksi.

çekirdek işçi: Bir işyerinde, başarılı sonuçlar alınmasında öne çıkan ve bu nedenle de ödüllendirilmesi gereken işçiler.

çelişkili sınıfsal konum[269]**:** Toplumsal sınıfların üretim ilişkileri içerisinde tamamen kutuplaşmadığı üretim ilişkilerinde sınıf ilişkilerinin çelişkili olması.

Kapitalizmde (kutuplaşmanın olduğu üretim ilişkilerinde) işçi sınıfı hiç bir üretim aracına sahip değildir ve emek gücünü burjuvaziye satmak zorundadır; dolayısıyla burjuvazi tarafından hem sömürülür hem de onun egemenliği altındadır.

çevik üretim sistemi[328]**:** Yetkilerle donatılmış çalışanlarla gelişmiş teknolojileri etkin bir biçimde bir araya getiren, tüketici özel istemlerini dikkate alan, etkinliklerdeki hataları azaltan, kısa üretim süreçleri (haftalık) oluşturarak etkin rekabet etmeyi sağlayan, duruma göre üretim programını değiştirerek uyum sağlayabilen esnek bir üretim, yönetim, planlama ve kontrol sistemi.

çevre ekonomileri: Az gelişmiş veya gelişme sürecindeki ekonomiler.

çevrimsel işsizlik[328]**:** İktisadi dalgalanmaların gerileme ve durgunluk dönemlerinde toplam istemdeki daralmaya bağlı olarak ortaya çıkan dönemsel bir işsizlik türü.

çıkar grupları[269]**:** Yurttaşların kendi adlarına örgütlenme becerisi ve istekliliğini gösterip, yasaları, devlet kuruluşlarını ve kamuoyunu etkilemeye çalışmak amacıyla oluşturdukları, demokrasinin değerli ögelerinden birisi.

Özgül ve dar biçimde tanımlanmış hedefleri olan ve ılımlı ya da radikal, yerel ya da uluslararası kapsamda gönüllü birliktelik.

çıraklık sözleşmesi[324]: İşverenin, belirli bir meslek ve sanatı çırağa öğretmesi ve çırağın çalışması halinde ücret ödemesi taahhüdünü içeren sözleşme.

çocuk haklarına dair sözleşme[220]: Birleşmiş Milletler tarafından 1989 tarihinde kabul edilen, çocukların temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alan uluslararası sözleşme.

çocuk istismarı[269]: Bir yetişkinin ya da yetişkinlerin bir çocuğa kötü davranması ya da incitmesi.

Bu istismar; fiziksel, ruhsal ya da cinsel ya da üçünün bir arada olduğu bir istismar olabilir.

çocuk parası: Çocuk yardımı.

çocuk yardımı:

1. Memurlar için her yıl Bakanlar Kurulunca belirlenen katsayılar üzerinde en fazla iki çocuk için ödenen miktar.
2. Toplu iş sözleşmelerinde genellikle sosyal yardımlar bölümünde düzenlenen mad-

deler ile farklı koşullara bağlı olarak farklı miktarlarda yapılan ödeme.

çoğaltan[328]: Gelir harcama modelinde, otonom kalemlerin herhangi birinde ortaya çıkan değişmenin reel gayrisafi yurt içi hasıla üzerinde yarattığı kendisinden daha büyük etkiyi gösteren, 1931 yılında ilk kez Richard F. Kahn tarafından daha sonra da J. M. Keynes tarafından ayrıntılandırılarak kullanılan katsayı.

çoğul gebelik: Anne rahminde birden fazla fetusun (embriyo-cenin) geliştiği gebelik.

çoğulcu toplumlar[269]: Farklı dilsel, etnik, dinsel ya da ırksal grup ve cemaatlere bölünmüş olan toplumlar.

çoğulculuk[269]: Siyasal iktidarın geniş bir rekabet içindeki çıkar grupları arasında dağıtıldığı, bu gruplardan hiç birinin tam anlamıyla güçlü olmadığı, ama hepsinin de kendi meşru çıkarlarını koruyacak kadar güçlü olduğu demokratik toplumu anlatan görüş.

çoğunlukçu demokrasi[253]: Çoğunluk kararlarının her şeyin üstünde tutulduğu, devletin halkın çoğunluğunun iradesine göre yönetildiği demokrasi.

çok kısa dönem[328]: Firmanın üretim sürecinde kullandığı girdilerin hiçbirini, dolayısıyla üretim miktarını değiştiremeyeceği kadar kısa bir zaman aralığı.

çok uluslu şirket[284]: Birden fazla ülkede faaliyet gösteren, küresel piyasalara mal ve hizmet üreten, ekonomik gücü, finans kaynakları ve lobi çalışmaları ile küreselleşmeye hizmet eden şirketler.

çoklu temelde ayrımcılık (çoklu ayrımcılık)[220]: Bir kişinin birden çok temelde ayrımcılığa uğraması durumu.

d

dalgalı borçlar[110]**:** Bir bütçe dönemindeki gelir ve giderlerin zaman içindeki uyuşmazlığını giderebilmek için hazinenin genellikle para piyasasından sağladığı krediler.

dalgalı kur sistemi: Kurun hiç bir müdahale olmadan piyasada arz ve talebe göre belirlendiği sistem.

dalyan[179]**:** Deniz, göl ve ırmakların kıyılarına yakın yerlerinde ağ ve kazıklarla oluşturulan balık avlama yeri.

danışmanlık: İstekte bulunan kişi veya kurumlara uzmanlık alanı ile ilgili bilgi verme işi. Uzman kişi veya kurumun ya da bir yönetinin işin başarılması için destek vermesi yol göstermesi.

danıştay[208]**:** Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş yüksek idare mahkemesi, danışma ve inceleme mercii.

danıştay'ın görevleri[208]:

a) İdare mahkemeleri ile vergi mahkemelerinden verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görüşülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini incelemek ve karara bağlamak,

b) Kuruluş kanununda yazılı davaları ilk ve son derece mahkemesi olarak karara bağlamak,

c) Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu'nca gönderilen kanun teklifleri hakkında görüş bildirmek,

ç) Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık tarafından gönderilen işler hakkında görüş bildirmek,

d) Tüzük tasarılarını incelemek, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşünce bildirmek,

e) Kuruluş kanunu ve diğer kanunlarla verilen görevleri yapmak.

dar boğaz[110,328]: Piyasalarda üretimin, kredilerin, döviz imkanlarının, sürümün, ham madde arzının ve malzeme stoklarının ihtiyaç seviyesi altına düştüğü sıkıntılı durum.

dar mükellefiyet[22]: Türkiye'de yerleşmiş olmayan gerçek kişilerin sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilmesi.

daralma[328]**:** Bir iktisadi dalgalanma evresinde reel gayrisafi yurt içi hasılanın zirveden dibe kadar geçirdiği azalma süreci.

daraltıcı para politikası[328]**:** Enflasyonu düşürmek amacıyla piyasaya doğrudan tahvil satılması biçiminde açık piyasa işlemleri, reeskont ve faiz oranlarının yükseltilmesi gibi araçlarla para sunumu azaltmaya yönelik politikalar.

data[110]**:** Kendileri ekonomik olmayıp ekonomi dünyasını dışarıdan kuşatan ve çerçeveleyen ögeler.

davranış bozukluğu[58]**:** İnsan davranışlarının ruhsal dengesizlik nedeniyle normal seyrinin dışına çıkması.

davranışsal ilişkiler[179]**:** Toplumsal ve psikolojik davranış eğilimi nedeniyle, iktisadi değişkenler arasında sabit katsayılarla ifade edilen ilişkiler.

dayanıklı mallar[197]**:** Televizyon, bozdolabı gibi uzun süre hizmet veren mallar.

dayanıksız mallar[197]**:** Yiyecek maddeleri gibi bir kullanışta yok olan mallar.

deflasyon: Ekonominin canlılığını kaybetmesi, talebin daralması, işsizliğin artması hali.

deflatör: Nominal olarak ifade edilen bir ekonomik büyüklüğün gerçek değere çevrilmesinde kullanılan fiyat endeksi.

değer yargısı[259]: Bir kişinin ya da bir düşüncenin ya da bir yapıtın nesnel ölçülere göre değil, değeri göz önünde tutularak değerlendirilmesi.

değer zinciri analizi[190]: Bir organizasyonun kendi sunduğu servis veya ürünlere, belirli bir sırayla uyguladığı işlemlerin, yeni bir değer zincirinin sayesinde anlam kattığını kabul eden işletme felsefesinde, bu zincirdeki güçlü ve zayıf yönleri sistematik olarak ortaya çıkarmak, tanımlamak ve analiz etmek için kullanılan yöntem.

değerlendirme merkezi[297]: Genellikle yönetim görevlerine başvuran ya da yükseltilecek olan adayların yerine getirmesi istenen bir dizi simülasyon, egzersiz ve görevden oluşan ve belirli bir zaman dilimine yayılan bir seçme ve değerlendirme süreci.

değişim aracı[328]: Mal ve hizmetlerin iktisadi karar birimleri arasında el değiştirmesi.

değişim değeri: Bir mal ya da hizmetin alınıp satıldığı fiyat.

değişken[319]: Sosyal bilimlerde kullanılan bir kavram. Herhangi bir bütünün belirli ölçüler içinde elemanlarına ayrılmasıyla ortaya çıkanların her biri.

delegasyoncu demokrasi[253]: Demokrasinin kurumsallaşamadığı, lidere endeksli demokrasi.

demografi[179]: Bir populasyonda organizmaların sayılarını ve bu sayıların zamanla değişmelerinin incelenmesi.

demografi:

1.[179] Nüfus ile ilgili konuları istatistik yardımı ile araştıran ve bu konuda uygulanan metotları geliştirmeye çalışan disiplin.

2.[319] En üst iktidarın halkta bulunduğu ve halkın belli aralıklarla tanınan özgür seçimlerde, temsilcilerini seçtiği, temsil ve devredilmiş otorite yoluyla halk tarafından dolaylı olarak kullanılan hükümet biçimine imkan veren siyasi sistem.

demokrasi paradoksu[58]: Çoğunluk kararının doğru olduğu öncülünü kabul eden, ancak çoğunluğun tercihi ile çelişik tercihe sahip olan kişinin içine düştüğü çelişkili durum.

demokratik katılım araçları:

a) Halk oylaması,

b) Geri çağırma,

c) Halk girişimi,

ç) Halk vetosu

gibi halkın yasama ve yürütmeyi denetleme araçları.

denge: Ekonomide üretim, değişim ve bölüşümün düzenli bir şekilde işlediği, arz-talep, tasarruf-yatırım, ihracat-ithalat, gelir-gider ilişkilerinin uyumlu olduğu, işlerin istenildiği gibi yürüdüğü hal.

denizcilik işletmesi[182]: Geminin sahibini veya gemi sahibinden gemiyi işletmek üzere devir almış olan ve Gemi Adamları Yönetmeliğinde belirlenmiş tüm görev ve sorumlulukları yerine getirmesi zorunlu olan diğer ticari işletme veya çıplak gemi kiracısı.

denize elverişli gemi[184]: Tekne, umumi donatım, makine, kazan gibi esas kısımları bakımından yapacağı yolculuğun deniz tehlikelerine karşı koyabilecek gemi.

depresyon[110]: Ekonominin uzun süre durgun gittiği, işsizliğin arttığı, fiyatların düşme eğilimi gösterdiği ve toplam satın alma gücünün daraldığı konjonktürel dönem.

deregülasyon[227]: Piyasa üzerinden devlet düzenlemelerini kaldırma ve serbest ticareti yaygınlaştırma işlemi.

dergi[178]: Belli sürelerde çıkan, özdeş düşünce ve anlayışta olan aydınların siyasal, bilimsel, sanatsal alanlara ilişkin düzyazını, şiirlerini toplayan yayım aracı.

dernek[52]: Kazanç paylaşma dışında kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluğu.

dernek adları için izin alma zorunluluğu[52]: Adlarında Türk, Türkiye, Milli, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimeler kullanmak isteyen derneklerin İçişleri Bakanlığı'ndan izin alma zorunluluğu.

dernekler kanunu[52]: Dernekler, dernek şube ve temsilciliklerini, federasyonlar, konfederasyonlar ve yabancı dernekler ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube ve temsilciliklerinin yasak ve izne tabi faaliyetlerini, yükümlülüklerini, denetimlerini

ve uygulanacak cezalar ile diğer hususları düzenleyen 5253 sayılı Kanun.

deskripsiyon[178]**:** Söz ya da yazı ile bir nesneyi tanımlama, betimleme.

determinizm[319]**:** Sosyal olaylar arasındaki ilişkinin zorunlu ve gerekirliğe dayandığı hakkındaki görüş.

devalüasyon: Ulusal para biriminin dış değerinin düşürülmesi.

devlet borcu[229]**:** Bir ülkede bireylerin gelirlerinin bir kısmını tüketmek yerine (gelirlerinin bir kısmını ileride kullanmaya razı olarak) satınalma güçlerini kullanmaktan geçici olarak vaz geçip karşılığında devletten bono, tahvil veya bir ödeme sözü almaları ile oluşan kamusal borç.

devlet kapitalizmi: Devletin bütün üretim araçlarını elinde topladığı hal.

devlet muhasebesi[110]**:** Kamu gelir ve giderlerinin tespiti, harcama yerlerinin belirlenmesi, toplanması ve ödenmesi ile ilgili işlemlerin tamamını kapsayan kayıt sistemi.

devletçilik[199]**:** Çeşitli ekonomi ve felsefe teorilerinin bireysel hakları ve özel girişim serbestisini

reddeden fikirlerini bir araya toplamak suretiyle oluşturulmuş sentez.

devletleştirme[218]**:** Daha önce özel girişimciler tarafından işletilen ekonomik kuruluşların kamu mülkiyetine geçirilmesi.

devre tatil[194]**:** En az üç yıl süre için yapılan ve bu süre zarfında yıl içinde, belirli veya belirlenebilecek ve bir haftadan az olmayacak bir dönem için bir veya daha fazla sayıdaki taşınmazın kullanım hakkının devri ya da devri taahhüdünü içeren ve bir nüshasının tüketiciye verilmesi zorunlu, yazılı sözleşme ya da sözleşmeler grubu.

dezenformasyon[259]**:** Başka ulusların ya da kamuoyunun yanıltılması için devletten ya da duyum (istihbarat) servislerinden sızdırma biçiminde bile bile yapılan yanıltıcı bilgilendirme.

dış borç stoğu: Bir ekonomide yerleşik olan kişilerin yerleşik olmayan kişilerden alıp kullandıkları anapara ve faiz şeklinde geri ödeme yükümlülükleri.

dış borçlanma: Kamu sektörü ve/veya özel sektörün ülke dışından başka ülkelerden veya finans kuruluşlarından geri ödemeli olarak bulduğu döviz, kaynak.

dış ticaret hadleri[328]**:** Bir ülkenin dış ticaretten kazançlı çıkıp çıkmadığını gösteren ölçütler.

dijital yeraltı ekonomisi: Bilişim suçları işlenerek yaratılan kayıtdışı ekonomi.

din[179]**:** Tanrıya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren bir kurum, diyanet.

dinamik enflasyon modeli: Talep gücünü ücretlilerin oluşturduğu varsayımdan hareketle enflasyonu açıklayan analiz.

dinlenme lokali yardımı: Toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenleme uyarınca işverenin, işçilerin günlük çalışmalarından sonra gerek kendilerinin gerekse aile bireyleri ile birlikte toplu olarak dinlenip eğlenebilmeleri için tahsis ettiği yerler.

dipnot[178]**:** Bir yazıda sayfanın altına yazılan açıklayıcı not ve bilgiler.

disponibilite: Karşılık.

doğal afet: Deprem, sel, fırtına gibi felaketler.

doğal afet yardımı: İşçilerin deprem, su baskını, toprak kayması vb. doğal afetlere maruz kalmaları halinde olayın niteliğine göre belirlenmiş

miktarlarda işverence işçiye yardım yapılmasını düzenleyen toplu iş sözleşmesi maddesi.

doğal büyüme hızı: Bir ekonomide bütün olanak ve kaynakların kullanılmasıyla gerçekleştirilebilecek büyüme hızı.

doğal hukuk:

1.[269] Doğadaki düzensizlikler ile insan etkinliğinin dayatıcı biçimde düzenlenişi arasındaki metaforik bir bağa dayanan evrensel ve insan davranışları üzerinde bağlayıcı olan hukuk ve ahlak ilkeleri.

2.[190] Doğal olarak var olan, doğal olarak ayarlanmış ve her şeyin üzerinde geçerliliğe sahip hukuk.

doğal işsizlik oranı[328]: Çalışma yetenek ve isteğinde olan herkesin cari ücret ve çalışma koşullarında üretim sürecinde yer aldığı durumda, yani tam işlendirme düzeyinde geçici ve yapısal işsizlik oranları toplamından oluşan ve her ekonominin yapısına bağlı olarak değişen işsizlik oranı.

doğal ücret kuramı[328]: Ücret düzeyini işçi ve ailesinin yaşamını sürdürmesine yetecek kadar gıda maddeleri değeriyle ifade eden, ücreti emeğin maliyetine bağlayan ve David Ricardo tarafından geliştirilen kavram.

doğrudan ayrımcılık[220]**:** Ayrımcılığın yasaklandığı nedenlerden (dil, ırk vs.) birine dayalı olarak, bir kişi veya grubun insan hak ve özgürlüklerinden, aynı veya benzer konumda olduğu diğer kişilerle eşit bir şekilde yararlanmasını ve bunları kullanmasını engelleme ya da zorlaştırma niyet veya etkisine sahip her türlü fark, dışlama, sınırlama ya da tercih.

doğrudan demokrasi[253]**:** Halkın egemenliği bizzat, aracısız kullanması.

doğrudan gelir desteği[328]**:** Hükümet tarafından belirlenen, sahip olunan arazi büyüklüğü, ürün türü gibi çeşitli ölçütlere uygun bir biçimde üretim miktarından bağımsız olarak hedef kitleye yapılan gelir ödemesi sistemi.

doğrusal programlama: Ekonomik kaynakların ve faktörlerin en verimli şekilde kullanımını planlamayı sağlayan yöntem.

doğum parası: Doğum yardımı.

doğum yardımı:

1. Memurlar için, aylık katsayı ile gösterge katsayısının çarpımı ile bulunan miktarda yapılan ödeme.
2. Sosyal sigortalılara doğumdan önce ve sonra verilen geçici iş göremezlik ödeneği, (ça-

lışanlarca doğum yardımı olarak tanımlanmaktadır.)

3. Toplu iş sözleşmelerinde genellikle sosyal yardımlar bölümünde düzenlenen maddeler ile doğum yapan işçi kadına veya eşi doğum yapan erkek işçiye veya her ikisine çeşitli koşul, miktar ve kısıtlarla yapılan ödeme.

dolayısıyla ayrımcılık[220]: Bir kişinin, kendisiyle bağlantılı bir başka kişinin nitelikleri nedeniyle ayrımcılığa uğraması.

dolaylı ayrımcılık[220]: Herkes için aynı şekilde geçerli ve görünüşte tarafsız olan, ancak bazı kişi ve gruplar üzerinde diğerlerinden farklı olarak veya diğer gruplardan daha fazla olumsuz etkiler yaratan yasal düzenleme, uygulama ve tedbirler.

dolaylı işçilik maliyeti[328]: Bir işletmenin ürettiği mal veya hizmetin üretim sürecinde doğrudan yer almayan yönetim, bakım, güvenlik gibi işlerde çalışanlara ödediği ücretler dolayısıyla katlandığı maliyet.

dolaylı ücret maliyeti[328]: Bir işletmenin ücret ödemeleri dışında sosyal güvenlik ve işsizlik sigortası primleri, eğitim harcamaları, ayni

ödemeler ve vergiler dolayısıyla katlandığı işlendirme maliyeti.

dolaylı yabancı sermaye yatırımı[328]: Yatırımcının kendi ülkesi dışında bir ülkede hisse senedi, bono ve tahvil gibi taşınır değerler satın alması.

döner sermaye[58]:

1. Üretken sermayenin, bir üretim dönemi içinde tamamen sarfedilen ve üretilen mallar satıldığı zaman para olarak geriye dönen kısmı.
2. Devletin ticari ve sınai bazı kuruluşlarına kuruluşlarında tahsis edilen ve gelir-gider akımı içinde devamlı olarak kullanılabilen sermaye.

dördüncü dünya ülkeleri[328]: 1990 yılından önce yapılan sınıflandırmaya göre, pazar için çok az üretim yapıldığı, yaşamlarını genellikle avcılık ve toplayıcılıkla sürdüren ülkeler.

dördüncü etkin ücret kuramı[328]: Çok sayıda işçi çalıştıran firmalarda, işçilerin çalışma başarımlarının tam izlenememesi sonucu ortaya çıkan ahlaki çöküntü sorununun ancak etkin ücret ödeyen firmalarda işçilerin çalışma isteğini artırarak azaltılabileceğini ve böylece verimliliğin artacağını ileri süren kuram.

durağan ekonomi[227]: Her ne kadar büyümeyi sürdüren yenilikler ortaya çıkabilirse de optimum büyüklüğe ulaşmış ekonomi.

durum tespitine yönelik test[220]: Doğrudan ayrımcılığın ispatı ve ispat yükünün yer değiştirmesinin sağlanması amacıyla bir kişinin ayrımcılığa maruz kalıp kalmadığının tespitine yönelik, aynı veya benzer konumda başka bir kişinin benzer şekilde farklı muameleye uğrayıp uğramayacağının test edilerek sonuçların belgelenmesi.

durumsallık[297]: Yönetici ya da liderin çalışanların olgunluk düzeyine, yani bilgi ve beceri tutumlarına bağlı olarak tarzını değiştirmesi ve duruma göre, eğitici, koç, mentor ya da kaynak olarak liderlik etmesi.

duygusal bilgi[264]: Açığa vurdukları duygu ve heyecanlardan insanların nasıl insanlar olduğunu çıkarma.

duygusal bireyleşme[269]: On sekizinci yüzyıl İngiltere'sinde gerçekleşmiş demografik, endüstriyel ve kapitalist devrimlerle birlikte görüldüğü söylenen, o zamandan beride modernleşmekte olan ülkelerin aile yaşamlarında yaygın biçimde yaşanan (yakın duygusal bağlar, evin mah-

remiyeti, sevgiyle ve çocuk yetiştirmeyle ayırt edilen) değişim.

duygusal emek[269]: Kişisel hizmetlerle ilgili mesleklerde (hostes, garson vb.) çalışan pek çok insana duygularını satmak karşılığında ücret ödendiğini, duyguların metaya dönüştüğünü savunan görüşe ait deyim.

duygusal sermaye[343]: Üretim gerçekleştirilen herhangi bir ünitede çalışan tüm bireylerin duygularının toplamı ve bu toplamdan ortaya çıkan sinerji.

Üretim alanı ile insanın duygularının toplamı.

duyunu umumiye[202]: Osmanlı Devleti'nin dış borçlarına verilen isim, bu borçları tahsil etmek üzere kurulan idarenin ismi.

dünya sistemleri kuramı[269]: Kapitalist iktisadi sistemin merkezden periferiye doğru büyümesini ve bu büyümenin kapitalist toplumlar ile pre-kapitalist toplumlar üzerindeki benzer etkilerini anlatan tarihsel açıklama.

dürüstlük kuralları: Türk Medeni Kanunun ikinci maddesinde ifade edilen bireyin haklarını ahlaki değerlere uygun olarak kullanması ilkesi.

düstur[15]: Devlet kanunlarını içine alan kitap.

düşük karbon ekonomisi[273]: Dünya karbon salınımının yarı yarıya azaltılması amacıyla, ülkelerin mevcut emisyon oranlarını (gaz salınım oranlarını) yüzde otuz beş ile seksen beş arasında azaltmaları zorunluluğunun (yeni endüstriyel devrimin) yaratacağı yeni ekonomik düzen.

düşük mallar[58]: Gelir düzeyi yükselirken, tüketim talepleri azalan mallar.

düşük ücret politikası[322]: Özellikle iktisadi durgunluk ve gerileme dönemlerinde artan işsizliğin önüne geçebilmek için, çalışanlara düşük ücret verilmesini, ücretlerin denetim altına alınmasını ve ücretlerin yükselme eğilimlerini sınırlayan tedbirlerin alınmasını savunan görüş.

düşük yoğunluklu demokrasi[254]: Demokrasinin güçlü ülkelerin çıkarlarına hizmet edecek şekilde üçüncü dünya ülkelerine empoze edilen ve demokrasinin bazı özelliklerinin o ülkelerde uygulanmamasına dayalı demokrasi anlayışı.

düzleme[269]: İşçilerin ve bedensel güç kullanmayan çalışanların ücretlerini artırmayı, beş yıllık bir sürede ücret ve yardım eşitsizliğini ortadan

kaldırmayı amaçlayan 1930 yıllarına ait Rus politikası.

düzenleme ve talimata uyma borcu[177]: İşverenin işin görülmesi ve işçilerin işyerindeki davranışlarıyla ilgili yaptığı genel düzenlemelere, işçinin dürüstlük kurallarının gerektirdiği ölçüde uyma zorunluluğu.

düzenleyici işlem[220]: Yönetmelik, tüzük gibi idare tarafından kabul edilen sürekli, soyut, nesnel ve herkes için geçerli, genel hükümler içeren, uyulması zorunlu hukuksal işlemler.

düzenleyici ve denetleyici kamu idareleri[242]:

- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu.
- Sermaye Piyasası Kurulu.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu.
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu.
- Kamu İhale Kurumu.
- Rekabet Kurumu.
- Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu.

e

ecir: Ücretli.

ecr: Ücret.

edim: Alacaklının isteyebileceği, borçlunun da yapmak zorunda olduğu eylem.

efektif talep: Arz ve talep dengesini etkileyen ve değişimi gerçekleştiren talep.

egemen ideoloji tezi[269]: Ortak inanç sistemleri, temel değerler ve ortak kültür gibi kavramlarla eş anlamlı bir kavram olarak kullanılan ideolojinin, ileri kapitalist toplumlarda toplumsal düzenin dayanağı olduğu, yönetici sınıfın hem maddi üretimi hem de fikir üretimini denetlediğini; ayrıca tâbi durumdakilerin anlam sistemlerine egemen olan ve bunun sonucunda işçi sınıfının bilincini statükonun çıkarları doğrultusunda şekillendiren tutarlı bir inançlar kümesi yaydığını ve kitleler arasında yanlış bilgiler yayarak kitleleri kendi sınıf çıkarlarını savunamayacak duruma getirdiğini savunan tez.

egemen kültür: Bir toplumda hakim olan, alt kültür gruplarının da benimsediği kültür.

eğitim ekonomisi[322]: İnsanların çeşitli tipteki eğitim hizmetlerini üretmek, bilgi, beceri, zeka ve güzel ahlakı geliştirmek ve bunları toplumdaki farklı gruplar arasında dağıtmak üzere kıt kaynakların kullanılmasıyla ilgili tercihleri, eğitim hizmetlerinin planlamasını, finansmanını ve gelir dağılımı, refah artışı vb. perspektiflerinden eğitimin iktisadi değerini inceleyen bir iktisat disiplini.

eğitim gemisi[182]: Asıl amacı gemi adamlarına eğitim vermek olan ve bu amaca uygun olarak inşa edilmiş veya uygun hale getirilmiş gemi.

eğitim ihtiyaç analizi[297]: Çalışanların hangi bilgi, beceri ve tutum eksikliği içinde olduğunu ve bu açığın nasıl ve ne zaman kapatılabileceğini sistematik olarak incelemek.

eğitim maliyeti: Bireyin eğitim süreci içinde doğrudan ve dolaylı olarak yaptığı harcamalar ile eğitim ve öğrenim ortamını sağlamak amacıyla yapılan kamu harcamaları yanında bireyin eğitim süresi boyunca istihdam dışında kalması nedeniyle kaybettiği gelirin toplamı.

eğitim transferi[297]: Eğitimde elde edilen bilgi, beceri ve davranışların iş yaşamında kullanılması.

eğitim yardımı: Toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenleme uyarınca, işçilerin eğitim gören çocukları için her eğitim kademesinde farklı miktarda ve genellikle eğitim yılı başında yapılan; ya da çalışırken eğitim düzeylerini yükseltmeleri ve bunu belgelemeleri koşuluyla işverence işçilere yapılan ödemeler.

eğitimde fırsat eşitliği[320]: Eğitim talebinde bulunan herkesin kabiliyet ve kapasitesinin elverdiği ölçüde, eğitim imkanlarından yararlandırılması.

eklenti[223]: Bir şeye eklenmiş olan şey, ek durumunda olan parça veya husus.

ekonomik adalet[110]: Kapitalist bir toplumda çeşitli sosyal gruplara üretimdeki payları oranında çıkar sağlanması.

ekonomik anayasa[201]: Alman Freiburg Üniversitesi İktisat ve Hukuk Okulu'nun geliştirdiği, "ekonomik düzenin kendiliğinden oluşamayacağı, düzenin kural ve kurumlara dayanması gerektiği" şeklinde özetlenebilen "ekonomik düzen" teorisinin, ekonomik düzenin hukuki çerçevesini oluşturan kural, norm ve kurumlar bütününe verdiği isim.

ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin uluslararası sözleşme[220]: Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve 1976 yılında yürürlüğe giren ekonomik, sosyal ve kültürel hakları düzenleyen temel sözleşme.

ekonomizm[190,269]: Sendikaya dayalı bir siyasal stratejiyi anlatmak için kullanılan, daha sonra tüm toplumsal gerçeklerin ekonomik ölçülerle değerlendirilmesi anlamında ekonomik indirgemeciliği eleştirmek için kullanılan terim.

eksik borç[314]: Borcun sorumluluk doğurmadığı haller. Borcun varlığının tartışmasız olduğu, borçlu tarafından kendi isteğiyle yerine getirildiği taktirde, ifanın geçerli olduğu, fakat borcun ifasının reddedilmesi halinde, alacaklının dava ve cebri icra yoluyla borcun ifasını sağlayamadığı haller.

eksik istihdam:

1. Tam istihdam düzeyine erişememiş istihdam düzeyi.
2. Referans döneminde ekonomik nedenlerle kırk saatten daha az süre çalışıp mevcut işinde ya da ikinci bir işte daha fazla süre çalışmaya uygun olan kişiler (görülebilir eksik istihdam).

Görülebilir eksik istihdam dışında kalanlardan mevcut işinden elde ettiği gelirin azlığı ya da kendi mesleğinde istihdam edilmemek gibi nedenlerle mevcut işini değiştirmek istediğini ya da ikinci bir iş aradığını bildiren kişiler.

elektronik devlet[322]: Devletin bürokrasiyi azaltmak, zaman ve maliyet tasarrufuna gitmek ve hızlı bilgi akışını sağlamak maksadıyla kamu hizmetlerini, elektronik erişim ve internet üzerinden yapması.

elemeği[328]: Bir mal veya hizmetin üretiminde makine dışında el ve kolla harcanan emek.

eleştiri[178]: Bilginin temel kurallarını, doğru olmadıklarını ayırt etmek, bir konuyu, bir yapıtı doğru ya da yanlış yönlerini bulup göstermek amacıyla incelemek, bir yargıya varmak.

emeğin ayrışması: 19. yüzyılın sonlarından itibaren işçi sınıfının beceri düzeylerine göre vasıflı, vasıfsız vb. çeşitli katmanlara ayrıldığı, homojen olmaktan çıkarak hiyerarşik bir düzen içine girdiği düşüncesi.

emeğin marjinal ürün değeri[328]: Diğer faktörler sabitken emeğin bir birim artırılması durumunda toplam üretimde meydana gelen değişmenin parasal değeri.

emeğin marjinal verimliliği[110]**:** Bir işletmede üretime katılan ilave bir işçinin üretime yaptığı etki.

İş bölümü sayesinde ilave edilen yeni işçi üretim miktarını artıracaktır. Ancak işçi sayısı artmaya devam ederse azalan verim kanunu işleyecek ve durum tersine dönecektir.

emek: Üretim faktörlerinden biri. İşçilerin (çalışanların) bedensel ve zihinsel çalışmalarını ifade eden kavram.

emek arzı: Belirli bir zamanda ücret düzeyine bağlı olarak işçilerin çalışmaya razı oldukları emek süresi veya miktarı.

emek hareketliliği: İşçilerin ülke içinde veya ülkeler arasında yer değiştirme hızı, hareketi, yeteneği.

emek mobilitesi: Emek hareketliliği.

emek seyyaliyeti: Emek hareketliliği.

emek sosyolojisi[269]**:** İş organizasyonu, teknoloji ve üretimdeki değişiklikleri, kişisel yabancılaşma, sınıf ve toplumsal-siyasal ilişkiler arasındaki bağları inceleyen sanayi sosyolojisinin bir dalı.

emek şövalyeleri[328]: İşçi sınıfının haklarını savunmak amacıyla 1869 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan örgüt.

emek yoğunluğu (emek entansitesi)[110]: İstihdam hacmini genişletmek amacıyla mümkün olduğu kadar fazla işçi gerektiren üretim tekniklerini tercih etme durumu.

emekli: Kanunlarda düzenlenmiş kurallar uyarınca, görevli bulunduğu işlerde belirli bir süre ve belirli bir yaşa kadar çalıştıktan sonra kendisine bağlanan bir aylıkla istihdam dışına çıkarılan kişi.

emekli bölgeleri[269]: Bir çok insanın emekli olduktan sonra ılıman iklimi, vergi sistemi ya da güzel boş vakit olanakları nedeniyle taşındığı bir kasaba, sahil bölgesi, ada ya da diğer coğrafi yerler.

emekli sandığı[212]: Kamu kesiminde çalışan memurlarla askeri personelin emekliliklerinde ve maluliyetlerinde kendilerinin, ölümleri halinde ise dul ve yetimlerinin sosyal güvenliklerini sağlamak amacıyla 5434 sayılı kanunla kurulmuş, tüzel kişiliğe sahip sosyal güvenlik kurumu.

empati: Kendini başkalarının yerine koyarak onların duygu ve endişelerini, olaylara bakışlarını anlamaya çalışmak.

emperyalizm:

1.[110] Bir devletin diğer devletler aleyhine genişleyebilmek, onlara siyasi veya iktisadi gücünü kabul ettirebilmek için giriştiği teşebbüsler ve izlediği politika.

2.[58] Yeni marksist düşünceye göre, kapitalizmin en ileri aşamasında dünya ölçeğinde genişlemesi ve dünya mal ve hizmet piyasalarında, kendisini yeniden üretmesine imkan verecek şekilde egemenlik kurmak suretiyle kendi içsel çelişkilerini hafiflettiğini, ancak bütün bunların sadece kapitalizmin kendi kaçınılmaz sonunu geciktirdiğini ileri süren kuram.

emsal bedeli[328]: Gerçek değeri bilinmeyen veya doğru olarak saptanamayan bir malın satılması durumunda, ortalama fiyat, maliyet veya takdir yöntemlerinden biri kullanılarak benzerlerine göre belirlenen değer.

emsal karar[340]:

1. Mahkemelerin benzer olaylarda uygulayabilecekleri üst mahkemenin örnek içtihadı.

2. Benzer anlaşmazlıklara uygulanmak üzere örnek olacak mahkeme kararı.

en az geçim indirimi[328]: Gelir vergisi mükellefi gerçek kişinin, geçinmesi için gerekli olan en az gelirin vergi dışı bırakılması.

endeks[329]: Bir alanda zaman içinde ortaya çıkan değişimi ölçmeye yarayan ve yüzden başlayan sayı.

Endeks temel dönemde yüze eşittir ve sonra gelen dönemlerin yüz'e göre değişimini gösterir.

endüstri ürünleri tasarımı[248]: Bir ürünün tümünün veya bir parçasının, veya ürün üzerindeki bir süslemenin; çizgi, şekil, biçim, renk, doku, malzeme veya esneklik gibi insan duyuları ile algılanan çeşitli unsur veya özelliklerinin oluşturduğu bütün.

endüstriyel atalet[328]: Bir endüstrinin, başlangıçtaki kuruluş yeri üstünlüğünü kaybetmesine karşın yer değiştirme maliyetleri nedeniyle aynı bölgede etkinliğini sürdürmesi.

endüstriyel hava: Geniş evlerin ve loftların döşenmesinde endüstriyel görünümlü mobilyalar kullanılarak elde edilen görünüm, hava, moda döşeme stili.

enflasyon hedeflemesi: Merkez Bankası'na fiyat istikrarını korumanın ana görev olarak verildiği, genellikle yüzde iki-üç oranında enflasyonun hedeflendiği, enflasyonla mücadele yöntemi.

enflasyon lobisi[328]: Enflasyon isteminde bulunan grup.

enflasyon oranı: Fiyatlar genel düzeyindeki değişim oranı.

Tüketici Fiyatları Endeksi ve Üretici Fiyatları Endeksi kullanılarak hesaplanır.

enflasyon telafisi: Yatırımcıların ve enflasyondan etkilenen diğer kesimlerin reel kayıplara uğramamak için enflasyon beklentilerine uygun olarak (enflasyonu telafi edecek seviyede) talepleri.

enfrastrüktür: Alt yapı.

engelli kişi[220]: Diğerleri yanında, çeşitli engellerle etkileşerek diğer kişilerle eşit bir şekilde toplama tam ve etkili şekilde katılmasını engelleyen uzun süreli fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yeti yitimleri olan kişi.

engellilerin haklarına ilişkin sözleşme[220]: Engellilerin eğitim, sağlık, istihdam gibi bir dizi

alanda korunmasına ve desteklenmesine yönelik Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve 2007 yılında yürürlüğe giren uluslararası sözleşme.

entelektüel sermaye[305]**:** Bilgi çağında şirketlerin doğal kaynaklar, makineler ve finans dışında; bilgi, enformasyon, entelektüel mülkiyet ve deneyimden oluşan sermayesi.

entreprenör: Girişimci.

ergonomi: Çalışma ortamının sağlık, hijyen ve üretim koşullarına uygun hale getirilerek çalışanla uyumunun sağlanması, çalışanın yıpranmasını önleyen ve verimliliği artıran uygulama.

ertelenmiş doyum[269]**:** Kişiler ile grupları, o an tüketeceği ya da haz alarak yararlanacağı bir şeyi, çalışmaya, eğitim görmeye, yatırım yapmaya ya da gelecek bir tarihte başka bir şekilde ve daha da artmış olarak kazanmaya karşılık ertelemeye özendiren ideolojik kitle.

esnaf ve sanatkarlar ve diğer bağımsız çalışanlar sosyal sigortalar kurumu[221]**:** Esnaf ve sanatkarlarla diğer bağımsız çalışanları kapsamına alan sosyal güvenlik kurumu.

5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı Sosyal Güvenlik Kurumu'na devredilmiştir.

esnek kur[328]**:** Devlet müdahalesi olmadan tamamen piyasada oluşan döviz sunum ve sistemine göre belirlenen kur.

eşik bekçiliği[269]**:** İşletmelerde bazı kişilerin ya da grupların mallara, hizmetlere ya da bilgilere ulaşılmasını denetleyecek kritik konumlara yerleştirilmesi ve bu kişi ya da grupların formel yetkilerinin çok üstünde güce sahip olmaları.

eşit işe eşit ücret ilkesi: İşlerin gerektirdiği nitelikler ile işin ağırlığı bakımından eşit olan işlere eşit ücret ödenmesi.

etkinlik[328]**:** En az çaba veya maliyet ile en çok sonuç elde etme kapasitesi.

eurobonolar[307]**:** Çıkaran ülkenin veya kuruluşun, kendi ulusal para birimi dışındaki para birimi üzerinden ihraç ettiği menkul kıymetler.

ev hizmeti: Evde yaşamın sürdürülebilmesi için genelde ev kadınları tarafından ücret karşılığı olmadan yerine getirilen işler.

evlenme yardımı: Toplu iş sözleşmelerinde genellikle sosyal yardımlar bölümünde düzenlenen maddeler ile işçinin kendisinin, çocuklarının evlenmesi halinde farklı koşullara bağlı olarak farklı miktarlarda yapılan ödeme.

evrimsel sosyal psikoloji[264]: Evrim ve doğal ayıklama ilkelerini insan davranışının ve toplumsal yaşamın anlaşılmasına uygulayan yeni psikoloji dalı.

eyalet[223]: Yönetim bakımından bir çeşit bağımsızlığı olan, valiler tarafından yönetilen büyük il.

eylem araştırması[269]: Araştırmacının, kendisinin de bir değişim unsuru olduğu, genellikle yerel topluluklarda ya da şirket danışmanlarınca değişim sürecinin parçası olarak kullanılan bir araştırma türü.

eylem planı[297]: Kısa dönem içinde nelerin yapılması gerektiğini, bunları kimlerin, ne zaman, nerede ve nasıl yapacağını, yürütme sorumluluğu ve onay yetkisinin kimlerde olduğunu, kime bilgi verileceğini ve kimlerden destek isteneceğini belirten kararlar dizisi.

f

fabian sosyalizmi[328]**:** Marks'ın sınıf çatışması kuramının aksine, sosyalizmi şiddet ve devrime başvurmadan parlamenter süreç yoluyla yerleştirmeye yönelik Fabian Derneği tarafından ortaya atılmış ve özellikle İngiltere, İskandinav ülkeleri ve Kanada'da kabul görmüş düşünce akımı.

fabrikacılık[184]**:** Ham madde veya diğer malların makine ya da başka teknik araçlarla işlenerek yeni veya değerli ürünler yaratılması.

fahm[223]**:** Kömür.

fahmiye[223]**:** Kömür havzası.

faiz[328]**:** Üretim faktörlerinden sermayenin getirisi.

faiz dışı bütçe fazlası[328]**:** Konsolide bütçe, merkezi yönetim bütçesi ve konsolide kamu kesimi bütçesi olmak üzere üç türlü hesaplanan ve

bütçe harcamalarından faiz ödemelerinin çıkarılmasıyla elde edilen tutar.

faiz dışı fazla: Konsolide kamu sektörü gelirlerinden, faiz hariç olmak üzere, konsolide kamu sektörü harcamaları çıkarıldığında kalan kısım.

fanatizm[259]: Din, düşünce ve parti bağlılığında kör tutku.

farklılıkların yönetimi[297]: Yaş, cinsiyet, din, inanç, kişilik gibi yönleriyle farklı insanları etkili bir şekilde yönetmek için planlanan ve uygulanan kurumsal sistemlerin; farklılığın yararlarını en üst düzeye çıkarırken, sorunlarını ve sakıncalarını en alt düzeye indirecek şekilde kurulması.

fason imalat: Bir mal veya hizmeti üreten işletmenin, bu mal ya da hizmetin tamamını veya bir kısmını başka bir işletmeye niteliklerini ve özelliklerini korutarak ürettirmesi.

faşizm:

1.[58] Milliyetçi ideolojilerden beslenen, bireylerin devlet veya devletin yüksek menfaatleri için kayıtsız şartsız kurban edilmesine izin verir biçimde baskıcı ve totaliter bir nitelik taşıyan yönetim biçimi.

2.[110] Solcu radikal hareketlere karşı eski hakim sınıfların gösterdikleri mukavemet.

fayda: Bir mal ya da hizmetin tüketilmesiyle elde edilen yarar ya da tatmin hissi.

fazla çalışma borcu[177]: Normal süreden daha fazla çalışmayı gerektiren bir işin yerine getirilmesi zorunluluğu doğar, işçi bunu yapabilecek durumda bulunur ve aynı zamanda kaçınması da dürüstlük kurallarına aykırı olursa işçinin, karşılığı verilmek koşuluyla, fazla çalışmayı yerine getirmesi yükümlülüğü.

fazla saatlerle çalışma[7]: 854 sayılı Deniz İş Kanunu'na göre kırk sekiz saat olarak belirlenmiş iş süresinin aşılması suretiyle yapılan çalışmalar.

4857 sayılı İş Kanunu'ndan farklı olarak süre kısıtı yoktur ve zamlı ödeme oranı yüzde yirmi beştir.

federalizm[269]: Belli bir ulus devlet içinde, tüm ülkeyi kucaklayan merkezi bir hükümet ile bütünü oluşturan eyaletler için özerk bölgesel hükümetler olmasını öngören bir siyasal sistem ve felsefe.

felsefe[223]:

1. Akla akıl yürütmeye dayanılarak kavram-

lar düzeyinde ifade edilen, her aşamasında eleştiriye açık gerçek arayışı; her türlü kabulden ve peşin hükümden uzak hür bir şekilde konuları inceleyen akli bilgi disiplini, hikmet.

2. Bir bilimin temellerini açıklamak ve belirlemek için oluşturulan ilkeler bütünü.
3. Olaylara bakış tarzı, dünya görüşü, bir şey hakkındaki düşünce.

feminist iktisat[58]**:** İktisat biliminin rasyonel bireyinin, temelde erkekleri ve onların davranışlarını kavramsallaştırdığı noktasından yola çıkarak, kadını, kadın bakış açısını ve onun ekonomik faaliyetlerini de önyargısız ve yansız biçimde yansıtacak bir iktisat bilimi oluşturma girişimi.

feodalizm: Kapitalizmin içinden çıktığı toprak köleliğine dayalı toplum biçimi.

fer'i haklar[340]**:** Asıl hakların kapsamını genişleten ya da onları güvence altına alan haklar.

fırsat eşitliği: Eğitime ulaşma, iş bulma vb. konularda aralarında rekabet bulunan bireylerin cinsiyet, ırk, din, cinsel yönelim, fiziki farklılıklar vb. nedenlerle ayrıma tutulmaması.

fırsat maliyeti: Bir geliri elde etmek için vazgeçilen diğer gelirler; bir malın üretimini bir birim artırmak için başka bir maldan vazgeçilen miktar.

fiili hizmet süresi zammı[42]: Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda sayılmış işler ve işyerlerinde sigortalının fiilen çalıştığı süre dikkate alınarak prim ödeme gün sayılarına her üç yüz altmış gün için eklenen gün sayısı.

fikri haklara dayalı endüstriler[175]: Eserlerin yaratılması, üretilmesi, imalat ve satışı ile uğraşan endüstriler.

fikri haklara kısmen dayalı endüstriler[175]: Tekstil, ayakkabı, mücevher, mobilya, porselen, cam, duvar kağıdı, halı, oyuncak, mimari, mühendislik ile diğer korumaya tabi işlerin yaratımını, üretimini, icrasını, yayınını, iletişimini, sergisini, dağıtımını ve satışını içerebilen sektörler.

fiksiyon[178]: Kurgu, imge, yapıntı, uydurma.

finansal istikrar raporu: Finansal istikrarın doğrudan ve etkin bir biçimde izlenmesi için merkez bankaları tarafından mali piyasalarda istikrarsızlık yaratabilecek riskleri makro baz-

da değerlendiren ve bunların zamanında ve etkin yönetilebilmesi ile gerek yurt içi gerek uluslararası platformlarda finansal sisteme ilişkin daha sağlıklı değerlendirmeler yapılmasını sağlamak amacıyla kamuoyu ile paylaşılan raporlar.

finansal kiralama[240]: Kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın kullanma hakkını, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre sona erdirilmemek koşuluyla kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşme.

finansal kuruluş[301]: Kredi kuruluşları dışında kalan ve sigortacılık, bireysel emeklilik veya sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak veya Bankalar Kanunu'ndaki faaliyet konularından en az birini yürütmek üzere kurulan kuruluşlar ile kalkınma ve yatırım bankaları ve finansal holding şirketleri.

fiyat endeksi[239]: Seçilmiş mal ve hizmetlerin fiyatlarının belli bir döneme göre değişimini ölçen endeks.

fiyat enflasyonu[328]: Bazı üretici kesimlerin ürettikleri malların gerçek piyasa değerinin üzerin-

de satmasıyla gelirlerini artırması ve rakip kesimlerin de benzer davranış biçimine girmesi sonucu ortaya çıkan enflasyon.

fiyat etiketi[194]: Perakende satışa arz edilen malların veya ambalajlarının yahut kaplarının üzerine konulan, kolaylıkla görülebilir, okunabilir şekilde o malla ilgili tüm vergiler dahil fiyat, üretim yeri ve ayırıcı özelliklerini içeren etiket. Etiket konulması mümkün olmayan hallerde aynı bilgileri kapsayan listelerin görülebilecek şekilde uygun yerlere asılması zorunludur.

fiyat teorisi: Fiyatların nedeni ve oluşumu üzerine ileri sürülen görüşlerin genel ifadesi.

fiyatlar genel düzeyi: Belli bir zaman diliminde (ay, yıl) piyasada alınıp satılan mal ve hizmetlerin ortalama fiyatları.

fizibilite[259]: Bir mal ya da hizmetin yapılabilirliğinin parasal, teknik, ekonomik ve hukuki yönlerden incelenmesi.

fiziksel sermaye: Sermaye. Ülkede var olan doğal kaynaklar, makineler, yol, baraj, bina gibi kamusal alt yapı.

fonksiyon[238]: Sayılar arasındaki ilişkiyi açıklayan kural.

fonksiyonel gelir dağılımı[110]**:** Toplam gelirin üretim faktörleri arasındaki dağılımı.

fonlama: Bir şirketin öz kaynaklarını kullanarak, borçlanarak ya da senet ihraç ederek sağladığı kaynak.

fordizm[269]**:** Henry Ford'un seri otomobil üretimi sistemiyle örneklenen bir üretim organizasyonu. Bu organizasyon hareketli bir montaj hattını, standartlaştırılmış çıktıları ve düşük fiyatların, yüksek ücretlerin, reklam ve tüketici kredisinin bir araya gelerek teşvik ettiği talebi kapsadığı için; emeğin yönetilmesini, üretimin ve pazarlamanın daha geniş çaplı olarak bilimsel yönetim ilkelerine göre yeniden organizasyonu anlamını taşır.

formasyon: Biçimleme, yetişim, oluşum.

friksiyonel işsizlik[196]**:** Gelişmişlik düzeyi farklı ekonomilerin hepsinde görülebilen, çalışanların iş, meslek ve yer değiştirirken geçici olarak işsiz kalmalarından kaynaklanan işsizlik türü.

fütürizm: Geçmişi reddeden, geleceğe bakmak gerekliğini söyleyen, sanayi ile gelecek arasındaki ilişkiye işaret eden düşünce akımı.

fütüvvet[328]**:** Dini ve mesleki birlik, esnaf teşkilatı.

füzyon: Küçük bir mal varlığının büyük bir mal varlığı içine alınarak gerçekleştirilen birleşme.

g

g7 ülkeleri: Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, İngiltere, Japonya, Fransa, İtalya, Kanada.

g20 ülkeleri: Arjantin, Avustralya, Brezilya, Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, Endonezya, İtalya, Japonya, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan, Güney Amerika, Güney Kore, Türkiye, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupa Birliği'ni temsilen Avrupa Merkez Bankası ve Avrupa Konseyi Dönem Başkanı.

garanti belgesi[246]**:** İmalatçı-üretici veya ithalatçıların, sattıkları, ürettikleri veya ithal ettikleri mallar için düzenlenen ve malın garanti süresi içerisinde meydana gelebilecek arızalarının en az iki yıl süreyle veya özelliği nedeniyle belirlendiği ölçü birimi içerisinde, ücretsiz olarak yenisi ile değiştirilmesinin, tamirinin, bedel ia-

desinin veya bedel indiriminin taahhüt edildiğini ve satıcı ile tüketicinin yükümlülüklerini gösteren belge.

gayri safi yurtiçi hasıla deflatörü[238]: Belirli bir yılın nominal gayri safi yurtiçi hasılasının, aynı yılın reel gayri safi yurtiçi hasılasına oranı.

gayri safi yurtiçi hasılayı hesaplama yöntemleri:

a) Üretim Yöntemi,

b) Harcama Yöntemi,

c) Gelir Yöntemi.

Türkiye İstatistik Kurumu gayri safi yurtiçi hasılayı bu üç yöntemi birlikte kullanarak hesaplamaktadır.

gayrimenkul sermaye iradı[22]:

1. Arazi, bina (döşeli olarak kiraya verilenlerde döşeme için alınan kira bedelleri dahildir) maden suları, menba suları, madenler, taş ocakları, kum ve çakıl üretim yerleri, tuğla ve kiremit harmanları, tuzlalar ve bunların tamamlayıcı ve eklentileri.
2. Voli mahalleri ve dalyanlar.
3. Gayrimenkullerin, ayrı olarak kiraya verilen, tamamlayıcıları ve ayrıntıları ile bütün tesisatı, demirbaş eşyası ve döşemeleri.

4. Gayrimenkul olarak tescil edilen haklar.
5. Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları, ihtira beratı (ihtira beratının mucitleri veya kanuni mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır) alameti farika, marka, ticaret unvanı, her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları sanayi ve ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait bilgilerle gizli bir formül veya bir imalat usulü üzerindeki kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı gibi haklar (bu hakların kullanılması için gerekli malzeme ve teçhizat bedelleri de gayrimenkul sermaye iradı sayılır).
6. Telif hakları (bu hakların, müellifleri veya bunların kanuni mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır).
7. Gemi ve gemi payları (motorlu olup olmadıklarına ve tonilatolarına bakılmaz) ile bilümum motorlu tahmil ve tahliye vasıtaları.
8. Motorlu nakil ve cer vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat ile bunların eklentileri.

gazeteci[179]**:** Gazete yayımlayan, gazeteye yazı yazmayı, haber toplayıp vermeyi veya gazetenin yazı işlerinde çalışmayı iş edinen kişi.

gazi: Yurt savunması için savaşa ya da silahlı çatışmaya giren yaralanan ya da yara almadan çıkan kişi.

gece vardiyası: Gece postası.

gece zammı: Toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenlemeler ile gece çalışmanın zorluğu dikkate alınarak işverence, gece saatlerine giren her bir saatlik çalışması için işçiye oransal zamlı veya ilave yapılan ödemeler.

gecekondu[319]**:** Hızlı ve düzensiz şehirleşmenin görüldüğü yörelerde ortaya çıkan kamuya veya özel şahıslara ait tapulu arazide kısa sürede yapılabilen, alt yapısı yetersiz konut tipi.

geçici büro işçisi: Özel istihdam bürosu tarafından istihdam edilen ve geçici olarak talepte bulunan diğer işverenlere kiralanan işçi.

geçici bütçe: Bütçe hazırlıklarında aksama yaşanması halinde bütçe hazırlanıncaya kadar (mali yılbaşına kadar) uygulanan bütçe.

geçici iş şirketleri: Özel istihdam büroları.

geçici özel önlem[220]: Ayrımcılığı ortadan kaldırma, fırsat eşitliğini sağlama ve toplumsal hayata tam katılım kapsamında toplumda korunması gereken dezavantajlı gruplara tanınan imtiyaz.

geçim darlığı[328]: Gelirin geçime yetmemesi durumu.

geçim ekonomisi: Tarım toplumunda olduğu gibi üreticilerin kendi ihtiyaçlarını karşılamak için ürettikleri, ticaretin olmadığı ya da üretilenlerin pazar değerinin sıfıra yakın olduğu ekonomi.

geçim indirimi: En az geçim indirimi.

geçimlik ekonomi[328]: Üretimin kısıtlı bir iş bölümüyle yalnızca öz gereksinimler için yapıldığı, tüketimin piyasaya bağlı olmadığı ekonomi.

geçiş bölgesi[269]: İş merkezi olan bölgeler ile işçi sınıfının ve orta sınıfın oturduğu dış halkalar arasındaki, iş merkezlerinin genişlemesi sonucunda yıkılan gecekonduların da bulunduğu kentsel alan.

geçiş ekonomileri[328]: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasından sonra sosyalist sistemden piyasa ekonomisine geçiş sürecine giren ülke ekonomilerine verilen genel ad.

geleneksel toplum: Geçmişte ve günümüzde modern toplum (endüstriyel, kentleşmiş, kapitalist) aşamasına ulaşmamış toplumları tanımlamak için kullanılan kavram.

gelir[197]: Bireyin belirli bir dönem başında ve sonunda aynı zenginlikte kalmak koşuluyla o dönem içinde tüketebileceği mal ve hizmetler toplamı.

gelişme sosyolojisi: Gelişme sürecindeki ülkelerde, gelişmenin sınıf ilişkileri ve köylülük ile kentli yoksullar gibi toplumsal gruplar üstündeki toplumsal etkileri inceleyen sosyoloji dalı.

gemi adamı[182]: Geminin kaptanı, zabitleri, yardımcı zabitleri, stajyer zabitleri, tayfaları ve yardımcı hizmet personeli.

gemi adamının yurda iadesi[7]: İş sözleşmesinin işveren veya işçi tarafından yurt dışında sona erdirilmesi halinde; işverenin işçiyi geminin bağlama limanına uygun yol, iaşe, vb. zaruri masraflarını karşılayarak ulaştırma zorunluluğu.

gemi aşçısı[181]: Gemi Adamları Yönetmeliği uyarınca yeterlilik sertifikası almış olup, gemi adamlarının yemeklerini zamanında hazırlamakla sorumlu aşçı.

gemi yardımcı zabitleri[182]: Gemide görevli telsiz zabiti, doktor, sağlık memuru, hemşire ile gemilerin özelliklerine göre bulundurulması zorunlu olan ve geminin kullanım amacına katkıda bulunan elektrikçi, elektronikçi ve elektrik zabitleri ile makine mühendisi ve teknisyen ile bilgi işlem makineleri programcısı ve operatörleri, bilim gemilerinde çalışan gemi adamları ve benzeri personel, gemi katibi, gemi katip yardımcısı ve kamara memuru.

gemi yolcusu[182]: Gemi adamları dışında gemide ücretli ya da ücretsiz taşınan bir yaşından büyük kişiler.

genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri[242]:

- Türkiye Büyük Millet Meclisi.
- Cumhurbaşkanlığı.
- Başbakanlık.
- Anayasa Mahkemesi.
- Yargıtay.
- Danıştay.
- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu.
- Sayıştay.
- Adalet Bakanlığı.
- Milli Savunma Bakanlığı.
- İçişleri Bakanlığı.

- Dışişleri Bakanlığı.
- Maliye Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı.
- Sağlık Bakanlığı.
- Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Avrupa Birliği Bakanlığı.
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
- Ekonomi Bakanlığı.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı.
- Kalkınma Bakanlığı.
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı.
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği.
- Jandarma Genel Komutanlığı.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı.
- Emniyet Genel Müdürlüğü.

- Diyanet İşleri Bakanlığı.
- Hazine Müsteşarlığı.
- Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı.
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu.
- Devlet Personel Başkanlığı.
- Türkiye İstatistik Kurumu.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Gelir İdaresi Başkanlığı.
- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü.
- Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü.
- Türkiye Halk Sağlığı Kurumu.
- Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu.

genel hayata etkili afetler[325]**:** Deprem (yer sarsıntısı), yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, tasman gibi afetler.

genel sağlık sigortalısı[42]**:** Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 60. maddesinde sayılan kişiler.

genel seçim[346]**:** Tek dereceli olup nispi temsil sistemine göre, eşit ve gizli oyla, bütün yurtta aynı günde, yargı yönetimi ve denetimi altında dört yılda bir yapılan, milletvekillerinin seçildiği seçim.

genel teftiş: Çalışma hayatına ait mevzuat hükümlerine uyulup uyulmadığı hususlarında yıllık teftiş programları gereği yapılan teftişler.

genel yorum[220]: Birleşmiş Milletler sözleşme organları olarak da anılan ve ilgili sözleşmenin denetim organı olarak görev yapan komiteler tarafından hazırlanan ve bir uluslararası sözleşmenin belirli maddelerinin kapsamını, maddede yer alan kavramların anlamlarını açıklayan, devletlerin bir hak ve özgürlükle ilgili yükümlülüklerini belirten belge.

genelge[220]: Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişilerinin kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin uygulanmasında yol göstermek amacıyla ve bunlara aykırı olmamak şartıyla çıkardıkları yazılı genel, soyut ve objektif hukuk kuralları.

genişletici gelir politikası[328]: Ekonomiyi canlandırmak veya deflasyondan kurtarmak amacıyla hükümetlerin vergileri azaltarak toplam istemi yükseltmeye yönelik olarak izlediği genişletici maliye politikası araçlarından biri.

gerçek[223]: İnkar edilmeyecek şekilde var olan, hakiki.

geri çağırma:

1. Dağıtımı yapılan bir ürünün cangüvenliği, gıda güvenliği vb. açısında tehlike oluşturduğunun anlaşılması halinde satıştan kaldırılması, piyasadaki ürünün toplatılarak kaldırılması.
2. Ülke yönetimi için seçilmişlerin, halk tarafından imza toplanarak kendisine verilen görevin geri alındığı demokratik katılım uygulaması.

getto[269]: Dezavantajlı grupların (genellikle etnik grupların) bir bölgede toplanmasıyla nitelenen bir kent içi alan.

gıda yoksulluğu[328]: Bir ülkedeki hanehalkı veya bireylerin yaşamını sürdürmesi için belli bir dönemde alması gereken en az kaloriyi içerecek gıda mallarına ulaşamaması durumu.

giyim yardımı: İş sağlığı ve güvenliği kurallarının gerektirdiklerinin dışında sosyal yardım amaçlı olarak işçilere çeşitli giyim eşyası, alışveriş kuponu gibi toplu iş sözleşmelerinde çok farklı düzenlemelere konu yardımlar.

gizli işsizlik: Çalışıyor olmalarına rağmen üretmeyen veya daha düşük verimli bir işe geçip, daha düşük ücretle çalışan işçilerin yarattığı durum.

gizli ücretli işçiler[269]**:** Görünüşte bağımsız ya da kendi adına çalışan, oysa kapitalist firmalar tarafından parça başı veya komisyon esasıyla bir sözleşme doğrultusunda çalışanlar.

göç: İnsanların doğdukları yerden başka yerlere geçici ya da daimi olarak taşınması, bir yerden başka bir yere taşınma.

göçebe: Yaşamlarını mevsime ya da iş koşullarına göre farklı coğrafi bölgelerde sürdürüne insan ya da insan grupları.

göçmen: Ülkesini terkederek başka ülkeye giden, yerleşen.

gölge rapor[220]**:** Devletlerin, Birleşmiş Milletler sözleşme organlarına veya Avrupa Sosyal Haklar Komitesi gibi denetim organlarına düzenli aralıklarla sundukları raporlara paralel bir biçimde sivil toplum kuruluşları veya sendikalar tarafından hazırlanan, hükümet raporuyla ilgili görüşleri içeren ve aynı uluslararası organlara sunulan rapor.

gömüleme: Ekonominin iyi gitmediği dönemlerde bireylerin güvensizlik duygusuyla bankalardaki mevduatlarını (tasarruflarını) çekmeleri.

görecilik[259]: Tüm bilgilerin göreli olduğunu, tüm değerlerin çağlara, toplumlara, kişilere ve yaşama biçimlerine, ekinsel durumlarına göre değişebileceğini ileri süren öğreti.

göreli özerklik[269]: Toplumsal bütünü oluşturan ekonomik, siyasal, ideolojik ve kuramsal kümelerinin hiçbirinin diğerlerinden birisine indirgenemeyeceği, aksine bu kümelerden her birinin toplumsal bütündeki yerlerine göre belirlenmiş sınırlar içinde göreli özerkliğe sahip oldukları düşüncesi.

görev ihmali[56]: Memurun, hangi nedenle olursa olsun görevini yapmakta savsama ve gecikme göstermesi veya üstünün kanuna uygun olarak verdiği buyrukları geçerli bir neden olmadan yapmaması.

göreve ilişkin roller[297]: Bir takımın amacına ulaşması için takım liderinin ve üyelerinin ne yapmaları gerektiği ve takımın işinin ne olduğu ve niçin yapıldığı ile ilgili roller.

görünmeyen el: Adam Smith'in kapitalist sistemin kendisini kurgulayışını ifade etmek için kullandığı kavram.

gösterge[238]: Ekonominin çeşitli düzeylerini, kritik ve öncü noktalar durumuyla gösteren veriler.

gösteriş etkisi[328]: Tüketicilerin gelirlerinde bir artış olmamasına karşın sosyal konumunu olduğundan daha yüksek göstermek amacıyla fiyatı daha yüksek ve markalı malları satın almaları.

göstermelik tüketim: Bireyin, kendisine sosyal statü sağlayacağını düşünerek, üst tabakadaki insanların kullandığı malları, araçları kullanması.

gözden geçirilmiş avrupa sosyal şartı[220]: Avrupa Konseyi tarafından sosyal hakları güvence altına almak ve Avrupa Sosyal Şartı'nda yer alan bu hakların kapsamını genişletmek amacıyla kabul edilen ve 1999 yılında yürürlüğe giren uluslararası sözleşme.

gözlük yardımı: Tıbbi bir zorunluluk olarak gözlük kullanması gereken işçilere Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sağladığı olanağın dışında ve üstünde nitelikli çerçeve, cam almasına olanak sağlayan toplu iş sözleşmesinde düzenlenmiş sosyal yardım maddesi.

gresham kanunu[110]: Piyasaya değeri ve kaliteleri farklı iki ödeme aracı çıkarıldığında kötü paranın iyi parayı kovması. Sonunda yalnız kötü paranın tedavülde kalması.

gri yakalılar[328]**:** Üretim sürecine hem bedensel hem de masa başında çalışarak kısmen düşünsel olarak katılan kişiler.

grostonilato: Geminin güverte üstü ve güverte altı kapalı yerlerinin hacmi.

2.83 m^3 bir grostonilatodur.

güdümlü ekonomi: Kapitalizmi reddetmeyen, ancak devletin iktisadi hayatı düzenlemesi gerektiğini savunan, merkezi planlamayı öne çıkaran 1929 krizinden sonra gelişen ekonomik görüş.

günah keçisi[269]**:** Başkalarının kabahatleri nedeniyle suçlanan, cezalandırılan ya da damgalanan kişiler.

güncelleme katsayısı[8]**:** Her yılın Aralık ayına göre Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan en son temel yıllı tüketici fiyatları genel indeksindeki değişim oranının yüzde yüzü ile sabit fiyatlarla gayri safi yurtiçi hasıla gelişme hızının yüzde otuzunun toplamına bir tam sayısının ilave edilmesi sonucunda bulunan değer.

gündelik: Yevmiye, işçiye bir günlüük çalışması karşılığında yapılan ödeme.

gündüz vardiyası: Gündüz postası.

güven:

1.[223] Bir şeye inanmaktan, dayanmaktan, bel bağlamaktan gelen rahat ettirici duygu, inanç, güvenç.

2.[269] İstikrarlı kolektif yaşamın, basit bencil çıkar hesaplarından başka şeylere dayanması; bir işyerinde bile güvenin esas olması gerektiği şeklindeki geleneksel sosyolojik görüş.

3. Bir kişinin ya da sistemin inandırılıcığına güven duyma şeklinde çağdaş sosyolojik görüş.

güveni kötüye kullanma[328]: Belli bir süre kullanılmak üzere bir kişiye her ne adla olursa olsun teslim edilen bir şeyin, hata veya ihmal sonucunda, kendisi veya başkasının yararına kullanılması, satılması, rehin edilmesi, tüketilmesi, değiştirilmesi ve bozulması.

güvenli ürün[180]: İnsan sağlığına, can ve mal varlığına, hayvan ve bitki yaşam ve sağlığına ve çevreye zarar vermeyen ürün.

h

habitat[58]**:** Bir organizmanın ya da organizmalar topluluğunun oluşup gelişmesini mümkün kılan çevre şartlarının bütünü.

habitus[259]**:** İnsanlara belirli pratiklere yol açan bir dizi kalıcı eğilim aşılanması; bireyi eyleme yönelten, onu motive eden kurulu toplumsal yapılar sistemi.

hafif gemi (feribot)[182]**:** Ahşap olmayan ve tam yüklü durumda su kesimindeki deplasmanı aşağıdaki bağıntı ile elde edilen değere eşit ya da daha az olan ticaret gemisi.

hafif sanayi[328]**:**

1. Kısmen işlenmiş malları uygun bir oranda kullanarak birim ağırlığına göre daha yüksek değerdeki malları üreten imalat sanayi.
2. Daha çok tüketime yönelik mallar üreten ve göreli olarak sermaye yoğunluğu ve çevreye olan zararı daha düşük olan sanayi.

haftalık ücret: İşçiye bir haftalık çalışması karşılığı ödenen ücret.

hak[223]**:** Doğru, gerçek.

hak sahibi[42]**:** Sigortalının veya sürekli iş göremezlik geliri ile malülluk, vazife malülluğu veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü halinde, gelir veya aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, ana ve baba.

hakem devlet[322]**:** Piyasa ekonomisinde oyunun kurallarına doğrudan karışmayan, acil durumlarda sadece gerektiği kadar ve sınırlı ölçüde piyasaya müdahalede bulunan liberal ve sosyol piyasa ekonomisini savunan devlet tipi.

hakim ortak[301]**:** Bir ortaklığı doğrudan ya da dolaylı olarak, tek başına veya birlikte kontrol eden gerçek veya tüzel kişi.

hakimin sözleşmeye müdahalesi[309]**:** Hakimin kendi yarattığı kurucu etkili bir kuralla mevcut sözleşmeyi değiştiren veya ortadan kaldıran kararı.

hakimin takdir yetkisi[219]**:** Kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı nedenleri göz önünde tutmayı emrettiği

konularda hakimin, hukuka ve hakkaniyete göre karar vermesi.

hakkaniyet indirimi[280]: Maddi tazminatı belirlenmesinde, yargı organına müdahale ve takdir hakkı tanınması ve bu alanda görev verilmesi.

haklar[269]: Kökeni İngiltere'deki Magna Carta'dan Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Bildirgesi ve Anayasası ile Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ne dayanan ve siyasal yaşamda önemli roller oynayan düşünce.

haklı fesih: İşçinin veya işverenin süresi belli olsun veya olmasın İş Kanunu'nda sayılmış haklı nedenlerden biri ile iş sözleşmesini sonlandırması.

haksız fiil[220]: Bir kimsenin, hukuk kurallarına aykırı olarak başka bir kimsenin şahsına veya malvarlığına zarar verici davranışı.

halk bilim[259]: Bir topluluğu oluşturan kişileri, gelenek ve göreneklerini, törelerini, türkülerini, masallarını atasözlerini, söylemlerini, uygarlığını, varsıllığını, sanatsal ve yazınsal ürünlerini, yaşayışlarını, duygularını, ekinsel birikimlerini araştıran ve inceleyen bilim dalı.

halk girişimi[252]**:** Seçme hakkına sahip vatandaşların anayasa, yasa ve yasa hükmünde olan bazı düzenlemelerin değiştirilmesi, kaldırılması ve yeniden düzenlemesi hususunda söz söyleme yetkisi.

Halk girişimi ile belli sayıda seçmenden imza toplayarak isteğini halk oyuna sunmak.

halk kapitalizmi[328]**:** Sanayide mülkiyetin, hisse senedi alımları aracılığıyla orta ve düşük gelir grupları dahil olmak üzere nüfusun geniş bir bölümüne yayıldığı iktisadi sistem.

halk oylaması: Demokratik katılım ya da doğrudan demokrasinin örneği olan oylama; yasaların veya çok önemli bazı konuların halkın oyu ile karara bağlanması.

halk vetosu[256]**:** Parlamento tarafından usulüne uygun olarak kabul edilen bir kanunun halkın inisiyatifiyle değiştirilmesi.

hammurabi kanunları[110]**:** Yazılı ilk hukuk metinleri olmasının yanında birey ile devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen, miras, ücret, fiyat ve faiz hakkında hükümler taşıyan milattan önce iki bin yıllarına ait olan kanunlar.

harcama vergisi: Gelir vergisi yerine önerilen vergi sistemi.

Bireyin bir yıl içinde yaptığı harcamaların matrah kabul edilerek tarhedilen vergi.

harp komünizmi[110]**:** Lenin'in iktidara geçişinden 1921 yılı sonuna kadar Rusya'da uygulanan ekonomi politikası.

hastalık hali[8]**:** Sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğine neden olan rahatsızlıklar.

hastalık sigortası[312]**:** İş kazası ve meslek hastalığı sigortası dışında kalan tıbbi bakım ve tedavi gerektiren tüm bedensel ve ruhsal bozukluklar nedeniyle çalışamadığı için gelir kaybına uğrayan ayrıca hastalığın gerektirdiği giderleri karşılamak durumunda kalan sigortalıya birbirini tamamlayıcı şekilde yapılan parasal ve sağlık yardımları.

hastalık yardımı:

1. Sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğine neden olan rahatsızlık hallerinde Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca yararlandığı yardımlar.
2. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu dışında, toplu iş sözleşmelerinde düzenlenen hastalık, meslek hastalığı ve iş

kazası hallerinde işçiye veya yakınlarının sağlığına kavuşması için tedavi giderlerine katkı, hastanın taşınması, refakatçi giderlerine katılım, işçinin ücretinin bir süre ödenmeye devam edilmesi gibi işverence karşılanan sağlık yardımları.

havza[223]:

1. Bölge, mıntıka.
2. Suları aynı deniz, göl veya nehire akan, dağ veya tepelerle sınırlanmış kara parçası.

hazine birliği[242]: Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir, gider, tahsilat, ödeme, nakit planlaması ve borç yönetiminin uyum içinde yürütülmesi.

hazine bonoları: Genellikle bütçe açıklarını kapamak amacıyla, bütçe kanunu ile alınan yetkiye dayanılarak ve yetki sınırı aşılmayarak devlet tarafından çıkarılan ve vadeli bir yılın altında olan borç senetleri.

hazine müsteşarlığı[247]: Ekonomi politikalarının tespitine yardımcı olmak ve bu politikalar çerçevesinde hazine işlemleri, kamu finansmanı, kamu sermayeli kuruluş ve işletmeler ve devlet iştirakleri, ikili ve çok taraflı dış ekonomik ilişkiler, uluslararası ve bölgesel ekonomik ve

mali kuruluşlarla ilişkiler, yabancı ülke ve kuruluşlardan borç ve hibe alınması ve verilmesi, ülkenin finansman politikaları çerçevesinde sermaye akımlarına ilişkin düzenleme ve işlemlerin yapılması, sigorta sektörü ve kambiyo rejimine ilişkin faaliyetleri düzenlemek, uygulamak, uygulamanın izlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin esasları tespit etmek ile görevli müsteşarlık.

hedeflerle yönetim[297]: Yönetici ile çalışanının karşılıklı görüşerek hedef belirlemesini ve belirli hedeflerin elde edilmesine dayalı olarak çalışanın değerlendirilmesini içeren bir yönetim ve performans değerlendirme yaklaşımı.

her türlü ırk ayrımcılığının ortadan kaldırılmasına ilişkin uluslararası sözleşme[220]: Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve devletlere kişi, grup veya kurumlar aleyhinde ırk ayrımcılığı içeren hiçbir uygulamada bulunmama; ayrımcılığı desteklememe; kişi, grup veya kuruluşlar tarafından yapılan ırk ayrımcılığını yasaklama; ulusal ve yerel düzeydeki hükümet politikalarını gözden geçirerek, ırk ayrımcılığına neden olabilecek yasal düzenlemeleri kaldırma yükümlülüğü getiren ve 1969 yılında yürürlüğe giren uluslararası sözleşme.

hesap verme sorumluluğu[242]**:** Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeliştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu tutulması.

hibrit araç: Elektrik motoru ile çalışan otomobil. Birden fazla gücü bir arada bulunduran araçlar için de kullanılmaktadır. Örneğin dizel ve elektrikli motorlarından güç alan lokomotif gibi.

himayecilik: Korumacılık.

hipotez[269]**:** Verili bir kuram içindeki kavramlar arasında gözlenen ilişkiyi (genellikle bir bağı ya da nedensellik ilişkisini) yansıtan, test edilmemiş saptama.

hisse senedi[328]**:** Şirket sermayesinin birbirine eşit paylara bölünmüş dilimlerinden her birini temsil eden ve kanunlarla belirtilen esaslara göre düzenlenmiş olan kağıt.

hissedar: Bir anonim şirketin hisse senedine sahip olan gerçek veya tüzel kişi.

hizmet basamakları ve sevk zinciri[42]**:** Sağlık Bakanlığı'nın, sağlık hizmeti sunucularını aile hekimleri birinci basamakta olmak üzere birinci, ikinci ve üçüncü basamak olarak belirlemesi.

Sevk zinciri; tanı, ön tanı, hekimlerin ve diş hekimlerinin uzmanlıkları dikkate alınmak suretiyle tüm yurtta veay il ya da ilçe bazında Sağlık Bakanlığı'nın görüşü alınarak Sosyal Güvenlik Kurumu'nca belirlenir.

hizmet belgesi: Çalışma belgesi.

hizmet gemisi[182]**:** Bilim, sondaj, fabrika, kurtarma, yangın söndürme, kablo döşeme, tarak, maçuna, klepe, romorkör, algama, kontrol motoru, dalgıç aracı, personel taşıma ve benzeri özel hizmetlerde kullanılan gemi.

hizmet içi eğitim[328]**:** Belirli bir işyerinde çalışan veya çalışmak üzere yeni işe alınan kişilerin, sözkonusu iş ve işyerinin özelliklerine uygun olarak eğitilmesi.

hizmet kolu[192]**:** Kamu görevlileri sendikalarının kurulup faaliyette bulunabilecekleri alan.

hizmet sınıfı[269]**:** İş ilişkisi, çalışma sözleşmesinden ziyade bir hizmet koduna dayanan, dolayısıyla temel unsur olarak özerklikle beraber güveni de içeren çalışanlar.

hizmet sözleşmesi[177]:

1. İşçinin işveren bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşme.
2. İşçinin işverene bir hizmeti kısmi süreli olarak düzenli biçimde yerine getirmeyi üstlendiği sözleşme (de hizmet sözleşmesidir).

hizmetli: Kamu kesiminde, büro, bina ve çevresinin temizlik işlerini yapan, evrak ve dosyaları ilgili yerlere götürüp-getiren, amirlerince verilen diğer görevleri yapan kimse; odacı.

holding[184]: Belli bir faaliyet alanında çalışan şirketlerin genel kurullarında çoğunluğu sağlayan, bu şirketler arasında çıkar birliği kuran mali şirket.

homo economicus: Ekonomik adam.

homofobi[220]: Eşcinsellere ya da eşcinselliğe karşı duyulan nefret, korku ya da hoşnutsuzluktur. Sıfat olarak homofobik şeklinde kullanılır.

hortum düzeni[204]: Siyasetçi, iş adamı, bürokrat üçgeninde yapılan yolsuzluklara verilen ad.

hukuk[220]: Belirli bir zamanda belirli bir toplumdaki ilişkileri düzenleyen ve uyulması zorunlu kurallar.

hukukun kaynakları[219]: Kanunda uygulanabilir bir hüküm olmadığı hallerde hakimin, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar vermesi.

Hakim karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır.

hukukun uygulanması[219]: Kanunun, sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanması.

hükümet darbesi[269]: Devlet iktidarının genellikle silahlı kuvvetler tarafından şiddet yoluyla, demokratik ve anayasal olmayan bir çerçevede bir anda ele geçirilmesi.

hümanist sosyoloji[269]: Mekanik, açıkça teknik bir soyutlamaya dayalı ve kariyer peşinde koşan yaklaşımlara karşı olan ve bunların yerine "eleştirmenler, büyü bozucular, kayıtçılar ve ifşacılar" işlevini görerek "insanlık hizmetine" koşulmuş bir toplumsal analizi yerleştirmeye çalışan sosyolojiler.

hümanizm: İnsanı, insanın onuru ve çıkarlarını önceleyen felsefik yaklaşım.

hüner yönetimi[316]: Başarılı çalışanların tanımlanması, geliştirilmesi, yükseltilip değerlerinin artırılması yoluyla örgüt stratejilerinin uygulanabilirliğini artıran, örgütleri mükemmel hale getiren işletme ve insan kaynakları yöntemi.

I

ılımlı enflasyon[328]: Enflasyon oranının hiçbir biçimde iki haneli rakamlara ulaşmadığı halde halkın açıkça etkilerini hissettiği ve fiyat artışlarının devam edeceği yönünde beklenti oluşturduğu enflasyon ortamı.

ıraksama[328]: Az gelişmiş ülkelerin yüksek büyüme hızına sahip olmalarına karşın gelişmiş ülkeleri yakalayamaması.

ırk[179]: Kalıtımsal olarak fiziksel ve fizyolojik özelliklere sahip insanlar topluluğu.

ırk ayrımcılığı[220]: Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel veya toplumsal yaşamın herhangi bir alanında, insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınmasını, uygulanmasını, bu hak ve özgürlüklerden yararlanılmasını ortadan kaldırmak veya zayıflatmak amacına ya da etkisine yönelik, ırk, renk, soy ya da ulusal veya etnik köke-

ne dayalı her türlü ayrım, dışlama, kısıtlama ya da tercih.

ırkçılık[220]**:** Belirli gruplar hakkında önyargılara ve kalıpyargılara sahip olma; ırkın, insan özelliklerini ve kabiliyetlerini belirleyen önemli bir etken olduğu inancına dayanan veya bu inanç tarafından desteklenen, soy ile aktarılan veya kültürel olarak edinilen farklılıkların bir ırkın diğer bir ırka göre üstün veya aşağı olmasını belirlediğini savunan düşünce.

İ

iaşe kurulu[181]: Her gemide işveren veya vekili olan kaptanın görevlendireceği gemi zabiti başkanlığında oluşturulan, yemek listelerini düzenleyen kurul.

ibra[179]:

1. Aklama.
2. Alacaklının alacak hakkından vazgeçmesi sonucu borcundan kurtulması.

ibraname[179]: Aklama belgesi.

icra[26]: Borçlunun alacaklıya karşı ödemek ya da yapmakla yükümlü olduğu şeyin adli kurucu aracılığıyla yerine getirilmesi.

icra dairesi: Asliye mahkemesine bağlı olarak icra işlemlerini yürüten resmi makam.

iç borçlar: Devletin bir yıldan kısa süreli (bono) veya uzun süreli (tahvil) gibi kağıtlara bağlı

olarak veya başka yöntemlerle, teminatlı veya teminatsız, gönüllü veya zorunlu olarak ülke içine borçlanması.

iç denetim[263]: Bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacını güden bağımsız ve objektif bir güvence ve danışmanlık faaliyeti.

iç sömürgecilik[269]: Tek ulus devlet ya da toplum içinde merkez ile periferi arasındaki sömürüye dayalı ilişki.

içe bakış[269]: Bir insanın kendi düşünceleri, duyguları ve deneyimlerini irdelemek için kendi içine (zihnine) bakması.

içsel işgücü piyasası[328]: Ücretlerin belirlenmesi ve iş örgütlenmesinin bir dizi yönetsel kurallar ve yöntemler tarafından belirlendiği işgücü piyasası.

içtihat[223]: Uygulanacak bir kararın açıkça bulunmadığı durumlarda uyuşmazlık konusu hukuk sorunlarına ilişkin olarak mahkemeler ve özellikle Yargıtay tarafından verilen karar.

idare/kamu idaresi[220]: Hükümetin denetimi altında kamu hizmeti gören örgüt.

idari işlem[220]**:** İdare organlarının kamu hizmetine ilişkin yaptıkları işlemler.

ideoloji: Politik, ekonomik, hukuki, dinsel, felsefi, moral, estetik vb. ve bazen sadece bir zihniyet oluşturan fikirler bütünü, teori, sistem, öğreti.

iğreti şirket[320]**:** Sermayesinin tamamı bir kişi tarafından konulan ancak kanunun aradığı kurucu ortak sayısını tamamlamak için diğer ortaklara örneğin birer pay verilerek (verdiği payları da kendisine açık ciro ettirerek) kurulan sermaye şirketi.

ihtira beratı: Buluş belgesi.

ihtiyaçlar hiyerarşisi[269]**:** İnsan arzularının doğuştan geldiğini ve yukarı doğru tırmanan hiyerarşi ile var olduğunu savunan ve ihtiyaçları;

a) Yemek, uyku, çevrenin aşırı tehlikelerinden korunma,

b) Güvenlik, emniyet,

c) Ait olma, sevme,

ç) Öz saygı,

d) Kendini gerçekleştirme

olarak beş sırada ifade eden görüş.

ikame[328]**:** Bir mal veya üretim faktörünün diğer bir mal veya üretim faktörü yerine kullanımı.

ikametgah: Oturulan yer.

iki taraflı sözleşme[309]**:** Taraflardan her ikisinin de sözleşmenin kuruluşundan itibaren birbirine karşı hem alacaklı hem de borçlu bulunduğu sözleşmeler (iş sözleşmesi, istisna sözleşmesi, kira sözleşmesi gibi).

ikili vardiya düzeni: Günlük çalışma süresinin iki katı sürede üretimini sürdürmek durumunda olan işyerlerinde işçilerin iki posta halinde düzenlenerek çalıştırılması.

ikinci ekonomi: Kayıtdışı ekonomi.

ikinci etkin ücret kuramı[328]**:** Etkin ücret uygulayan firmalarda işten ayrılmaların azalacağını ve böylece firmanın yeni işçiler bulmak için harcayacağı zaman ve onları eğitmek için katlanacağı maliyetlerden kurtulacağını ileri süren ve daha çok gelişmiş ülkeler için geçerli olan kuram.

ikinci gelir dağılımı[328]**:** Bir ekonomide birincil gelir dağılımı sonuçlarına hükümetler tarafından vergi veya transfer ödemeleri yoluyla müdahale edilerek gelirin yeniden dağılımı.

ikinci kuşak haklar[220]: Sosyal haklar olarak da anılan, devletin kişi veya kişi gruplarına çeşitli hizmetler sunmasını gerektiren; çalışma hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, sosyal güvenlik hakkı gibi hakları içeren hak grubu.

ikramiye[177]: Sözleşmede belirlenen veya çalışma şartının ya da işverenin tek taraflı taahhüdü ile doğan ve işverence bayram, yılbaşı ve doğum günü gibi belirli günlerde işçilere yapılan ödemeler.

iktisadi insan[328]: Kendisine sunulan fırsatlara ilişkin mevcut bilgi ve diğer kısıtlar altında önceden belirlediği olası en iyiye ulaşmaya çalışan, çoğu aza tercih eden ve tercihlerinde tutarlı olan birey.

iktisadi yönelim anketi[237]: Aldıkları kararlar ve uygulamalarıyla ülke ekonomisine yön veren üst düzey yöneticilerin yakın geçmişe ilişkin değerlendirmeleri, mevcut duruma ilişkin görüşleri ve geleceğe yönelik beklentilerini alarak imalat sanayiinin kısa dönemdeki eğilimlerini yansıtacak göstergeler üretmek amacıyla Merkez Bankası tarafından düzenlenen anket.

iktisat[328]:

1. Mal ve hizmetlerin üretimi, dağıtımı, tüketimi ve bölüşümüyle ilgili sosyal bir bilim dalı.

2. Sınırsız insan gereksinimlerinin karşılanmasında kıt kaynakların alternatif kullanımlar karşısında karar verme ve seçim yapma yollarını inceleyen sosyal bir bilim dalı.

ilave tediye: 6772 sayılı Kanun uyarınca kamu kesiminde çalışan işçilere Bakanlar Kurulu'nca belirlenen tarihlerde ödenen yirmi altı günlük (yer altı işlerinde elli iki günlük) ücretleri tutarındaki ödenen (ikramiye).

Bakanlar Kurulu dilerse bu ilave tediyeyi ikiye (yeraltı işlerinde üçe) çıkarmaya yetkilidir.

imaj: Bireyin başkalarında bıraktığı izlenim ya da bireyin başkalarında yaratmak istediği izlenim.

imaj mühendisliği: Halkla ilişkiler yerine kullanılması önerilen kavram.

imalatçı-üretici[194]: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere tüketiciye sunulmuş olan mal veya hizmetleri ya da bu mal ve hizmetlerin ham maddelerini yahut ara mallarını üretenler ile mal üzerine kendi ayırt edici işaretlerini, ticari markasını veya ünvanını koyarak satışa sunanlar.

imtiyaz sözleşmesi[257]: İdarenin kendi belirlediği ve gözetimi altında gerçek veya özel hukuk

tüzel kişisine bir kamu hizmetinin yürütülmesini, masraf ve gelirlerini üstlenmek üzere ve hizmetin karşılığını kamu hizmetini kullananlardan almak üzere belirli süreliğine devrettiği sözleşme.

inceleme teftişi[224]: Yıllık teftiş programları dışında, ihbar, şikayet, işkolu tespiti, 4817 sayılı Kanuna göre yapılan incelemeler, iş kazası, meslek hastalığı, işletme belgesi ve kurul başkanlığına veya grup başkanlıklarına incelenmek üzere intikal ettirilen konulardan teftiş hizmetiyle bağdaşır nitelikte olanlar hakkında yapılan teftiş.

insan hakları[220]: İstisnasız bir şekilde herkesin, sadece insan olması sıfatıyla doğuştan sahip olduğu, dokunulamaz, devredilemez ve vazgeçilemez hak ve özgürlükler.

insan hakları evrensel beyannemesi[220]: Birleşmiş Milletler tarafından 1948 yılında ilan edilen, herkesin sadece insan olmaktan dolayı sahip olduğu haklara yer veren ve birçok uluslararası sözleşmeye temel oluşturan uluslararası belge.

insan kaynakları: İşletmelerin hedeflerini dikkate alarak işletmede çalışacak insan gücünün sayısını, niteliklerini belirleyen bu insanların seçilip işe alınmaları ve eğitimlerini, ücretlen-

dirilmelerini yapan, işletme organizasyonunun güçlenmesini ve çalışanların başarısını ve uyum düzeyini artırıcı düzenlemeleri yapan, çalışanların iş güvenliği ve sağlığı ile özlük haklarının korunmasını sağlayan uygulamaların genel adı, bu uygulamalar için insan yetiştiren eğitim dalı.

insan kaynakları planlaması[297]: Bir organizasyonun gelecekteki hedeflerine etkin bir biçimde ulaşabilmesi için ihtiyaç duyacağı insanların sayısının ve niteliklerinin önceden belirlenmesine ve bu ihtiyacın nasıl ve ne düzeyde karşılanabileceğinin saptanmasına ilişkin faaliyetlerin tümü.

insani gelişmişlik endeksi: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından ekonomik ve sosyal göstergeler kullanılarak hesaplanan, ülkelerin gelişmişlik düzeyini ölçmeye yarayan endeks.

intifa hakkı: Taşınmazın maliki olmadan da yararlanma, kullanmaya olanak sağlayan kişiye bağlı devredilemez hak.

iptal davası[220]: Bir idari işlemin iptali için idari yargı organlarında açılan dava.

irade özerkliği: Fertlerin istedikleri biçimde hukuki ilişkiler kurmak, değiştirmek, ortadan kaldırmak hakkı.

ispat yükü[219]: Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her birinin hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispat yükümlü olması.

ispat yükünün yer değiştirmesi[220]: Hukuk yargılamalarında ispat yükü ile ilgili olarak iddia edenin iddiasını ispatlaması kuralının tersine, ayrımcılık yasağı söz konusu olduğunda, farklı muamele gördüğünü ve ayrımcılığa uğradığını iddia eden kişinin bu iddiasını görünüşte ortaya koyacak delilleri sunması sonucunda, ispat yükünün ayrımcı muameleyi gerçekleştirdiği iddia edilen kişiye geçmesi durumu.

istihdam düzeyi: İşgücünden açık işsizler çıkarıldığında geriye kalan nüfus.

istihdam edenin mesuliyeti[184]: Haksız rekabet fiili, hizmet veya işlerini gördükleri esnada müstahdemler veya işçiler tarafından işlenmiş olsa da Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca davanın istihdam edene karşı açılması.

istihdam görev gücü: 2011 Eylül ayında Paris'te gerçekleşen G-20 Çalışma ve İstihdam Bakanları Toplantısı'nda alınan tavsiye kararı uyarınca "genç işsizliği" konusunda bir yıl süreyle çalışmak üzere oluşturulan uluslararası komisyon.

istisnalar[220]: Ayrımcılık temellerinden herhangi birisiyle ilgili bir özelliği esas alan bir farklı muamelenin, ilgili iş faaliyetlerinin ya da bunların gerçekleştirildiği bağlamın niteliği dolayısıyla, söz konusu özelliğin gerçek ve belirleyici bir mesleki gereklilik teşkil etmesi durumunda, amacın meşru ve şartın da orantılı olması kaydıyla, ayrımcılık teşkil etmemesi hali. Örneğin, dini kuruluşlar ve ibadethanelerin iş faaliyetleri söz konusu olduğunda, bir kişinin dinine veya inancına dayanan farklı bir muamelenin, bu faaliyetlerin ya da bunların gerçekleştirildiği bağlamın niteliği dolayısıyla, kuruluşun özellikleri açısından gerçek, meşru ve gerekçeli bir iş şartı teşkil etmekte olması nedeniyle ayrımcılık teşkil etmemesi; ülkelerin emek piyasası politikaları gibi nesnel ve meşru bir amaç içeriyorsa ve öngörülen bu amaç için kullanılan araçlar orantılı ve gerekli ise yaş temelli olarak farklı muamelenin ayrımcılık teşkil etmemesi gibi.

iş:

1.[262] Modern öncesi dönemde aşağılanma, modernleşme sürecinde günahların en büyüğü olan aylaklıktan kurtulma, daha sonra da yaşamın sürdürülmesi için tüm bireylerin yapması gereken çalışmalar olarak algılanan kavram.

2.[223] Bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel.

3. Geçinmek için para karşılığında yapılan çalışma.

4. İktisadi ve ticari hayata ait faaliyetler, alış veriş.

5. Bir kimsenin bir dairede veya kurumda yüklendiği görev.

6. Meslek.

iş bölümü[269]: Farklı ama bir bütün içinde faaliyetleri yerine getiren kişi ya da grupları koordine etmeyi sağlayan, istikrarlı düzenleme.

iş dışı yaşam: Özgür zaman; çalışanların işlerini yaparak geçirdikleri zamanın dışında kalan zamanları ki bu zamanın önemli bir bölümünde tüketim faaliyeti ağırlık kazanmaktadır.

iş güvenliği hakkı[266]: Herkese tanınmış bulunan yaşama, beden bütünlüğü ve sağlık hakkının işyerindeki yansıması.

iş hacmi[110]**:** Bir ülkede belirli bir zamandaki toplam emek talebi.

iş kanunu hükümlerinin özelliği[224]**:** İş Kanunu hükümlerinin tek yazılı ve nisbi buyurucu kurallar olması.

Diğer kanunların buyurucu maddelerine aykırı sözleşme hükümleri mutlak butlanla batıl ve her iki taraf için geçersiz iken İş Kanunu maddeleri işçi lehine asgari koşullar taşıdığı, bunların işçi aleyhine olarak sözleşmelerle değiştirilemeyeceği, buna karşılık işçi lehine hükümlerin İş Kanunlarına aykırı olsa, ters düşse dahi geçerli olması.

iş rotasyonu: Çalışan ile işyerinin bütünleşmesini sağlamak, çalışanın yapabildiği işlerin sayısını artırmak ve motivasyonunu yükseltmek vb. amaçlarla sistematik olarak çalışanın işini değiştirmek.

iş sağlığı ve güvenliği[266]**:** Sağlıklı bir yaşam çerçevesi için gereken sağlık kurulları; işçilerin işyerlerinde işin görülmesi ile ilgili olarak meydana gelen tehlikelerden, gerek işletme içinde ve gerekse işletme dışında meydana gelen endüstriyel kirlenmeden dolayı, bedensel ve ruhsal olarak zarara uğramamaları için alınması zorunlu hukuki, teknik ve tıbbi önlemleri sağlamaya yönelik sistemli çalışmalar.

iş sözleşmesinin devri: Açık bir hukuki düzenleme olmamasına karşın "sözleşme serbestisi" ilkesinden hareketle olabileceği iddia edilen "işçi devri" olarak da tanımlanan, işçi sendikalarının "kiralık işçilik" olarak tanımladıkları ve şiddetle karşı çıktıkları uygulama.

iş sözleşmesinin sona erdirilmesinin son çare olması[272]: Fazla çalışmalar kaldırılarak, işçinin rızası ile esnek çalışma biçimleri getirilerek, işçiyi başka işte çalıştırarak ya da meslek içi eğitime tabi tutarak ve kısa çalışma ile amaca ulaşma olanağı varken iş sözleşmesini sona erdirmeme ilkesi.

iş süreci[235]: Girdileri çıktı haline getiren birbirleriyle ilgili ve etkileşimli faaliyetlerin bütünü.

iş tanımı[297]: Bir işin içerdiği görevlerin, sorumlulukların ve iş özelliklerinin listesi.

iş teftişi: Çalışanları korumak, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanıp uygulanmadığını izlemek amacıyla devlet tarafından yapılan denetleme ve teftiş.

iş teftişinin amacı[224]: Çalışanları korumak, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanıp uygulanmadığını izlemek ve denetlemek.

iş hacmi[110]**:** Bir ülkede belirli bir zamandaki toplam emek talebi.

iş kanunu hükümlerinin özelliği[224]**:** İş Kanunu hükümlerinin tek yazılı ve nisbi buyurucu kurallar olması.

Diğer kanunların buyurucu maddelerine aykırı sözleşme hükümleri mutlak butlanla batıl ve her iki taraf için geçersiz iken İş Kanunu maddeleri işçi lehine asgari koşullar taşıdığı, bunların işçi aleyhine olarak sözleşmelerle değiştirilemeyeceği, buna karşılık işçi lehine hükümlerin İş Kanunlarına aykırı olsa, ters düşse dahi geçerli olması.

iş rotasyonu: Çalışan ile işyerinin bütünleşmesini sağlamak, çalışanın yapabildiği işlerin sayısını artırmak ve motivasyonunu yükseltmek vb. amaçlarla sistematik olarak çalışanın işini değiştirmek.

iş sağlığı ve güvenliği[266]**:** Sağlıklı bir yaşam çerçevesi için gereken sağlık kurulları; işçilerin işyerlerinde işin görülmesi ile ilgili olarak meydana gelen tehlikelerden, gerek işletme içinde ve gerekse işletme dışında meydana gelen endüstriyel kirlenmeden dolayı, bedensel ve ruhsal olarak zarara uğramamaları için alınması zorunlu hukuki, teknik ve tıbbi önlemleri sağlamaya yönelik sistemli çalışmalar.

iş sözleşmesinin devri: Açık bir hukuki düzenleme olmamasına karşın "sözleşme serbestisi" ilkesinden hareketle olabileceği iddia edilen "işçi devri" olarak da tanımlanan, işçi sendikalarının "kiralık işçilik" olarak tanımladıkları ve şiddetle karşı çıktıkları uygulama.

iş sözleşmesinin sona erdirilmesinin son çare olması[272]: Fazla çalışmalar kaldırılarak, işçinin rızası ile esnek çalışma biçimleri getirilerek, işçiyi başka işte çalıştırarak ya da meslek içi eğitime tabi tutarak ve kısa çalışma ile amaca ulaşma olanağı varken iş sözleşmesini sona erdirmeme ilkesi.

iş süreci[235]: Girdileri çıktı haline getiren birbirleriyle ilgili ve etkileşimli faaliyetlerin bütünü.

iş tanımı[297]: Bir işin içerdiği görevlerin, sorumlulukların ve iş özelliklerinin listesi.

iş teftişi: Çalışanları korumak, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanıp uygulanmadığını izlemek amacıyla devlet tarafından yapılan denetleme ve teftiş.

iş teftişinin amacı[224]: Çalışanları korumak, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanıp uygulanmadığını izlemek ve denetlemek.

iş teftişinin etik ilkeleri[224]:

a) Tarafsızlık, bağımsızlık, hukukun üstünlüğü ilkesine bağımlılık,

b) Doğruluk, dürüstlük ve sorumluluk duygusu,

c) Eşitlik,

ç) Gizlilik,

d) Mesleki yetkinlik ve mesleki gelişime önem verme,

e) Nezaket ve saygı.

iş ve meslek danışmanlığı[289]: Kişilerin özellikleri ile mesleklerin gerektirdiği nitelik ve şartları karşılaştırarak, bireyin istek ve durumuna en uygun iş ve mesleği seçmesi, bu meslekle ilgili eğitim imkanlarından yararlanması, işe uyumun sağlanması ve işe yerleştirilmesiyle ilgili sorunların çözümüne sistemli olarak yardım edilmesi süreci.

iş yaşamı kalitesi: Çalışanların haklarını öne çıkararak, çalışanların yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla çalışma ortamında sağlık, güvenlik vb. değişiklikler yaparak oluşturulmuş çalışma koşulları.

iş zenginleştirme[275,297]: Sorumluluk alma, fark edilme, takdir edilme, kişisel gelişim ve büyü-

me, öğrenme ve başarma duyguları gibi yüksek düzeyde motivasyon sağlayan faktörleri işin yapısı içinde bir araya getirmeyi amaçlayan iş tasarım süreci.

işçi katılımı[328]: İşçilerin veya temsilcilerinin yönetime katıldığı, ancak yönetimin gerçekte işverenlerin denetiminde olduğu bir işletme yönetim biçimi.

işçi postalarının değişme süresi: Vardiya değişimi.

işçinin kişiliğinin korunması[177]: İşverenin, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamak, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlü olmaları.

işçinin sorumluluğu[177]: Kendi kusuru nedeniyle verdiği zarardan işçinin sorumlu olması.

işgücü: Çalışabilir nüfusun, çalışma arzu ve gücünde olmayanlar (çocuklar, yaşlılar, daimi iş göremezler), ev kadınları, hazır yiyenler (rantiyeler) dışında kalan kısmı.

iş teftişinin etik ilkeleri[224]:

a) Tarafsızlık, bağımsızlık, hukukun üstünlüğü ilkesine bağımlılık,

b) Doğruluk, dürüstlük ve sorumluluk duygusu,

c) Eşitlik,

ç) Gizlilik,

d) Mesleki yetkinlik ve mesleki gelişime önem verme,

e) Nezaket ve saygı.

iş ve meslek danışmanlığı[289]: Kişilerin özellikleri ile mesleklerin gerektirdiği nitelik ve şartları karşılaştırarak, bireyin istek ve durumuna en uygun iş ve mesleği seçmesi, bu meslekle ilgili eğitim imkanlarından yararlanması, işe uyumun sağlanması ve işe yerleştirilmesiyle ilgili sorunların çözümüne sistemli olarak yardım edilmesi süreci.

iş yaşamı kalitesi: Çalışanların haklarını öne çıkararak, çalışanların yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla çalışma ortamında sağlık, güvenlik vb. değişiklikler yaparak oluşturulmuş çalışma koşulları.

iş zenginleştirme[275,297]: Sorumluluk alma, fark edilme, takdir edilme, kişisel gelişim ve büyü-

me, öğrenme ve başarma duyguları gibi yüksek düzeyde motivasyon sağlayan faktörleri işin yapısı içinde bir araya getirmeyi amaçlayan iş tasarım süreci.

işçi katılımı[328]: İşçilerin veya temsilcilerinin yönetime katıldığı, ancak yönetimin gerçekte işverenlerin denetiminde olduğu bir işletme yönetim biçimi.

işçi postalarının değişme süresi: Vardiya değişimi.

işçinin kişiliğinin korunması[177]: İşverenin, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamak, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlü olmaları.

işçinin sorumluluğu[177]: Kendi kusuru nedeniyle verdiği zarardan işçinin sorumlu olması.

işgücü: Çalışabilir nüfusun, çalışma arzu ve gücünde olmayanlar (çocuklar, yaşlılar, daimi iş göremezler), ev kadınları, hazır yiyenler (rantiyeler) dışında kalan kısmı.

işin sonucundan pay alma[177]: Sözleşmeye işçiye ücretle birlikte üretilenden, cirodan veya kardan belli bir pay verilmesinin kararlaştırılması halinde, hesap dönemi sonunda yasal hükümler veya genellikle kabul edilmiş ticari esaslar göz önünde tutularak ödenen pay.

işletme[338]: Üretim faktörlerinin girişimci tarafından, planlı ve sistemli bir biçimde biraraya getirilen, sürekli ve bağımsız olarak mal ya da hizmet üretimine veya değişimine yönelen ve bu amaçlara ulaşabilmek için tek veya birden çok işyerinden meydana gelen ekonomik ve sosyal organizasyon.

işletmelerarası karşılaştırma[295]: Bir işletmenin kendi performasını yükseltebilmek için, üstün performansı olan diğer işletmeleri incelemesi, bu işletmelerin iş yapma usulleri ile kendi usullerini kıyaslaması, bu kıyaslamadan çıkardığı sonuçları uygulaması.

işsizlik ödeneği[27]: İş sözleşmesinin sona ermesinden önceki yüz yirmi gün prim ödeyerek sürekli çalışmış olanlardan, son üç yıl içinde;

a) 600 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 180 gün,

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

b) 900 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 240 gün,

c) 1080 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 300 gün

süre ile yapılan ödeme.

işsizlik ödeneğinin miktarı[27]: Sigortalının son dört aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama brüt kazancının yüzde kırkı.

Ancak asgari ücretin brüt tutarının yüzde seksenini geçemez.

işsizlik sigortası fonu[27]: İşsizlik sigortası primleri ile bu primlerin değerlendirilmesinden elde edilen kazanç ve iratları, devlet tarafından yapılacak katkı ve yardımların, ayrıca İşsizlik Sigortası Kanunu gereğince işçi ve işverenlerden alınacak ceza, gecikme zammı ve faizler ile her türlü gelir ve kazançların toplandığı ve devlet güvencesinde olan fon.

işsizlik sigortası kanunu[27]: İşsizlik sigortasına ilişkin kuralları ve uygulama esaslarını ve hizmetin verilmesi esaslarını düzenleyen 4447 sayılı kanun.

işsizlik sigortası primi[27]: İşsizlik sigortasının gerektirdiği her türlü ödeme ile hizmet giderlerini karşılamak amacıyla İşsizlik Sigortası Kanunu'nda belirtilen esas ve usullere göre devlet, işveren ve işçi tarafından ödenen primler.

iştigal[15]: Meşgul olma, bir şeyle uğraşma.

işveren:

1.[1] İşçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlar.

2.[7] Gemi sahibi veya kendisinin olmayan bir gemiyi kendi adına ve hesabına çalıştıran kimse.

işveren hesabına iaşe[7]: Gemilerde, gemi adamlarının hizmete başladığı günden hizmetten çıkış anına kadar işveren tarafından bedelsiz doyurulmaları.

işveren vekili:

1.[1] İşveren adına hareket eden ve işin, işyerinin ve işletmenin yönetiminde görev alan kimseler.

2.[7] İşveren veya kaptan adına ve hesabına harekete yetkili kişi.

işverenin ücret ödeme borcu[177]**:** İşverenin, işçiye sözleşmede veya toplu iş sözleşmesinde belirlenen; sözleşmede hüküm bulunmayan hallerde ise, asgari ücretten az olmamak üzere emsal ücret ödeme zorunluluğu.

işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı vermeye yetkili yerler[215]**:**

a) Belediye hudutları ve mücavir alan dışında kalan işyerleri ve işletmelere il özel idareleri,

b) Belediye hudutları ile mücavir alan içinde kalan tüm işyerleri ve işletmelere belediyeler,

c) Belediye hudutları ve mücavir alan içinde kalan işyeri ve işletmelerden büyükşehir belediyesi olan yerlerde,

ç) 2. ve 3. sınıf gayrisıhhi müesseseler için büyükşehir belediye başkanlığı,

d) Sıhhi ve sair işletmeler için ise büyükşehir belediyesi içinde kalan diğer belediye başkanlıkları.

işyeri sendika temsilcisi[192]**:** Bir işyerinde en çok üye kaydetmiş sendikaca o işyerinden seçilen sendika görevlisi.

işyerinin devri: İşyerinin tamamının veya bir bölümünün bir hukuki işleme dayalı olarak veya birleşme yoluyla başka birine (devralan) devri.

ithal ikamesi[274]: Daha önce yurt dışından ithal edilen malların, uygulanan koruyucu ve özendirici önlemlerle yurt içinde üretilmesini öngören sanayileşme stratejisi.

ivaz[223]: Bir şeye karşılık olarak verilen veya alınan şey, bedel, karşılık.

ivazlı[223]: Karşılığı olan.

ivazsız[223]: Hiç bir karşılık beklenmeden.

iyonizasyon: Gaz ya da sulu çökeltilerin elektrik yüklenmiş parçacıklardan (bir veya birden çok elektron kazanmış veya yitirmiş atomlardan) temizlenme işi.

izin yardımı: Toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenleme ile izne giden işçiye tatil giderlerine katkı olması amacıyla işverence yapılan ödemeler.

j

jandarma devleti[328]: Devletin sadece güvenlik, savunma, adalet, eğitim ve diplomasi görevlerini yerine getirmesi ve piyasaya hiç müdahale etmemesi gerektiği düşüncesine dayanan klasik liberalizmin devlet anlayışı.

japonlaşma[269]: Japon işyerlerinin, özellikle imalat fabrikalarının tipik özelliklerinden olduğu söylenen insan kaynakları yönetim uygulamalarının diğer sanayi toplumlarındaki eşdeğer işyerlerine taşınması.

jeopolitik[321]: Coğrafya, doğal çevre ve toprak ile politika arasında yakın bir ilişki bulunduğunu ileri süren görüş.

jest:

1. Bir tiyatro deyimi. Sanatçının sahnedeki el, kol, beden hareketleri.

2. Beklenmedik iyi davranış.

3.[269] Bir organizmanın başka organizmalarda karşılık uyandıran hareketi.

k

kabahat: Hafif suç, kusur.

kabahatler kanunu[216]**:** Toplum düzenini, genel ahlakı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak amacıyla belirlenmiş kabahatleri tanımlayan kanun.

kabotaj seferi[182]**:** Türkiye limanları arasında yapılan seferler.

kademeli toplum mühendisliği[269]**:** Bilimsel yöntemlerin planlanması ve siyasete aktarılması.

kademeli vergi[269]**:** Bir kişinin geliri üzerinden ödediği verginin, geliri arttıkça artması yani zenginlerin göreli olark fakirlerden daha fazla vergi ödediği vergi sistemi. Artan oranlı vergi.

kadın erkek fırsat eşitliği komisyonu[258]**:** Kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi, kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak

ülkemizde ve uluslararası alandaki gelişmeleri izlemek, bu gelişmeler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni bilgilendirmek, kendisine esas veya tali olarak havale edilen işleri görüşmek, istenildiğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan kanun tasarısı ve teklifleriyle kanun hükmünde kararnameler hakkında ihtisas komisyonlarına görüş sunmak üzere 5840 sayılı Kanun ile kurulan komisyon.

kadın hareketi[269]: Kadınların toplum içindeki konumlarını değiştirme ve iyileştirme projesi çerçevesindeki eylemleri.

kadının statüsü genel müdürlüğü[241]: Kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, kadınların sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal yaşamdaki konumlarını güçlendirmek, hak, fırsat ve imkanlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere Başbakanlığa bağlı olarak kurulan teşkilat.

kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi[220]: Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve 1981 yılında yürürlüğe giren, diğer uluslararası insan hakları sözleşmelerinde yer alan hakların kadınlar için de gerçekleştirilmesini sağlamayı amaçlayan uluslararası

sözleşme. Sözleşme, kadınların yaşamını etkileyen siyaset, ekonomi, hukuk, sağlık ve aile gibi alanlarda kadınların rolleri ve durumları ile ilgili sorunları kapsamlı bir şekilde ele alır.

kaitz endeksi: Asgari ücreti ortalama ücretin ve medyan ücretin yüzdesi olarak gösteren endeks.

kalabalık[319]: Ortak fikirlerle hareket eden ve aynı heyecanı taşıyan, sürekli olmayan, örgütsüz, bulunduğu maddi ve fiziki alanla sınırlı bir sosyal grup.

kalabalıklaşma[269]: Eğer tek bir hizmetin toplam maliyete oranı, o kamusal malı kullanan ya da yararlanan insanların sayısı arttıkça azalıyorsa, o zaman bu kalabalıklaşmadan kolektif ya da kamusal malın zarar göreceği düşüncesi.

kaliteli iş: Haftada otuz saat veya üstünde çalışılan, sürekli ve sosyal güvenliği olan iş.

kalkınma bankası: Yatırım projelerinin hazırlanması ve değerlendirilmesinde eksikliği duyulan teknik bilgi ve deneyim ihtiyacını karşılamak ve bu yatırımların gerçekleşmesi için gerekli uzun vadeli fonları temin etmek amacıyla kurulan bankalar.

kambiyo: Para veya para yerine geçen kağıtların alım satımı.

kampanyalı satışlar[194]**:** Gazete, radyo, televizyon ilanı ve benzeri yollarla tüketciye duyurularak düzenlenen kampanyalara iştirakçi kabul edilmesi ve malın veya hizmetin daha sonra teslim veya ifa edilmesi suretiyle yapılan satış.

kamu alacaklarının silinmesi[242]**:** İdare hesaplarında kayıtlı olup, zorunlu ve zorlayıcı nedenlerle takip ve tahsil olanağı kalmayan kamu alacaklarından Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nda gösterilen tutar kadar olanların kayıtlardan çıkarılması.

kamu denetçisi[249]**:** Gerçek ve tüzel kişilerin idarenin işleyişi ile ilgili şikayetlerini, Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasa'da belirtilen nitelikleri çerçevesinde, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygı, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmak üzere 5548 sayılı Kanun ile oluşturulan Kamu Denetçiliği Kurumu kurul üyesi.

kamu geliri[242]**:** Kanunlarına dayanılarak toplanan vergi, resim, harç, fon kesintisi, pay veya benzeri gelirler, faiz, zam ve ceza gelirleri, taşınır

ve taşınmazlardan elde edilen her türlü gelirler ile hizmet karşılığı elde edilen gelirler, borçlanma araçlarının primli satışı suretiyle elde edilen gelirler, sosyal güvenlik primi kesintileri, alınan bağış ve yardımlar ile diğer gelirler.

kamu gideri[242]: Kanunlarına dayanılarak yaptırılan iş, alınan mal ve hizmet bedelleri, sosyal güvenlik katkı payları, iç ve dış borç faizleri, borçlanma genel giderleri, borçlanma araçlarının iskontolu satışından doğan farklar, ekonomik, mali ve sosyal transferler, verilen bağış ve yardımlar ile diğer giderler.

kamu görevlileri hakem kurulu[192]:

a) Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay Başkan, Başkanvekili, Başkan Yardımcısı veya Daire Başkanları arasından Bakanlar Kurulunca Başkan olarak seçilecek bir üye,

b) Kamu İşveren Heyeti Başkanı'nca Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Devlet Personel Başkanlığı'ndan görevlendirilecek birer üye,

c) Bağlı sendikaların üye sayısı itibarıyla en fazla üyeye sahip konfederasyon tarafından belirlenecek iki, bağlı sendikaların üye sayısı açısından ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlardan birer üye,

d) Üniversitelerin kamu yönetimi, iş hukuku, kamu maliyesi, çalışma ekonomisi, iktisat ve işletme bilim dallarından en az doçent unvanını taşıyanlar arasından Bakanlar Kurulu'nca seçilecek bir üye,

e) Bağlı sendikaların üye sayısı itibarıyla en fazla üyeye sahip konfederasyon tarafından üç, bağlı sendikaların üye sayısı açısından ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlar tarafından ikişer olmak üzere (d) bendinde belirtilen bilim dallarından en az doçent unvanını taşımak kaydıyla, önerilecek toplam yedi öğretim üyesi arasından Bakanlar Kurulu'nca seçilecek bir üye, olmak üzere onbir üyeden oluşan kurul.

kamu görevlileri sendikaları heyeti[192]**:** Bağlı sendikaların toplam üye sayısı itibarıyla en fazla üyesi bulunan konfederasyonun Heyet Başkanı olarak belirleyeceği bir temsilci ile her bir hizmet kolunda en fazla üyeye sahip kamu görevlileri sendikaları tarafından belirlenecek birer temsilci, bağlı sendikaların üye sayıları esas alınmak kaydıyla toplam üye sayıları itibarıyla birinci, ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlar tarafından belirlenecek birer temsilci olmak üzere onbeş üyeden oluşan kurul.

kamu görevlileri sendikaları kanunu[192]: Kamu görevlilerinin ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi için oluşturdukları sendika ve konfederasyonların kuruluşu, organları, yetkileri ve faaliyetleri ile sendika ve konfederasyonlarda görev alacak kamu görevlilerinin hak ve sorumluluklarını belirleyen ve her hizmet kolunda yetkili kamu görevlileri sendikaları ve bunların bağlı bulundukları konfederasyonlar ile kamu işveren kurulu arasında yürütülecek görüşmelere ilişkin esasları düzenleyen 4688 sayılı Kanun.

kamu görevlileri sendikalarının yetki ve faaliyetleri[192]:

a) Genel olarak kamu personelinin hak ve ödevleri, çalışma koşulları, yükümlülükleri, iş güvenlikleri ile sağlık koşullarının geliştirilmesi konularında görüş bildirmek ve toplu sözleşmenin uygulanmasını izlemek üzere yapılacak çalışmalara temsilciler göndermek,

b) Devlet personel mevzuatında kamu görevlilerinin temsilini öngören çeşitli kurullara temsilci göndermek,

c) Verimlilik araştırmaları yapmak, sonuçlarla ilgili raporlar düzenlemek, önerilerde bu-

lunmak ve işverenlerle bu konularda ortak çalışmalar yapmak,

ç) Üyelerin mesleki yeterliliklerinin artırılması ve sorunlarının çözülmesi ile sendikal faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik kurs, seminer ve sosyal amaçlı toplantılar düzenlemek, bilimsel çalışmalar yapmak ve yayınlarda bulunmak,

d) Üyelerin ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatleri ile personel hukukunu ilgilendiren konularda ilgili kurumlara ve yetkili makamlara sunulmak üzere çalışmalar yapmak ve öneriler getirmek,

e) Üyelerin idare ile ilgili doğacak ihtilaflarında, ortak hak ve menfaatlerinin izlenmesinde veya hukuki yardım gerekliliğinin ortaya çıkması durumunda üyelerini veya mirasçılarını, her düzeyde ve derecedeki yönetim ve yargı organları önünde temsil etmek veya ettirmek, dava açmak ve bu nedenle açılan davalarda taraf olmak,

f) Üyeleri ve ailelerinin yararlanmaları için hizmet amacıyla, eğitim ve sağlık tesisleri, dinlenme yerleri, spor alanları ve benzeri yerler ile kitaplık, kreş, yuva ve huzur evleri, yardımlaşma sandıkları kurmak ve

yönetmek ile herhangi bir bağışta bulunmamak kaydı ile üyeleri için kooperatifler kurulmasına yardım etmek ve nakit mevcudunun yüzde onundan fazla olmamak kaydıyla bu kooperatiflere kredi vermek,

g) Yangın, su baskını, deprem gibi tabii afetlerin vukuunda, gerektiğinde üyelik şartı aranmaksızın nakit mevcudunun yüzde onunu aşmamak kaydıyla afete uğrayan bölgelerde konut, sağlık ve eğitim tesisleri yapmak ve bu amaçla kamu kurum ve kuruluşlarına ayni ve nakdi yardımda bulunmak,

ğ) Yangın, su baskını, deprem gibi tabii afetlerin vukuunda, gerektiğinde üyelik şartı aranmaksızın nakit mevcudunun yüzde onunu aşmamak kaydıyla afete uğrayan bölgelerde konut, sağlık ve eğitim tesisleri yapılması amacıyla kamu yararına çalışan dernekler ve Bakanlar Kurulu'nca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile kamu kurum ve kuruluşlarına ayni ve nakdi yardımda bulunmak, afete uğrayan bölgelerde konut ve sağlık tesisleri yapmak.

kamu görevlisi[192]: Kamu kurum ve kuruluşlarında işçi statüsü dışındaki bir kadro veya sözleşmeli personel pozisyonunda çalışan kişi.

Adaylar ve deneme süresi içinde olanlar bu kapsama girmez.

kamu görevlisi sendikası kurucusu ve üyesi olamayanlar[192]:

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ile Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nde çalışan kamu görevlileri,

b) Yüksek yargı organlarının başkan ve üyeleri, hakimler, savcılar ve bu meslekten sayılanlar,

c) Bu Kanun kapsamında bulunan kurum ve kuruluşların müsteşarları, başkanları, genel müdürleri, daire başkanları ve bunların yardımcıları, yönetim kurulu üyeleri, merkez teşkilatlarının denetim birimleri yöneticileri ve kurul başkanları, hukuk müşavirleri, bölge, il ve ilçe teşkilatlarının en üst amirleri ile bunlara eşit veya daha üst düzeyde olan kamu görevlileri, 100 ve daha fazla kamu görevlisinin çalıştığı işyerlerinin en üst amirleri ile yardımcıları, belediye başkanları ve yardımcıları,

ç) Yükseköğretim Kurulu Başkan ve üyeleri ile Yükseköğretim Denetleme Kurulu Başkan ve üyeleri, üniversite ve yüksek teknoloji enstitüsü rektörleri, fakülte dekanları, ens-

titü ve yüksek okulların müdürleri ile bunların yardımcıları,

d) Mülki idare amirleri,

e) Silahlı Kuvvetler mensupları,

f) Milli Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadrolarında (Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı dahil) çalışan sivil memurlar ve kamu görevlileri,

g) Milli İstihbarat Teşkilatı mensupları,

ğ) Bu Kanun kapsamında bulunan kurum ve kuruluşların merkezi denetim elemanları,

h) Emniyet hizmetleri sınıfı ve emniyet teşkilatında çalışan diğer hizmet sınıflarına dahil personel ile kamu kurum ve kuruluşlarının özel güvenlik personeli,

ı) Ceza infaz kurumlarında çalışan kamu görevlileri.

kamu hizmeti[220]: Devlet veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından veya bunların gözetimi ve denetimi altındaki diğer kişilerce, kamunun genel ve ortak gereksinimlerini sağlamak için sürdürülen etkinlikler.

kamu hizmeti taşıtı[180]: Kamu hizmeti için yük veya yolcu taşıması yapan bütün taşıtlar.

kamu işveren heyeti[192]: Devlet Personel Başkanlığı'nın bağlı olduğu Bakanın başkanlığında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve heyet başkanınca uygun görülen bakanlık temsilcileri ile Hazine Müsteşarlığı ve Devlet Personel Başkanlığı temsilcilerinden oluşan kurul.

kamu işveren kurulu[192]: Başbakan tarafından görevlendirilen bir Devlet Bakanının başkanlığında aşağıdaki kamu görevlilerinden oluşan kurul.

a) Başbakanlık Müsteşarı,

b) Maliye Bakanlığı Müsteşarı,

c) Hazine Müsteşarı,

ç) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı,

d) Türkiye İstatistik Kurumu Başkanı,

e) Devlet Personel Başkanı,

f) Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürü,

g) Kamu işveren sendikası.

kamu işveren vekili[192]: Kamu kurum ve kuruluşlarını temsile ve bütününü sevk ve idareye yetkili olanlar ile bunların yardımcıları.

kamu işvereni[192]: Kamu görevlilerinin çalıştığı tüzel kişiliği olan ya da olmayan kamu kurum ve kuruluşları.

kamu kaynakları[5018]: Borçlanma suretiyle elde edilen imkânlar dahil kamuya ait gelirler, taşınır ve taşınmazlar, hesaplarda bulunan para, alacak ve haklar ile her türlü değer.

kamu mali yönetimi[242]: Kamu kaynaklarının tanımlanmış standartlara uygun olarak etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını sağlayacak yasal ve yönetsel sistem ve süreç.

kamu mali yönetimi ve kontrol kanunu[242]: Kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve mali kontrolünü düzenleyen; merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerini kapsayan 5018 sayılı kanun.

kamu maliyesi[242]: Gelirlerin toplanması, harcamaların yapılması, açıkların finansmanı, kamunun varlık ve borçları ile diğer yükümlülüklerinin yönetimi.

kamu mülkiyeti[110]: Devlete ait sosyal sermaye ve sınai sermaye toplamı.

kamu personeli danışma kurulu[192]: Kamu Personeli Danışma Kurulu, kamu görevlileri sendikaları ve konfederasyonları ile kamu idareleri arasında sosyal diyaloğun geliştirilmesi, kamu personel mevzuatının ve kamu yönetimi uygulamalarının değerlendirilmesi, yönetimin daha iyi işleyen bir yapıya kavuşturulması için ortak çalışmalar yürütülmesi, kamu görevlilerinin yönetime katılımının sağlanması ve kamu yönetiminin karşılaştığı sorunlara çözümler geliştirilmesi amacıyla; Devlet Personel Başkanlığı'nın bağlı olduğu Bakanın başkanlığında, en çok üyeye sahip üç konfederasyonun genel başkanı ile her bir hizmet kolunda en çok üyeye sahip kamu görevlileri sendikasının başkanı ve Devlet Personel Başkanından oluşan kurul.

kamu üretiminden ücretsiz yararlanılamaması[286]: 4736 sayılı Kanun gereği genel bütçeye dahil daireler ile katma bütçeli idareler, bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunla

kurulan fonlar, kefalet sandıkları, sosyal güvenlik kuruluşları, genel ve katma bütçelerin transfer tertiplerinden yardım alan kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları ile müesseseleri, il özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmeler, özel bütçeli kuruluşlar, özelleştirme işlemleri tamamlanıncaya kadar, 4046 sayılı Kanuna tâbi kuruluşlar ve özel hukuk hükümlerine tâbi, kamunun çoğunluk hissesine sahip olduğu kuruluşlar, kamu banka ve kuruluşları ile bunlara bağlı işyerleri ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticarî indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanmaması kuralı.

kamu yararına dernekler[52]: Amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere giriştiği faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olan ve en az bir yıldır faaliyette bulunan, ilgili bakanlıkların ve Maliye Bakanlığı'nın görüşü üzerine, İçişleri Bakanlığı'nın teklifi ve Bakanlar Kurulu'nun kararıyla belirlenen dernekler.

kamu zararı[242]: Kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata

aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunması.

kamuoyu: Toplumun çıkarlarını ilgilendiren konularda toplumun genel düşünce ve kanaatı.

kamuoyu araştırması: Toplumun belli konularda nasıl düşündüğünü, görüş, tutum ve eğilim bilgilerini belirli aralıklarla bilimsel metotlarla sorgulama yolu.

kantitatif[179]**:** Niceliğe bağlı olan, miktarla ilgili olan, nicel.

kanun hükmünde kararname[220]**:** Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kabul ettiği bir yetki kanununa dayalı olarak, yetki kanununda izin verilen süre ve sınırlar içerisinde Bakanlar Kurulu tarafından belirli konuları düzenlemek amacıyla çıkarılan ve yürürlükteki kanunları değiştirebilen, yürürlükten kaldırabilen ya da yeni bir hukuk kuralı ortaya koyan kanunla eşdeğer hukuk kuralları.

kanun tasarısı[346]**:** Hükümet tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nun tüm üyelerinin imzalarıyla ve gerekçeli bir şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan kanun önerisi.

kanun teklifi[346]: En az bir milletvekilinin imzasıyla ve gerekçeli bir şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan kanun önerisi.

kanunilik ilkesi[220]: Hiç kimsenin işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunların suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaması ve hiç kimsenin bir suçu işlediği zaman kanunlarda o suç için belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir cezaya çarptırılamaması. Cezalar ancak kanunla konulabilir. Bir fiil işlenmeden, davranış gerçekleşmeden önce ceza kanunlarında suç olarak öngörülmeli ve bu suçun cezası da önceden tespit edilmiş olmalıdır. Daha sonra kabul edilen bir suç veya sonradan cezayı ağırlaştıran bir düzenleme önceki fiile uygulanamaz. Kanunda öngörülen durumlara ilişkin düzenlemeleri kanunda öngörülmeyen benzer durumları kapsamına alacak şekilde genişletmek bu ilkeye aykırıdır.

kovuşturma[220]: Savcılar tarafından bir kişinin suç işlediği ve cezaya çarptırılması gerektiği iddiasıyla düzenlenen iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilerek ceza davasının açılmasının ardından, ceza mahkemesinin bu kişinin suçu işleyip işlemediğine dair karar vermesine kadar geçen yargılama süreci.

kapalı toplum[269]: Tarihin yasalarla ilerlediğini ve insanın bilinebilir bir kaderi olduğunu ileri süren düşüncelerin otoriteryan ve insanlık dışı rejimlere yol açacağı iddiasına örnek gösterilen toplum.

kapıdan satış[194]: İşyeri, fuar, panayır gibi satış mekanları dışında yapılan satışlar.

kapitalizm[58]: Bireylerin ve üretici birimlerin kişisel çıkarları doğrultusunda ve en başta kâr amacıyla iktisadi faaliyetlerde bulunduğu, özel mülkiyet ve hür teşebbüsün esas olduğu, üretimin pazara yönelik olarak yapıldığı, her türlü mal ve hizmetin alım satıma konu olduğu sosyo-ekonomik ve ideolojik sistem.

kaptan[7]: Gemiyi sevk ve idare eden veya zorunlu nedenlerle görevi başında bulunamaması halinde ona vekalet eden kişi.

kar mücadelesi ödeneği[226]: Yol açmak için kar mücadelesi yapan işçilere gündeliklerine ek olarak yapılan ödeme.

kâr[328]: Üretim faktörlerinden biri olan girişimcinin üretimden aldığı pay.

kâr payı: Dönem sonu kârından ortakların payına düşen miktar.

kâr transferi: Bir ülkede yabancı yatırımcıların, yatırımlarından elde gelirleri yurt dışına aktarması.

kâr zarar cetveli: Bir işletmenin belirli bir muhasebe döneminde elde ettiği gelirler ile yaptığı giderler arasındaki farkı gösteren mali tablo.

kara para: Kayıtdışı ekonomiden elde edilen, vergisi ödenmemiş para.

karakteristik: Tipik, ayırd edici özellikleri olan.

karantina[179]: Bulaşıcı bir hastalığın yayılmasını önlemek için belli bir bölgenin veya yerin kontrol altında tutulup giriş çıkışların engellenmesi biçiminde uygulanan sağlık önlemi.

karbon saydamlığı projesi[261]: Şirketlerin, yatırımcıların, hükümetlerin iklim değişikliği tehdidine karşı önlem almalarını sağlayacak bilgileri toplamak ve paylaşmak amacıyla başlatılan proje.

Türkiye'de de 2010 yılından bu yana Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu yönetimi ve kontrolü altında yürütülmektedir.

kariyer: Bireyin çalışma yaşamına başladığı iş alanında geliştirdiği ve büyük olasılıkla çalışma yaşamının sonuna kadar sürdürdüğü iş ya da

pozisyonlar, alınan eğitimler, kişisel ve mesleki olarak yaşanılan gelişme süreci.

kariyer geliştirme[297]: İnsanların iş yaşamları boyunca kariyer amaçlarına ulaşabilmeleri için yürüttükleri uyum sağlama, yetkinlik, yeterlilik ve kişilik geliştirme gibi tüm eylemler ve faaliyetler.

kariyer planlama[297]: Kişinin bilgi, beceri, ilgi, değer yargıları ve güçlü ve güçsüz yönlerini değerlendirmesi, organizasyon içi ve dışı kariyer olanaklarını tanımlaması, kendisi için kısa, orta, uzun dönemli hedefler saptaması, eylem planlarını hazırlaması ve bunları uygulaması süreci.

kariyer yönetimi[297]: İnsan kaynakları planları ile sistemin bütünleştirilmesi, kariyer yollarının belirlenmesi, kariyer bilgisinin artırılması için açık işlerin duyurulması, çalışanların performanslarının değerlendirilmesi, astlara kariyer danışmanlığı yapılması, iş deneyimlerinin artırılması ve eğitim programlarının düzenlenmesi faaliyetlerinin tümü.

karma ekonomi: Kapitalist ve kollektivist sistemlerin araçlarını birlikte kullanan, iki sistem arasındaki orta yol ekomi uygulaması.

karşı hareket[269]**:** Belli bir toplumsal hareketin faaliyetlerini engelleme, değişime karşı koyma ve alternatif bir bakış açısı getirme amacıyla, o harekete gösterilen örgütlü tepki.

karşı kültür[269]**:** İçinde yaşadıkları toplumun egemen kültürüyle doğrudan karşıtlık içinde olup, o toplumun en önemli değer ve normlarını reddeden alt kültür.

kasıt: Birine karşı isteyerek, bilerek kötü davranma.

kast: Bazı ülkelerde yaşayan geleneklerini aktarım yoluyla sürdüren ve başkalarına kapalı toplulukları tanımlayan kavram.

katılım bankası: Kâr ve zarara katılma esasına göre fon toplayıp, ticaret, ortaklık ve finansal kiralama yöntemleriyle çalışan, faiz alıp vermeyen banka.

katma değer: Bir ham madde üretim süreci sonunda mal haline geldiğinde, ham maddenin fiyatı ile malın fiyatı arasındaki fark.

Bu fark üretimi yapan işçiler ile girişimci arasında paylaşılır.

kayıtdışı ekonomiyle mücadele yüksek kurulu[290]**:** Başbakanın başkanlığında eylem planın-

da görev verilen bakanlardan oluşan yılda en az bir kez toplanan gelişmeleri değerlendiren ve gerektiğinde eylem planında değişiklik yapan kurul.

kentsel toplumsal hareketler[269]: Kentte yaşayanların, kent ortamı ve kent hizmetleriyle ilgili protestolarını ifade etmek ya da değişiklik taleplerini yansıtmak için oluşturdukları örgütlenmeler.

kesin hesap kanunu[242]: Merkezi yönetim bütçe kanununun uygulama sonuçlarını onamak amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çıkardığı kanun.

Kesin hesap kanunu tasarısı, muhasebe kayıtları dikkate alınarak, merkezi yönetim bütçe kanununun şekline uygun olarak Maliye Bakanlığı'nca hazırlanır. Bu tasarı, bir yıllık uygulama sonuçlarını karşılaştırmalı olarak gösteren değerlendirmeleri içeren gerekçesiyle birlikte izleyen mali yılın Haziran ayı sonuna kadar Bakanlar Kurulu'nca Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulur ve bir örneği Sayıştay'a gönderilir.

Kesin Hesap Kanun Tasarısının ekinde;

a) Genel mizan,

b) Bütçe gelirleri kesin hesap cetveli ve açıklaması,

c) Bütçe giderleri kesin hesap cetvelleri ve açıklaması,

ç) Bütçe gelir ve giderlerinin iller ve idareler itibarıyla dağılımı,

d) Devlet borçları ve Hazine garantilerine ilişkin cetveller,

e) Yılı içerisinde silinen kamu alacakları cetveli,

f) Mal yönetim hesabı icmal cetvelleri,

g) Maliye Bakanlığı tarafından gerekli görülen diğer belgeler

yer alır.

keşide[223]: Çekiliş, kıymetli kağıtları düzenleme.

keşide etmek[223]: Çekmek.

keşideci[223]: Çek veya poliçeyi düzenleyen kişi.

keynesyen iktisat görüşü: Piyasaların iniş ve çıkışlar yaşasa da uzun vadede trendin yukarı doğru olduğunu ancak toplam talebin azaldığı, işsizliğin arttığı iniş dönemlerinde devletin toplam talebi artıracak müdahalelerde bulunması gerektiğini savunan görüş.

kıdemli işçiliği teşvik ödemesi: İşçinin işyerinde uzun süre çalışmasının arzulandığı ya da işyeri kıdeminin değerlendirilmek istenildiği haller-

de toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenlemeler sonunda işyerinde çalışılarak tamamlanan genellikle beş, on, onbeş yıllık sürelerin herbirinde veya her yıl sonunda işçiye işverence yapılan ödemeler.

kır toplumu[269]: Modern, kent-sanayi toplumlarının iktisadi ya da toplumsal-kültürel özelliklerinin hiç birinin görülmediği varsayılan ilkel tarım topluluğu.

kısa vadeli borç: Vadesi bir yılın altında olan borçlar.

kısa vadeli sigorta kolları[42]: İş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortaları.

kısıtlayıcı pratik[269]: Hukuka uygun olmakla birlikte, serbest rekabetin sınırlamaları çerçevesinde işleyen endüstriyel ve ticari sözleşme veya düzenlemeler.

kısmi ifa: Bölünebilir bir edimin kısmen yerine getirilmesi.

kıyas[179]:

1. Bir tutma, denk sayma.
2. Karşılaştırma, oranlama, mukayese.

kıyı bankacılığı[301]: Bankacılık faaliyetleri, kurulu bulunan ülke harici ile sınırlı tutulan veya

ülke genelinde uygulanan ekonomik ve mali mevzuata tabi olmayan ya da kurulu bulunulan ülkede yerleşik olanlardan mevduat ve fon kabulünün yasaklandığı bankacılık türü.

kıymetli evrak: Poliçe, bono, çek, hisse senetleri, konşimento, tahvil, varant gibi üzerinde yazılı olan hakkın senetten ayrı olarak ileri sürülemediği yazılı senetler.

kilit işçi[110]**:** Yaptığı iş diğer arkadaşlarının çalışmalarını ve verimini etkileyebilecek bir önem taşıyan işçi.

kimyasal madde tankeri[182]**:** Uluslararası Dökme Kimyasal Maddeler Kod'u altında sıralanan sıvı maddeleri dökme olarak taşımak için imal edilmiş ya da dönüştürülmüş ve bu amaçla kullanılan ticaret gemisi.

kira yardımı: İşçilerin kiralarının bir bölümünü işverenlerin karşılamasını sağlamak amacıyla toplu iş sözleşmesinde düzenlenen sosyal yardım maddesi.

kişi[223]**:** İnsan, kimse, şahıs.

klasik çoğulcu demokrasi[253]**:** Demokrasiyi bir ideoloji olarak değil, bir yönetim biçimi olarak kabul eden, herkesin oy hakkının olduğu ve

genel seçim yoluyla iktidarın belirlendiği, çoğunluğun iktidar olduğu demokrasi.

klasik iktisat düşüncesi: Bireylerin ekonomik kararlarının daima rasyonel olduğunu, görünmez bir elin piyasaları düzenleyip dengelediğini, bunun için de piyasaların devlet müdahalesine ihtiyaç duymadığını savunan görüş.

klasik istihdam kuramı: Belirli bir ücret düzeyinde emeğini arzetmeye hazır işçilerin tamamının işe alındığı hal.

kleptokrasi[227]: Yolsuzluğun bünyeselleştiği, devlet gelirlerinin devlet memurlarının kişisel çıkarları doğrultusunda ve halkın zararına kullanıldığı hükümet biçimi.

koalisyon: Bireylerin, örgütlerin bir amaç doğrultusunda bir araya gelmesiyle oluşturulan birlik, ortak yönetim.

koçluk[297]: Bir organizasyonda bireyleri ve takımları sonuçlara ulaştırmak için yetkilendirilen, geliştiren ve cesaretlendiren uygun ortam ve koşulları yaratan yönetsel bir eylem.

kolektif eylem[269]: Bir grubun (ya dolaysız biçimde ya da bir örgüt aracılığıyla) ortak çıkarları doğrultusunda giriştiği eylemler.

kolluk kuvveti[179]**:** Güvenlik güçlerinin oluşturduğu birlik.

konjonktür: Bir ülkenin ekonomisinde yükselme-alçalma yönünde inişli-çıkışlı dalgalı hareketlerin bütünü.

konjonktürel işsizlik[196]**:** Üretim ve yatırımların genişlemesi sonucu toplam talebin yetersiz kalması sonucu ortaya çıkan geçici ancak yaygın işsizlik türü.

konsensus: Uzlaşma, fikir birliği, çoğunluğun fikri.

konsolidasyon: Ödeme günü gelen veya yaklaşan bir borcun borçlu tarafından ödenmemesi veya ödenemeyeceğinin anlaşılması halinde vadesinde, faizinde değişiklik yapılarak yeniden yapılandırılması.

konsorsiyum: Her birinin ayrı ayrı gücünün yetmediği bir amaca ulaşmak, bir projeyi gerçekleştirmek üzere birden çok işletmenin bir araya gelip oluşturdukları geçici işbirliği organizasyonu.

kontrol muayenesi[42]**:** Sosyal Güvenlik Kurumu tarafında yürütülen soruşturmalarda, soruşturma kapsamıyla sınırlı olmak üzere;

a) Sağlık hizmeti alan genel sağlık sigortalısından veya bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilerden, sağlık hizmetinin gerçekten alınıp alınmadığını,

b) Sigortalının, isteğe bağlı sigortalının veya bunların hak sahiplerinin malullük, iş göremezlik raporlarında belirtilen rahatsızlıklarının mevcut olup olmadığını

tespit etmek amacıyla yapılan muayene.

kontrol teftişi[244]: Yıllık teftiş programları gereği yapılan teftiş sonucunda tespit edilen mevzuata aykırılıkların yerine getirilip getirilmediğinin kontrolü amacıyla yapılan teftiş.

konut finansmanı sözleşmesi[194]: Konut finansmanı kuruluşu ile tüketici arasında yazılı olarak yapılan ve teminata bağlanan kredi veya finansal kiralama sözleşmesi.

kooperatif yardımı: Toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenlemeler uyarınca işverence; işçiler tarafından kurulacak kooperatiflere işveren binalarında yer vermek, verdiği yerler için kira almamak, su ve elektrik paralarını ödemek, kredi vermek vb. şeklinde yapılan yardımlar.

korelasyon: Olaylar arasındaki ilişki anlamında kullanılan istatistik terimi.

koruma[176]: Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleri.

korumacılık[306]: Ulusal ekonominin güçlenmesi için gümrük tarifelerinin yükseltilerek dış rekabete karşı korunması gerektiğini savunan ekonomik görüş.

korumalı işyeri[172]: Normal işgücü piyasasına kazandırılmaları güç olan özürlüler için mesleki rehabilitasyon ve istihdam oluşturmak amacıyla devlet tarafından teknik ve mali yönden desteklenen ve çalışma ortamı özel olarak düzenlenen işyeri.

koruyucu madde yardımı: Toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenlemeler uyarınca iş sağlığı ve güvenliği kurallarının dışında işçilere bazen giyim eşyası bazen yoğurt, helva, pekmez gibi verilen gıda yardımları.

kozmoloji: Evrenbilim. Evrenin oluşumu, yapısı, ona egemen olan yasalar, varlıklar arasında varolan hiyerarşik ilişkiler vb. konuları irdeleyen, araştıran ve bu konuda üretilen bilgileri sistemleştirerek bir araya getiren bilim.

kredi[179]: Para, mal veya para cinsinden bir değerin belirli bir vade ve koşulla geri alınmak üzere verilmesi.

kredi kartı[179]: Banka veya finansal bir kuruluş tarafından verilen, günlük satın almalarda nakit para veya çek yerine kullanılan ve bankamatikten nakit çekme sağlayan manyetik plastik kart.

kreş yardımı: Gebe veya Emziren kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik koşulları dışında, toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenleme ile açılan kreşler veya çocuklarını özel kreşlere gönderebilmeleri için işçilere nakit olarak değişik miktarlarda yapılan ödemeler.

kriz[317]: Bir sistemin bütününü fiziksel olarak etkileyen ve temel varsayımlarını, kendi öznel duygularını ve mevcut esaslarını çürüten bir bozulma.

kurallara uyma[318]: Bir işletme için geçerli olan hükümlere uyumlu davranış ve eylem; yasal gereklere uymanın kontrolü yanında şirket ana sözleşmesinden, işletmelerin denetimine ilişkin ilgili kurallardan ve işletme etik ilkelerinden kaynaklanan kurallara uyumun kontrolü.

kuram: Teori, nazariye.

kurbansız suç[269]**:** Bir ülkenin kanunlarında suç sınıfına sokulan ve bundan dolayı polis ya da diğer kamu otoriteleri tarafından kovuşturulabilecek olan, ama medeni hukukta yurttaşlıkla ilgili zararlara karşı dava açabilecek somut bir insan bulunmadığına göre bir kurban da doğurmayan fiillere verilen ad.

Örneğin alkollü içki içmenin yasaklandığı ülkede içki içmek gibi.

kurum kültürü[297]**:** Bir vizyon ve misyon etrafında toplanan insanların sahiplendikleri belirli bir inanç ve değerler sistemi.

kurumsal sosyal sorumluluk derneği[265]**:** Sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal başarı için yapılan çalışmalarda sosyal sorumluluk bilincini geliştirmek, yerel ve ulusal düzeyde kurumsal sosyol sorumluluk bilincini yaymak amacıyla kurulan dernek.

kurumsal sosyal sorumluluk endeksi[265]**:** İşletmelerin, ekonomik, sosyal, çevresel ve raporlama-denetim alanlarında performanslarını ölçmelerini ve geliştirmelerini sağlamak amacıyla Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği tarafından uluslararası normlara uygun olarak

düzenlenen; ayrıca kurumsal sosyal sorumluluğu bir iş stratejisi olarak kabul eden işletmelere, sosyal, ekonomik ve çevresel taahhütlerini açıklama olanağı sağlayan endeks.

kusur[179]:

1. Eksiklik, noksan, nakısa.
2. Özür.
3. Bilerek bilmeyerek bir işi gereği gibi yapmama.

kusursuz sorumluluk[294]: Kusurlu olmasa bile bir kimsenin sebep olduğu zararı tazmin etmesi gerektiği düşüncesi.

kutuplaşma[269]: Sosyologların çok sayıda farklı bağlamda gözlemledikleri iki karşıt uçta yoğunlaşma eğilimi.

kutuplaşma kuramı[58]: Az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasındaki iktisadi bütünleşme ve serbest ticaretin az gelişmiş ülkeler aleyhine işleyeceğini ve sonuçta zengin ülkelerin daha zengin, fakir ülkelerin ise daha fakir hale geleceklerini savunan kuram.

kuvvetler ayrılığı: Yasama, yürütme ve yargının birbirinden ayrı işlemesi esası.

kuvvetler birliği: Yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin tek elde toplanıldığı ve kullanıldığı düzen.

küçük meta üretimi[269]**:** Üreticinin üretim araçlarının kendisine ya da fiili kullanım hakkına sahip olduğu, üretilen mal ve hizmetlerin meta özelliğini taşıdığı (yani, piyasa aracılığıyla satıldığı) üreticinin sistematik olarak ücretli işçi kiralamak yerine ücretsiz aile emeğini kullanabildiği, üretim ölçeğinin küçük ve sermaye birikiminin az olduğu bir üretim biçimini anlatan marksist kavram.

kültür[296]**:** Belli bir toplumca, belli bir toprak parçası üzerinde uzun bir tarihsel süreç içerisinde öncelikle bir yaşam tarzı olarak ortaya konulan, gelenekselleşerek sabitleşmiş bir düşünce ve davranış biçimleri bütünü; bir oluşum.

kültür emperyalizmi[322]**:** Kendi kültürünü başka toplumlara zorla kabul ettirme ve onu o toplumlarda hakim kılma.

kültür endüstrisi[175]**:**

1. Endüstriyel tekniklerle üretilen ve çok geniş kitlelere yayılan, karşı konulması güç davranış, mitos ya da temsili olguların tümü.
2. Kitle iletişiminin olduğu modern kitle toplumunun tipik kültürü.

kültürel sermaye[269]: İşçi sınıfından gelen çocukların dilsel ve kültürel becerileri okullarda öğrenemediklerini; okulların da bu durumu doğal yeteneklere bağlıymış gibi göstererek ekonomik eşitsizliği meşru kılmak gayreti içinde olduklarını; bu nedenle de orta sınıf anne ve babaların çocuklarını dilsel ve kültürel becerilerden oluşan bir kültürel sermaye ile donatma gayretine girdiklerini savunan görüş.

küreselleşme[231,232]: Ekonomik, politik, sosyolojik, teknolojik, ekolojik ve kültürel açıdan yaşanan bütünleşme ve dayanışmanın oluşturduğu dünya düzeni.

l

lag[110]**:** Koşullarda bir değişikliğin belirmesi ile bu değişikliğin neden olacağı tepkiler arasındaki zaman aralığı.

Milli gelirdeki artışın tüketim üzerindeki etkisinin bir süre sonra görülmesi gibi.

laspeyres formülü: Gıda maddelerinin perakende fiyatları endeksini bulmak için kullanılan istatistiki formül.

leasing: Finansal kiralama.

liberal demokrasi[253]**:** İnsan hak ve özgürlüklerinin varlığını esas alan, bireysellik eşitlik ve özgürlüğü hakim kılmaya çalışan özgürlükçü demokrasi anlayışı.

liberalizm: Devletin ekonomik hayata müdahalesini asgari düzeye indirmesi gereğini ileri süren doktrin.

liberteryanizm[269]: Kendi mantıksal sınırları çerçevesinde liberalizmin ilkelerini benimseyen, devlet karşıtı bir ideoloji.

libor[307]: Londra saati ile saat onbir de sabitlenen Londra bankalararası para piyasalarında kredibilitesi yüksek bankaların birbirlerine Amerika Birleşik Devletleri doları üzerinden borç verme işlemlerinde uyguladıkları faiz.

lider sanayi: Sürükleyici sanayi.

likidite[328]: Bir varlığın hızlı ve kolay bir biçimde nakde çevrilebilme derecesi.

likidite tuzağı[328]: İktisadi karar birimlerince faiz oranlarının düşebileceği en düşük düzeye indiğinin düşünüldüğü ve para sunumunu artırarak faiz oranlarının daha fazla düşürmenin mümkün olmadığı diğer bir deyişle spekülasyon güdüsüyle para isteminin sonsuz olduğu durum.

lobi: Ortak çıkar veya amaçlar etrafında oluşmuş grup.

loft: Endüstriyel yapıların geniş hacimli ev olarak düzenlenmiş hali.

lojistik[173]: Müşterilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere her türlü ürünün, servis hizmetinin ve

bilgi akışının, başlangıç noktasından (kaynağından) tüketildiği son noktaya (nihai tüketiciye) kadar olan tedarik zinciri içindeki hareketinin etkili ve verimli bir şekilde planlaması, uygulanması, taşınması, depolanması ve kontrol altında tutulması.

lojman: Bir kurum veya kuruluşun çalışanlarına ücretsiz olarak veya düşük bir kira karşılığında kullandırdığı konut.

lot: Borsada alım satım yapılan bir hisse senedinin bin adedi.

lümpen proleterya[269]: Karl Marks'ın, dolandırıcıları, üç kağıtçıları, genel ev işletmecilerini, paçavra tüccarlarını, sokak çalgıcılarını, dilencileri ve sahipsiz toplumun geri kalan kesimlerini dahil ettiği ve "tüm sınıfların döküntüsü" olarak tanımladığı proleterya kesimi.

m

maddi: Manevi karşıtı, madde ile ilgili.

maddi eşitlik[220]**:** Kişi ve kişi grupları arasındaki farklılıkları olumlu yönde gözönünde bulunduran ve onları eşit veya aynı varsaymayan eşitlik anlayışı. Bu sayede mevcut eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için geçici özel önlemler gibi önlemler gündeme gelebilmektedir.

maddi tazminat davası:

1.[220] Haksız fiil ya da sözleşmeye aykırılık sonucu oluşan zararlar karşısında zarara uğrayan tarafından açılan dava.

2.[280] İş kazası ve meslek hastalığından zarar görenler tarafından Sosyal Güvenlik Kurumu'nca karşılanmayan bakiye zararın karşılanması yönünden; iş mahkemelerine açılan davalar.

maddi zarar: Kişilerin bedenine veya mal varlığına verilen zarar.

mağdur[220]: Bir haksız fiil ve suç sonucunda zarar gören kimse.

mağdurlaştırma[220]: Bir kişinin ayrımcılığa uğradığı gerekçesiyle yaptığı şikayet sonucunda kötü davranışla karşılaşması veya farklı muamele görmesi ya da bir kişinin ayrımcılığa uğradığı gerekçesiyle bir şikayette bulunan kişiyi desteklemesi sonucunda benzer muamelelerle karşılaşması.

mahalli idare[62]: İl, belediye veya köy halkının yerel olarak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları kanunda gösterilen, seçmenler tarafından oluşturulan kamu tüzel kişisi.

mahiyet (mahiyyet)[15]: Bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.

makro ekonomik analizde kullanılan temel değişkenler[237]:

a) Toplam üretim,

b) Fiyatlar geneldüzeyi,

c) İstihdam,

ç) Para arzı ve cari açık.

makul uyumlaştırma[220]: Engelli kişiler açısından, işveren veya herhangi bir kişi ya da kuru-

luşun, bir hükmün, ölçütün veya uygulamanın beraberinde getirdiği dezavantajları ortadan kaldırmak için uygun tedbirleri alması.

makyavelizm: Siyasette amaca varmak için her yolu meşru gören, din ve ahlak kurallarını görmezden gelen kuram ve uygulaması.

mali kontrol[242]**:** Kamu kaynaklarının belirlenmiş amaçlar doğrultusunda, ilgili mevzuatla belirlenen kurallara uygun, etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak için oluşturulan kontrol sistemi ile kurumsal yapı, yöntem ve süreçler.

mali kural[328]**:** Veri büyüme öngörüleri, altında, maliye idaresinin genel devlet bütçesi açığını sürdürülebilir ve makul bir düzeyde tutma konusundaki yasal yükümlülüğü.

mali saydamlık[242]**:** Her türlü kaynağın elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanması ve kamuoyunun zamanında bilgilendirilmesi amacıyla;

a) Görev yetki ve sorumlulukların açık olarak tanımlanması,

b) Hükümet politikaları, kalkınma planları, yıllık programlar, stratejik planlar ile bütçelerin hazırlanması, yetkili organlarda

görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması,

c) Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından sağlanan teşvik ve desteklemelerin bir yılı geçmemek üzere belirli dönemler itibarıyla kamuoyuna açıklanması,

ç) Kamu hesaplarının standart bir muhasebe sistemi ve genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine uygun bir muhasebe düzenine göre oluşturulması.

mali tablolar[300]: Türk Vergi Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu'nca bazı şirketler için zorunlu olarak tutulan, şirketin dönemsel faaliyetleri sonucu hazırlamak ve yayınlamak (halka açık şirketler, aracı kurumlar vb.) zorunlu oldukları ve ilgili şirketin performansını gösteren, standartlaştırılmış muhasebe kayıtları. Başlıcaları bilanço, gelir-gider tablosu, satılan malın maliyeti, kâr dağıtım fon ve nakit akım tablolarıdır.

mali yardım[110]:

1. Devletin karşılıksız olarak yaptığı yardımlar.
2. Devletin belli ekonomik sonuçlara ulaşmak amacıyla özel sektöre aktardığı karşılıksız fonlar.

maliye politikası[322]: Kamu otoritesi tarafından iktisadi ve sosyal hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla kamu gelirleri ile harcamalarının planlanması, yönlendirilmesi ve mali kurumlardan yararlanma yöntemlerinin belirlenmesiyle ilgili plan, program ve uygulamalar bütünü.

malullük sigortası[313]: Sigortalının, çalışma gücünü üçte iki oranında yitirmesi, hastalık nedeniyle çalışma yeteneğini kaybetmesi, iş kazası ve meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü yüzde altmış oranında kaybetmesi hallerinde ekonomik gücü sarsılan sigortalıya maddi destek sağlayan uzun süreli sosyal sigorta dalı.

mamullerden yararlanma: İşçilerin, ürettikleri mal ve hizmetlerden ücretsiz olarak yararlanmalarına olanak sağlayan işyeri yönetmelikleri veya toplu iş sözleşmeleri maddeleri.

manevi tazminat davası[220]: Hukuka aykırı şekilde kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu düşünen kişinin, bu yüzden duymuş olduğu üzüntü veya utancın giderilmesi için açtığı dava.

manevi zarar: Kişilerin manevi yönden uğradığı zarar. Manevi yönden uğranılan kayıp.

manevi[179]: Görülmeyen, duyularla sezilebilen, soyut, ruhani, tinsel.

manken adam: Saman adam.

manyetik[179]: Mıknatısla ilgili, kendinde mıknatıs özelliği bulunan.

marabacılık: Ortakçılık.

marksist demokrasi[253]: İktidarın marksist ideolojinin uygulayıcı olduğu ve bunu gerçekleştirmek için yönetilenleri zorladığı demokrasi türü.

masumiyet karinesi[220]: Bir suç işlediği iddia edilen kişinin ceza yargılaması ile suçluluğu ispat edilene kadar masum kabul edilmesidir. Bir ceza yargılamasında sanığın suçu işlediğini ispatlamak savcının görevidir ve tüm şüpheler sanığın lehine kullanılmalıdır.

mavna[179]:

1. Gemilere ve yakın kıyılara yük taşıyan, güvertesiz büyük tekne.
2. Eskimiş büyük, üç köşe yelkenli yük gemisi.

mecaz[190]: Sözcükleri gerçek anlamları dışında kullanma sanatı. Ad değişimi.

medeni ve siyasi haklara ilişkin uluslararası sözleşme[220]**:** Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve 1976 yılında yürürlüğe giren uluslararası sözleşme. Yaşam hakkı, işkence ve kötü muamele yasağı, kişi özgürlüğü ve güvenliği, düşünce vicdan ve din özgürlüğü, ifade özgürlüğü, etnik azınlıklar için kültürlerinden yararlanma, dinlerine inanma, dinlerini öğretme ve dillerini kullanma hakları gibi hak ve özgürlüklere yer verir.

mediasyon: Sorunlu tarafların aralarındaki sorunu yargıya gitmeden çözmeyi arzulamaları halinde uygulanan ve genelde arabuluculuk (uzlaştırma) olarak tanımlanan kavram.

medikososyal: Sosyal hekimlik, sosyal hekimlikle ilgili olan.

meditasyon: Bir konu üzerinde derin ve kapsamlı düşünmek, zihin, beden ve ruh arasında uyum sağlamak.

medyan: Ortanca. Bir serinin büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe sıralanmasında bu dizinin tam ortasında bulunan sayı.

medyo iş sistemi[347]**:** Mikro iş sistemlerinin içerisinde yer aldığı üniteler.

mekanik: Kuvvetlerin etkisi altındaki cisimlerin hareketli, durağan ve denge hallerini inceleyen bilim dalı.

menfaat birliği[319]**:** Belirli bir menfaatin elde edilmesinde fertlerin yasalara uygun olarak biraraya gelerek örgütlenmeleri sonucu ortaya çıkan, sendika ve kooperatifler gibi birlikler.

menkul kıymetler borsası[299]**:** Menkul kıymetlerin alım satımı, fiyatlarının tespit ve ilanı işleriyle yetkili olarak kurulan tüzel kişiliği haiz kamu kurumu.

menkul sermaye iradı[22]**:** Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlar.

menşevik[110]**:** Yirminci yüzyılın başlarında Rus İşçi Sosyal Demokrat Partisi'nin, ileri fikirli burjuvaları aralarına alarak evrim basamaklarını aşarak iktidara ulaşmayı benimsemiş kanadı.

mentor[277]**:** İş yaşamında; rehber, danışman, akıl hocası, öğretici, öğretmen.

merci[15]**:** Müracaat olunacak, başvurulacak yer, kimse.

merkantilizm[199]**:** Menfaat esasına dayanan, ülkeye daha fazla altın ve gümüş sokmak gereğine inanan; bunun için de ithalatın daralmasını, ihracatın artırılmasını savunan, tarım kesimini ihmal eden, ücret düzeyinin düşük tutulmasının uygun olacağına inanan, milli devlet ve merkezi hükümeti savunan görüş.

merkez ekonomiler: İleri sanayi ekonomileri.

merkezi eğitim merkezi ticaret anonim şirketi: Türkiye Metal, Çelik, Mühimmat, Makine, Metalden Mamul Eşya ve Oto, Montaj ve Yardımcı İşçileri Sendikası ile Madeni Eşya Sanayii İşverenleri Sendikası tarafından ülkemiz sanayiinin ihtiyaç duyduğu işgücünün yetiştirilmesini, hayat boyu öğrenme felsefesini ilke edinerek amaçlayan, yönetiminde işçi ve işveren sendikalarının bulunduğu anonim şirket.

merkezi idare: Merkezi yönetim.

merkezi yönetim:

1. Kamu hizmetlerinde birlik ve bütünlüğü sağlamak amacıyla söz konusu hizmetlere ilişkin karar ve çalışmaların hükümet ve devletin hiyerarşik yapısı içinde yer alan kurumlarca yürütülmesi.

2.[62] Devlet idaresi; merkez teşkilatı ve taşra teşkilatından (iller ve alt birimleri) oluşan devlet idaresi.

merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri[242]:

a) Genel bütçe kapsamındaki idareler,

b) Özel bütçeli idareler,

c) Düzenleyici ve denetleyici kurumlar.

mesafeli sözleşme[194]: Yazılı, görsel, telefon ve elektronik ortamda veya diğer iletişim araçları kullanılarak ve tüketicilerle karşı karşıya gelinmeksizin yapılan ve malın veya hizmetin tüketiciye anında veya sonradan teslimi veya ifası kararlaştırılan sözleşmeler.

mesleki ayrım[269]: Ücretli istihdam bağlamında, erkekler ve kadınların (ya da farklı etnik ve dinsel grup üyelerinin) iki (ya da daha fazla) ayrı işgücü oluşturacak şekilde farklı türde mesleki roller ve görevlere dağıtılmasına bağlı olan iş bölümü.

mesleki mobilite[269]: Toplumsal alandaki tabakalaşma sistemi sayesinde, mesleki bir grubun kendi hareketini, bir mesleğin tek bir üyesinin hareketini ya da mesleki bir mevkinin hareketini ifade eden kavram.

mesleki sorumluluk sigortası: Meslek sahiplerinin mesleki uygulamaları sırasında oluşacak hatalar nedeniyle tazminat ödemeleri gerektiğinde kullanılmak üzere sigorta şirketleri tarafından sigortalanmaları.

metafor: Mecaz. Bir şeyi başka bir şey ile ifade etmeye, kıyaslamaya, anlatmaya yarayan mecazlar.

metodoloji[110,319]**:** Bilimsel gerçeklere ulaşabilmek için izlenmesi gerekli yöntemleri, deneme ve uygulama yoluyla elde edilen sonuçlara dayanarak araştıran bilim dalı.

mevduat[301]**:** Yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivasız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen para.

mevduat bankası: Kendi adına mevduat kabul eden ve kredi veren kuruluşlar ile kurulmuş bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri.

mevkute: Belirli günlerde çıkartılan dergi.

mevsimlik işsizlik[196]**:** Mevsim değişmeleri ve hava koşullarından etkilenen işlerde bu dönemlerde yaşanan işsizlik.

milli irade: Halk çoğunluğu ile alınan karar ve sonucu.

milli koruma kanunu[322]**:** Sanayi, ticaret ve tarım alanında yeni katı kurallar getiren, çalışma hayatını derinden etkileyen, harp koşullarını dikkate alarak devletin bir harbe girmesi ihtimaline karşılık umumi-kısmi seferberlik hazırlıklarını yapmak ve ekonominin işleyişini sil baştan düzenlemek üzere 18 Ocak 1940 tarihinde kabul edilen ve 26 Ağustos 1946'ya kadar yürürlükte kalan kanun.

misyon[297]**:**

1. Bir organizasyonun varlık nedeninin; müşterileri, karşılanan ihtiyaçları ve kullanılan teknolojiyi de belirtecek şekilde bir cümle ile ifade edilmesi.
2. [223] Dini, ilmi, siyasi vb. alanlarda bir kimseye, bir heyet veya topluluğa verilen ve yüksek bir amaç taşıyan özel görev.

mitos[2]**:** Efsane.

mod: Bir seride en çok tekrar edilen sayı.

modern kadın ticareti[322]**:** Uluslararası boyutuyla kadınların örneğin hizmetçilik, kağıt üstünde evlilik ve fuhuş gibi değişik amaçlarla, çoğu kez kalkınmakta olan ülkelerden kalkınmış ül-

kelere, ülkeler içinde de kırsal alanlardan kentlere alınıp satılması.

moratoryum: Borçlunun borcunun bir kısmını veya tamamını ödeyemeyeceğini ilan etmesi.

motivasyon[189]: Yönünü ve öncelik sırasını da belirleyerek, bireyleri bilinçli ve amaçlı eylemlerde bulunmaya yönelten, iç ya da dış etkenler.

muaccel[179]: Peşin, hemen ödenmesi gereken.

mucavir alan[206]: İmar mevzuatı bakımından belediyelerin kontrol ve mesuliyeti altına verilmiş alanlar.

muhtaç özürlülerin korunması[329]: Başkalarının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek şekilde özürlü olduklarını tam teşekküllü hastanelerden alacakları sağlık kurulu raporu ile kanıtlayan, onsekiz yaşını dolduran ve kanunen bakmakla mükellef kimsesi bulunmayan özürlülerden; her ne ad altında olursa olsun her türlü gelirleri toplamı 2022 sayılı Kanunda öngörülen miktardan düşük olanlara bağlanan aylık.

muhtaç, güçsüz ve kimsesiz yaşlıların korunması[329]: Altmış beş yaşını doldurmuş, kendisine kanunen bakmakla mükellef kimsesi

bulunmayan, sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlanmayan, nafaka bağlanmamış veya bağlanması mümkün olmayan, mahkeme kararıyla veya doğrudan doğruya kanunla bağlanmış herhangi bir devamlı gelire sahip bulunmayan ve muhtaçlığını il veya ilçe idare heyetlerinden alacakları belgelerle kanıtlayan Türk vatandaşlarına hayatta bulundukları sürece, üç yüz gösterge rakamının her yıl bütçe kanunu ile tespit edilecek katsayı ile çarpımından bulunacak miktarda bağlanan aylık.

mukavele[15]**:** Sözleşme, yazılı sözleşme.

murabaha: Peşin alınan bir malı üzerine normalden yüksek bir kâr payı (faiz) koyarak vadeli olarak satma.

mutabakat metni[192]**:** Kamu görevlileri sendikaları ve üst kuruluşları ile kamu işveren kurulu arasında yürütülen görüşmeler sonucunda anlaşma sağlanırsa imzaladıkları belge.

muteber[15]**:**

1. İtibarlı, hatırı sayılır, saygın.
2. İnanılır, güvenilir.

3. Yürürlükte olan.

mutlak demokrasi: Çoğunlukçu demokrasi.

mühlet[15]**:** Bir işin yapılması için verilen zaman; bir işi belli bir zaman için geri bırakma.

mülteci[220]**:** Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan veya söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen, tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen, başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişi.

müstemirren[15]**:** Sürekli, aralıksız.

müşavirlik: Danışmanlık.

müteallik[223]**:** Ait, dair, ilgili, alakalı.

mütekaid[15]**:** Tekaüt olup oturan, emekliye ayrılmış, emekliler.

mütemmim[57]**:** Tamamlamış bulunan.

müterakki: İlerleyip, gelişen, yükselen.

müterakki vergi: Kademeli vergi.

müteveffa[15]**:** Vefat etmiş, ölen, ölmüş, ölü.

müzakereci demokrasi[255]**:** Liberal demokrasinin, devlet yönetiminde yetersiz kaldığı, meşruiyet (kanuna uygunluk) bunalımı yarattığı görüşünden hareketle, devlette kurum ve kanunların oluşumunda ve çıkan sorunların çözümünde müzakereye ağırlık veren demokrasi anlayışı.

n

nakit akımı[328]: İşletmede belirli bir dönem itibariyle gerçekleşen nakit giriş ve çıkışları.

nano teknoloji[328]: Atom veya molekül temelinde küçük parçacıkların bir araya getirilerek farklı işlevler görebilen madde veya malzemenin üretilmesi için geliştirilen teknoloji.

nefret söylemi[220]: Irkçı nefret, yabancı düşmanlığı, antisemitizm (Yahudi düşmanlığı) ve hoşgörüsüzlük temelli saldırgan milliyetçilik, etnik merkeziyetçilik, ayrımcılık ve azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli kişilere karşı düşmanlık gibi diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her tür ifade biçimi.

nefret suçu[220]: Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek veya hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cin-

sel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir grupla, gerçek ya da öyle algılanan bağlantısı, ilgisi, bağlılığı, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her türlü suç.

neoklasik iktisat düşüncesi: Ücretlerin katılığından ve monopollerin rekabet üzerindeki olumsuz etkileri sonucu kısa vadede piyasaların aksayabileceği ve kendiliğinden düzelemeyeceği için de devletin aksaklıklara müdahale etmek mecburiyetinde olduğunu savunan görüş.

net ihracat[237]: Yurt dışına satılan mal ve hizmetler (ihracat) ile yurt dışından satın alınan mal ve hizmetlerin (ithalat) farkı.

net kâr[328]: Belirli bir dönemde işletmenin kârından vergiler çıkarıldıktan sonra kalan kâr.

nev'i[15]: Çeşitle, cinsle, sıfatla ilgili.

nezd[223]: Yan, kat, huzur.

nezdinde[223]: Nazarında, kabul ve anlayışına göre.

nitelikli çoğunluk: Bazı kararların alınması için salt çoğunluğun yeterli bulunmayarak daha yüksek sayıda belirlenmiş oy aranması.

normlar hiyerarşisi[220]: Hukuk kuralları arasında belli kademelerin geçerli olması ve hukuk kurallarının bu kademelenme içerisinde sıralanarak, alt sırada yer alan bir hukuk kuralının kendisinden üst sırada olan hukuk kuralına aykırı olmaması.

nötralizasyon: Nötralize etmek, yansızlaştırmak, tarafsız kılmak.

O

odak grupları[269]: Belirli bir odak ya da sorun üzerinde, belli bir dönemde çeşitli vesilelerle yapılan yoğun tartışmaları ve küçük gruplarla görüşmeleri içeren bir araştırma stratejisi.

okun yasası[328]: İşsizlik oranının doğal işsizlik oranından sapması ile gerçekleşen reel gayrisafi yurtiçi hasılanın doğal gayrisafi yurtiçi hasıladan sapması arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu ileri süren A. Okun tarafından geliştirilen yasa.

olduklarından farklı görünen mallar[194]: Gıda ürünü olmamalarına rağmen, sahip oldukları şekil, koku, görünüm, ambalaj, etiket, hacim veya boyutları nedeniyle olduklarından farklı görünen ve bu sebeple de tüketiciler tarafından gıda ürünleriyle karıştırılarak tüketicilerin sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atan mallar.

oligarşi: Küçük bir grubun ülkeyi yönettiği yönetim biçimi.

oligopol: Mal ve hizmetlerin az sayıda firma tarafından üretildiği piyasa.

olumlu önlem (tedbir)[220]**:** Ayrımcılığın tek başına yasaklanmasının toplum içerisinde herkese fırsat eşitliğinin sağlanması açısından gerçek bir çözüm olamamasından hareketle, bir kişinin ırk veya etnik kökeni, yaşı, cinsiyeti gibi özelliklerinden kaynaklanan dezavantajlarının ortadan kaldırılmasına yönelik geçici nitelikte özel önlemler alınması.

ombudsman: Kamu denetçisi.

online yeraltı ekonomisi: Dijital yeraltı ekonomisi.

optimum: En uygun, en elverişli.

organizasyonel öğrenme[297]**:** Organizasyon içinde ortak bir amacı gerçekleştirmek için birlikte çalışan insanların yaptıkları işleri daha iyi anlamalarını ve sonuçta daha etkili olmalarını sağlamak için gerekli olan yeteneklerin geliştirilmesi ve yeni yararlı bilgilerin tanımlanması, elde edilmesi ve uygulanması süreci.

orta sınıf[58]: Toplumdaki gelir seviyesi ve sosyal statü bakımından ne düşük, ne de yüksek olarak değerlendirilebilecek, her işkolu ve meslekten insanı içine alan geniş kesim.

orta vadeli mali plan[243,288]: Orta Vadeli Programla uyumlu olmak üzere gelecek üç yıla ilişkin merkezi yönetim bütçesi toplam gelir ve gider tahminleriyle birlikte hedef açık ve borçlanma durumu ile kamu idarelerinin ödenek teklif tavanlarını içerecek şekilde Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanarak Yüksek Planlama Kurulu tarafından karara bağlanan plan.

orta vadeli program[287]: 2006 yılından başlayarak her yıl Mayıs ayı sonuna kadar yenilenen ve üç yıllık süreyi kapsayan makro politikaları, ilkeleri, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleride kapsayacak şekilde Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan plan.

ortak[223]: Birlikte iş yapan, bir menfaatten pay alan veya müşterek bir şeyi paylaşan kişilerden her biri, şerik, hissedar.

ortakçılık[269]: Toprak sahiplerinin, kendi toprakları üzerinde üretmelerine izin verdikleri kişilerden ürünün bir miktarını aldıkları sistemin adı.

oryantasyon[297]: Yeni çalışanlara organizasyonu ve kendi iş birimlerini tanıtmak ve işe alıştırmak için gerçekleştirilen aktiviteler.

otofinansman: Bir işletmenin ihtiyaçlarını (finansmanını) kendi kaynaklarıyla karşılaması.

otomasyon[179]: Üretimin, yönetimin ve toplumsal olarak zorunlu öbür süreçlerin insanın doğrudan doğruya katılması olmadan başarılmasını olanaklı kılan en yüksek uygulama aşaması.

otonom tasarruf[328]: Harcanabilir kişisel gelirden bağımsız olan, diğer bir deyişle harcanabilir kişisel gelirdeki değişmelerden etkilenmeyen tasarruf.

otonom tüketim[328]: Harcanabilir kişisel gelirden bağımsız olan, diğer bir deyişle gelirdeki değişmelerden etkilenmeyen tüketim harcamaları.

oturan para: İşletilmeyen, işletilemeyen likidite.

oydaşmacı demokrasi[253]: Demokrasinin çoğunluk diktatöryası ve iç çatışma haline gelmesi olasılığına karşı, yürütme gücünün paylaşılması, kuvvetler ayrılığı, iki meclis, azınlık temsili vb. çoğunluğu sınırlayıcı tedbirleri gerekli gören demokrasi.

Ö

öğrenen organizasyonlar[295]**:** Organizasyon çalışanlarının yeni bilgi yaratmalarını, bunu paylaşmalarını, bu bilgiyi organizasyonun bilgisi haline getirmelerini ve sorunların çözümünde kullanmalarını ifade eden kavram.

öğretmenlik ödeneği: Eğitim çalışmaları nedeniyle açılan kurslarda asıl işleri olarak eğitim ünitelerinde çalışmayan işçilere, bu işleri dışında öğretmenlik görevi verilirse, ders verdikleri günler için kendilerine yapılan ek ödeme.

ölüm sigortası:

1. Sigortalının ölümü durumunda sigortalayan tarafından ödenmesi kabul edilen parayı gösteren sigorta türü.
2. [313] Sosyal sigortaların uzun süreli olanlarından biri. Sigortalının, iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle ölümü ile bunun dışındaki ölüm halini ayırarak düzenleyen

ve hak sahiplerine aylık bağlanması, toptan ödeme yapılması, cenaze masrafı karşılığı verilmesi şeklinde gerçekleşen sosyal sigorta dalı.

ölüm sigortasından sağlanan haklar[42]:

a) Ölüm aylığı bağlanması,

b) Ölüm toptan ödemesi yapılması,

c) Aylık almakta olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi,

ç) Cenaze ödeneği verilmesi.

ölüm tazminatı[185]: Gazetecinin ölümü sebebiyle iş sözleşmesinin sona ermesi halinde, eşi ve çocuklarına ve bunların bulunmadığı halde ailesine işçinin aylık ücretinin üç katından az olmamak üzere ödenen kıdem tazminatı.

ölüm yardımı:

1. Memurlara, eş veya çocuğunun ölümü halinde; kendisinin ölümü halinde ise varislerine yapılan ve miktarı her yıl Bakanlar Kurulu'nca belirlenen ödeme.
2. Toplu iş sözleşmelerinde genellikle sosyal yardımlar bölümünde düzenlenen maddeler ile işçinin iş kazası sonucu veya eceli ile ölümü hali ayrılarak varislerine; işçinin eş, çocuk, anne, baba vb. yakınlarının ölümü

halinde farklı koşullarda ve farklı miktarlarda kendisine yapılan ödeme.

3. İşçinin veya yakınlarının ölümü halinde cenazenin nakledilmesi veya defnedilmesi şeklindeki yardımlar.

ömür beklentisi: Belirli bir dönemde, belirli bir ülkede bireylerin ortalama kaç yıl yaşayacaklarının hesaplanarak bulunmuş sonucu.

örgüt kültürü[171]**:** Bir örgütün içindeki insanların davranışlarını yönlendiren normlar, davranışlar, değerler, inançlar ve alışkanlıklar sistemidir.

örgüt: Bir amaç uğrunda birleşmiş gerçek veya tüzel veya gerçek ve tüzel kişilerden oluşan organizasyon.

örgüt psikolojisi[187]**:** Kişilerin üretkenliğini maksimum düzeye, çalıştığı örgüte ve işe uyumunu ise en yüksek düzeye ulaştırmayı amaçlayan psikoloji dalı.

örgütsel iletişim[236]**:** Değişik bakış açılarına sahip ama ortak problem çözümünde sistemin birer parçası olarak birbirlerine bağımlı olan insanlar arasında işbirliği ve uzlaşma sağlamaya yönelik çabalar bütünü.

örgütsüzleşmiş kapitalizm[269]: İleri kapitalizm ekonomisinde sivil toplumda sosyo ekonomik gruplardaki parçalanmayı, tam istihdamın terk edilişini, hizmet endüstrilerinin artışını ve sonucunda siyasal katılımı ve temsili içeren liberal demokratik varsayımların çökme noktasına geldiğini savunan görüş.

örtülü ödenek[242]: Kapalı istihbarat ve kapalı savunma hizmetleri, devletin milli güvenliği ve yüksek menfaatleri ile devlet itibarının gerekleri, siyasi, sosyal ve kültürel amaçlar ve olağanüstü hizmetlerle ilgili Hükümet icapları için kullanılmak üzere Başbakanlık bütçesine konulan ödenek.

öz finansman[328]: Bir işletmenin yatırım harcamalarını borçlanmaya başvurmaksızın dağıtılmamış kârlarıyla karşılaması, diğer bir deyişle işletmenin yatırım harcamalarını öz kaynaklarından karşılaması.

özel bütçeli kamu idareleri[242]:

- Yükseköğretim Kurulu.
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı.
- İstanbul Üniversitesi.
- İstanbul Teknik Üniversitesi.

- Ankara Üniversitesi.
- Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Ege Üniversitesi.
- Atatürk Üniversitesi.
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Hacettepe Üniversitesi.
- Boğaziçi Üniversitesi.
- Dicle Üniversitesi.
- Çukurova Üniversitesi.
- Anadolu Üniversitesi.
- Cumhuriyet Üniversitesi.
- İnönü Üniversitesi.
- Fırat Üniversitesi.
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Selçuk Üniversitesi.
- Uludağ Üniversitesi.
- Erciyes Üniversitesi.
- Akdeniz Üniversitesi.
- Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Gazi Üniversitesi.
- Marmara Üniversitesi.
- Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Trakya Üniversitesi.

- Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Gaziantep Üniversitesi.
- Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Adnan Menderes Üniversitesi.
- Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Balıkesir Üniversitesi.
- Celal Bayar Üniversitesi.
- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Dumlupınar Üniversitesi.
- Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü.
- Harran Üniversitesi.
- İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi.
- Kafkas Üniversitesi.
- Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Kırıkkale Üniversitesi.
- Kocaeli Üniversitesi.
- Mersin Üniversitesi.
- Muğla Üniversitesi.
- Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Niğde Üniversitesi.
- Pamukkale Üniversitesi.

- Sakarya Üniversitesi.
- Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Galatasaray Üniversitesi.
- Ahi Evran Üniversitesi.
- Kastamonu Üniversitesi.
- Düzce Üniversitesi.
- Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Uşak Üniversitesi.
- Rize Üniversitesi.
- Namık Kemal Üniversitesi.
- Erzincan Üniversitesi.
- Aksaray Üniversitesi.
- Giresun Üniversitesi.
- Hitit Üniversitesi.
- Bozok Üniversitesi.
- Adıyaman Üniversitesi.
- Ordu Üniversitesi.
- Amasya Üniversitesi.
- Karamonoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Ağrı Dağı Üniversitesi.
- Sinop Üniversitesi.

- Siirt Üniversitesi.
- Nevşehir Üniversitesi.
- Karabük Üniversitesi.
- Kilis 7 Aralık Üniversitesi.
- Çankırı Karatekin Üniversitesi.
- Artvin Çoruh Üniversitesi.
- Bilecik Üniversitesi.
- Bitlis Eren Üniversitesi.
- Kırklareli Üniversitesi.
- Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi.
- Bingöl Üniversitesi.
- Muş Alparslan Üniversitesi.
- Mardin Artuklu Üniversitesi.
- Batman Üniversitesi.
- Ardahan Üniversitesi.
- Bartın Üniversitesi.
- Bayburt Üniversitesi.
- Gümüşhane Üniversitesi.
- Hakkari Üniversitesi.
- Iğdır Üniversitesi.
- Şırnak Üniversitesi.
- Tunceli Üniversitesi.
- Yalova Üniversitesi.

- Türk-Alman Üniversitesi.
- Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Bursa Teknik Üniversitesi.
- İstanbul Medeniyet Üniversitesi.
- İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi.
- Konya Üniversitesi.
- Kayseri Abdullah Gül Üniversitesi.
- Erzurum Teknik Üniversitesi.
- Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi.
- Savunma Sanayi Müsteşarlığı.
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Atatürk Araştırma Merkezi.
- Atatürk Kültür Merkezi.
- Türk Dil Kurumu.
- Türk Tarih Kurumu.
- Türkiye ve Orta-Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu.
- Türkiye Bilimler Akademisi.
- Türkiye Adalet Akademisi.
- Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu.
- Karayolları Genel Müdürlüğü.

- Spor Genel Müdürlüğü.
- Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü.
- Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü.
- Orman Genel Müdürlüğü.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü.
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü.
- Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü.
- Türk Akreditasyon Kurumu.
- Türk Standartları Enstitüsü.
- Türkiye Atom Enerjisi Kurum.
- Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı.
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı.
- GAP Bölge Kalkınma İdaresi.
- Özelleştirme İdaresi Başkanlığı.
- Ceza ve İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu.
- Meslekî Yeterlilik Kurumu.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.
- Türkiye Yazma Eserler Başkanlığı.

- Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı.
- Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı.
- Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı.
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü.
- Türkiye Su Enstitüsü.
- Türkiye İlaç ve Tıbbî Cihaz Kurumu.
- Türk Patent Enstitüsü.
- Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü.

özel gelir[242]: Genel bütçe kapsamındaki idarelerin kamu görevi ve hizmeti dışında ilgili kanunlarında belirtilen faaliyetlerinden ve fiyatlandırılabilir nitelikteki mal ve hizmet teslimlerinden sağlanan ve genel bütçede gösterilen gelirler.

özel mülkiyet: Üretim araçlarının mülkiyetinin bireylere ait olması.

özen ve sadakat borcu[177]: Hizmet sözleşmesinin tarafı işçinin, yüklendiği işi özenle yapması, işverenin haklı menfaatinin korunmasında sadakatle davranması zorunluluğu.

p

pakettur[194]: Ulaştırma, konaklama ve bunlara yardımcı sayılmayan diğer turistik hizmetlerin en az ikisinin birlikte, her şeyin dahil olduğu fiyatla satılan veya satış garantisi yapılan ve hizmeti yirmidört saatten uzun bir süreyi kapsayan veya gecelik konaklamayı içeren ve bir nüshasının tüketiciye verilmesi zorunlu, önceden düzenlenmiş yazılı sözleşmeler.

para arzı: Belli bir zamanda ekonomide tedavül eden para ve para olarak kullanılan araçların tümü.

para benzeri[328]: Parayı tam olarak ikame etmemekle birlikte, vadeli mevduat, altın, tahvil ve hisse senedi gibi kolaylıkla nakde dönüştürülebilen likiditesi yüksek varlıklar.

para erezyonu[110]**:** Enflasyon etkisiyle ödeme aracı biriminin değerinde zamanla meydana gelen yıpranma.

para politikası: Hükümetlerin para miktarı ve faiz oranları ile oynayarak ekonomiyi yönlendirmesi.

para politikasının temel amaçları[237]**:**

a) Tam istihdam,

b) İktisadi büyüme,

c) Fiyat istikrarı,

ç) Faiz oranı istikrarı,

d) Mali piyasalarda istikrar,

e) Döviz piyasalarında istikrar.

paradoks: İki karşıt iddianın ikisinin de doğru ya da yanlış olduğu hal.

pasif direniş: Sivil itaatsizlik.

pazarlık gücü:

1.[328] Piyasada alıcı ve satıcıların göreli büyüklüğünden doğan, fiyat veya satış koşullarını kendi lehine değiştirme olasılığı.

2. Toplu pazarlık görüşmelerinde tarafların birbirini etkileyip, istediklerini elde etmesine olanak veren bilgi ve eyleme dayalı güçleri.

performans anlaşması[275]: Yönetici ve çalışanın hedefleri, engelleri ve bunların aşılması için gerekenleri görüşüp karara bağladıkları ve çalışanların yüksek performans için kendini işe adama yönünde taahhütte bulunması.

performans değerlendirme: Bireyin ve organizasyonların amaçlarına ne ölçüde ulaştıklarını ölçen, doğabilecek sorunları önleyen, bireyin organizasyondaki etkinliğini ve memnuniyetini öncelikli gören bir değerlendirme yöntemi.

periferi: Çevre, kenar, dış yüzey.

personel güçlendirme[295]: Çalışanlar arasında yardımlaşma, paylaşma, yetiştirme ve ekip çalışması yolu ile kişilerin karar verme haklarını (yetkilerini) yetkinliklerini ve istekleri artırma ve kişileri geliştirme süreci.

personel yönetimi[269]: Personel seçimi ve işe alma, personel yetiştirme, performans değerlendirmesi, kariyer gelişimi, disiplin kayıtları, emeklilik öncesi yönlendirme çalışması, eşit fırsat politikaları, ücret pazarlığı ve endüstriyel ilişkiler işlerinin yürütülmesi.

perspektif: Bakış açısı.

peter ilkesi[303]: İşletmelerde çalışanların yeteneksizlik sınırlarına kadar üretken olduklarını, bu sınıra erişenlerin üretkenliklerini kaybettiklerini, işleri de henüz kendi yeteneksizlik sınırına erişmemiş çalışanların yürüttüğünü savunan görüş.

petrol tankeri[182]: Dökme olarak ham petrol ve petrol ürünlerini taşımak için inşa edilmiş ya da dönüştürülmüş ve bu amaçla kullanılan ticaret gemisi.

piyasa: Üreticilerin ve tüketicilerin, alıcı ve satıcıların para karşılığında bir mal veya hizmeti alıp satmak için karşılaştıkları yer, pazar.

piyasa sosyalizmi: Devletin üretim araçlarına sahip olduğu ancak merkezi planlamanın zayıf olduğu, devletin fiyatları sınama-yanılma yoluyla belirlediği, firmaların üretim kararlarında özgür olduğu bir ekonominin en başarılı şekilde işleyeceğini savunan görüş.

plantasyon: Sömürgecilik ilkeleri içinde işletilen büyük tarım işletmeleri.

plasman: Paranın gelir getirici bir alacağa, bir gayrimenkule veya bir menkul değere bağlanması.

plebistçi demokrasi[253]**:** Halkın siyasi düşüncelerini refarandum veya benzeri araçlarla doğrudan yönetime iletebildiği doğrudan demokrasi türü.

populasyon[179]**:** Kantitatif karakterler gibi bazı değişkenlerin ölçülmesi için örneklerin alındığı çok sayıda bireylerden oluşan grup, belli bir bölgede yaşayan bir türün bireyleri.

portföy: Bir yatırımcının sahip olduğu her çeşit menkul kıymetlerin tamamı.

pozitif hukuk: Belli bir zamanda, bir toplumda yürürlükte bulunan hukuk kurallarının tümü.

pozitif önlem (tedbir): Bir hakkın ihlali riskinin gerçekleşmesinin engellenmesi veya önlenmesi için devletler tarafından alınan önlem.

pozitif yükümlülük: Bir hakkın hayata geçirilmesi noktasında devletlerin gerekli adımları atma ve tedbirleri alma yükümlülüğü.

prekapitalizm: Kapitalizm öncesi ekonomi düzeni.

primsiz sosyal güvenlik sistemi[322]**:** Kişilerin sosyal güvenliğinin sağlanmasında vergi gelirlerine başvuran ve yardım görenlerden de herhangi bir karşılık beklemeyen sosyal güvenlik sistemi. Beveridge modeli.

prodüktif istihdam düzeyi: İstihdam düzeyinden gizli işsizler çıkarıldığında kalan nüfus.

proje:

1.[223] Yapılması düşünülen şeyin zihinde tasarlanan şekli.

2. Gerçekleştirilmesi düşünülen bir işin yapılma düzenini, yapımı sırasında takip edilecek yolu gösteren hususların bütünü.

3.[285] Başlama ve bitişi açıkça tanımlanmış aktivitelerle bütçe ve zaman kısıtı altında iyi tanımlanmış hedef ve amaçlara ulaşma eylemi.

proleterya: İşçi, işçi sınıfı.

protez[207]: İnsan vücudunda anatomik maddi bir noksanlık meydana geldiğinde, bu noksanlığı gidermek için tatbik edilen bütün araçlar.

protokol: Bir uluslararası sözleşmeye ilave usuller veya yeni maddeler eklenmesi amacıyla kabul edilen, sözleşmede bu anlamda değişiklik yapan ayrı bir uluslararası sözleşme.

r

radikal demokrasi[253]: Siyasi kararlara halkın katılımının yüksek olması gerektiğini, bireysel özgürlükler kadar halkın çıkarlarının da önemli olduğunu düşünen demokrasi.

rakip[179]: Herhangi bir işte, bir yarışta, birbirini geçmeye çalışan, aynı şeyleri elde etmeye uğraşan kimse.

rantiye: Kapitalist ekonomide bankalarda bulunan parasının faiziyle ya da sahibi bulunduğu menkul ve gayrimenkullerin gelirleriyle çalışmadan yaşayan kişi.

rasyonalizm[58]: İnsan zihninin işleyişinin bağlı olduğu kurallarla nesnel dünyaya egemen olan kuralların aynı olduğunu; bu nedenle, ancak aklın prensiplerine uygun düşünce yoluyla gerçek, sağlam ve güvenilir bilgilere ulaşılabileceğini ileri süren; bütün açıklamaların merkezine akıl veya akli prensipleri yerleştiren yaklaşım.

reasürans: Çifte sigorta.

reel kesim[328]**:** Ham madde, aramalı ve üretim faktörleri kullanarak üretimin yapıldığı faktör ve mal piyasalarından oluşan kesim.

reel kesim güven endeksi[237]**:** İktisadi yönelim anketinin özeti.

Endeks değerinin yüz'ün altında olması, anketin kapsadığı reel kesim temsilcilerinin ekonomik faaliyetlere ilişkin güveninin azaldığı kötümser bir görünüme işaret etmektedir.

refah devleti[269]**:** İnsanların barınma, sağlık, eğitim ve asgari düzeyde bir gelir elde etme gibi temel ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetleri ve yardımları sunan sosyal güvence sistemleri aracılığıyla bir refah ortamı sağlamayı sorumluluk edinmiş devlet.

referandum:

1.[125] 1980 öncesinde işyerinde yetkili sendikayı saptayabilmek için başvurulan ve işyerindeki işçilerin yetkili sendikayı saptamak üzere oykullandıkları yöntem.

2. Halk oylaması.

referans: Kaynak, tavsiye mektubu.

reflasyon[328]:

1. Deflasyon oranının düşmesi.
2. Deflasyonist bir ortamda toplam işlemdeki artıştan kaynaklanan deflasyon oranının düşüş süreci.

rehin[179]:

1. Tutu.
2. Borcun ödenmemesi durumunda alacaklı tarafından el konulmak üzere sözleşmenin yapıldığı anda alacaklıya borçlu tarafından güvence olarak gösterilen taşınır veya taşınmaz değer.

rekabet yasağı[177]: Hizmet sözleşmesi işçiye müşteri çevresi veya üretim sırları ya da işverenin yaptığı işler hakkında bilgi edinme imkanı sağlıyorsa ve aynı zamanda bu bilgilerin kullanılması işverenin önemli bir zararına neden olacak nitelikteyse işçinin, sözleşmenin sona ermesinden sonra herhangi bir biçimde işverenle rekabet etmekten, özellikle kendi hesabına rakip bir işletme açmaktan, başka bir rakip işletmede çalışmaktan veya bunların dışında rakip işletmeyle başka türden bir menfaat ilişkisine girişmekten kaçınmayı yazılı olarak üstlenmesi.

reklamcı[194]: Ticari reklam ve ilanları reklam verenin duyduğu ihtiyaç doğrultusunda hazırlayan ve reklam veren adına yayımlanmasına aracılık eden ticari iletişim uzmanı gerçek veya tüzel kişi.

replikasyon[269]: Bir incelemenin, ikinci veya daha sonraki seferlerde de aynı sonuçları verip vermediğini kontrol etmek üzere, tamamen aynı formatta (genellikle başka bir araştırmacı tarafından) tekrar edilmesi.

repo: Geri alım sözüyle yapılan satış. Kısa vadeli getiri amaçlayan yatırım aracı.

resmi görevli: Bir işi veya hizmeti görmek üzere kamu otoritesi tarafından görevlendirilen, atanan kişi. Memur, kamu görevlisi.

revalüasyon: Bir ülke parasının diğer ülke paraları karşısında değer kazanması.

revizyon: Bir öğreti veya uygulamayı değişen koşullara uygun olarak gözden geçirme; bir makineyi inceleme, gözden geçirme, yenileme.

rezerv para: Ülkelerin veya uluslararası mali kuruluşların ellerinde tuttukları altın ve döviz miktarı.

risk sermayesi[279]: Yüklü miktarda tasarruf sahibi olan bir gerçek ve tüzel kişinin, mevcut alternatif yatırım imkanlarına (mevduat, repo, yatırım fonu vs.) itibar etmeyerek, ellerindeki sermayeyi, mevcut alternatif yatırım imkanlarından çok daha fazla gelir getireceğini bekledikleri, kurulu veya proje halindeki işletme ve yatırımlara aktararak yeni bir ortaklık oluşturması.

rol model: Örnek alınan, benzenmek istenen çağdaş veya tarihi kişi.

ro-ro yük gemisi[182]: Yükü bir rampa üzerinden tekerlekli araçlarla yüklenip boşaltılacak biçimde inşa edilmiş ticaret gemisi.

S

sabit girdi[328]: Üretim için gerekli olan ancak kullanılan miktarı üretim miktarına bağlı olarak değişmeyen girdi.

sabit kur sistemi[307]: Ulusal bir paranın yabancı bir para veya paralardan oluşan bir sepet değerine sabitlendiği ve bu değerin sürmesinin para otoritesi tarafından bazen açık bazen de zımni olarak garanti edildiği sistem.

sabit maliyetler[328]: Kısa dönemde firmanın üreteceği mal miktarından bağımsız olan ve sabit girdiler dolayısıyla katlanılan maliyetler.

sabit sermaye[328]: Bir firmanın sahip olduğu sermaye mallarına bağladığı para.

sabit yatırım: Makine, teçhizat ve donanım için yapılan yatırımlar.

sağlayıcı[194]: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki faaliyetleri kapsamın-

da tüketiciye hizmet sunan gerçek veya tüzel kişiler.

salapurya[179]: Ticaret eşyası taşımakta kullanılan, on onbeş tonluk, üçgen biçiminde yelkeni olan ticaret gemisi.

saman adam[320]: Bir sermaye şirketinin görüntüde ortağı olan, sahip olduğu hissesi çok küçük ve çoğu kez bu hissesi de şirketin sahibine devredilmiş kişiler.

sanal kaytarma[344]: Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gerek günlük yaşamda gerekse de çalışma yaşamında yoğun bir biçimde kullanımı sonucu çalışanların işten kaytarmak amacıyla zamanını boşa gecirmek veya kendi amaçları doğrultusunda internet, facebook ve kişisel elektronik posta kullanımlarıyla ortaya çıkan boşta geçen zamanlar.

sanal organizasyonlar[295]: Klasik anlamda maddi faktörler ile insanın fiziksel olarak bir araya getirilerek belli işlerin insanlar tarafından yapıldığı ve büyük ölçüde yüz yüze iletişim ile koordinasyonun sağlandığı işletmeler yerine; çok farklı mekanlarda çalışan fakat kesintisiz birbiri ile görüşebilen pek çok işin bilgisayar yönetim ve denetimindeki makine ve araçlar tarafından yapıldığı, çalışanların bilgi ve yete-

neklerini bir araya getirdikleri takımlar içinde çalışmalarına imkan veren organizasyonlar.

sanatkar[319]: Bir sanat eserinin meydana gelmesine önemli katkıda bulunan, duygu, zevk, düşünce ve tecrübeyi uyumlu bir şekilde bütünleştirebilen yaratıcı kişi.

sanayi malları[328]: İşletmeler tarafından üretimde girdi olarak kullanılmak ve/veya hanehalkları tarafından sonul mal olarak tüketilmek üzere sanayi kesiminde üretilen mallar.

sanayi sosyolojisi: Sanayi işçilerini ve sanayi işletmelerindeki çalışma ortamını, işçi işveren ilişkilerini inceleyen sosyoloji dalı.

sanayi stratejisi[328]: Bir ülkede sanayileşmeyi veya var olan sanayi kesiminin büyümesini etkilemeye yönelik uygulanan her türlü politika.

sanayisizleşme[328]:

1. Bir ekonomide sanayinin payı düşerken hizmetler kesiminin payının artmasına bağlı olarak ortaya çıkan iktisadi durum.
2. Bir ülkenin sanayi kesiminin uluslararası rekabet yüzünden küçülmesi.

sandal[179]: İnsan taşıyacak şekilde yapılmış, kürekle yürütülen deniz teknesi.

sarı köpek sözleşmesi: İşçinin, sendikaya üye olmayacağı koşulunun yazılı olduğu iş sözleşmesi.

sarı sendika[328]: İşverenlerin lehine hareket eden ve işçilerin çıkarlarını gözetmeyen sendikaları nitelemek için kullanılan deyim.

sarı sözleşme[328]: İşe yeni alınan işçilere gelecekte sendika üyesi olmalarını engellemek amacıyla imzalatılan sözleşme.

sarraf[223]: Altın, madeni ve kağıt paraları birbirleriyle değiştirmeyi, bozmayı, tahvil alış verişi yapmayı meslek edinmiş kimse.

satıcı[194]: Kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki faaliyetleri kapsamında tüketiciye mal sunan gerçek veya tüzel kişiler.

satın alma gücü[328]: Bir malın değerinin dünyanın her yerinde aynı para birimi cinsinden ölçülmesi halinde tek bir fiyatının olması düşüncesi.

satın alma gücü paritesi[238]: Bir malın değerinin dünyanın her yerinde aynı para birimi cinsinden ölçülmesi halinde tek bir fiyatının olması düşüncesi.

satıştan kaçınma[194]: Üzerinde "numunedir" veya "satılık değildir" ibaresi bulunmayan, ticari

kuruluşun vitrininde, rafında veya açıkça görülebilir herhangi bir yerinde teşhir edilen bir malı satıcının satmak istememesi.

savaş ekonomisi[328]: Savaş döneminde veya savaş çıkma olasılığının bulunduğu durumda iktisadi kaynakların, savaşın gerektirdiği malların üretimine yönlendirildiği, üretim, bölüşüm ve tüketim kararlarının devletin denetiminde olduğu iktisadi durum.

savsaklamak[223]: Sebepsiz yere geciktirmek, yapacakmış gibi görünüp oyalamak.

savunu[220]: Yasaları veya politikaları değiştirmek için, karar alıcıları etkileyerek kamu politikasını etkileme girişimi.

say kanunu: Sürüm yerleri teorisi.

sayıştay[217]: Merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlamakla görevli yüksek mahkeme.

sayman[328]: Kamu kuruluşlarında hesap işleriyle uğraşan uzman kişi.

sefer: Yolculuk.

seks endüstrisi: Seks üzerine kurulmuş işyerleri ve çalışanlarından oluşan endüstri.

seks işçisi: Seks endüstrisi içerisinde legal-illegal çalışan striptizci, porno oyuncusu, cinsel hizmet sunan vb. kişi.

self servis ekonomisi[269]**:** Aile harcamalarının büyük ve gittikçe artan bir kısmının, hizmet ekonomisinde olduğu gibi hizmetler satın almak için değil, tüketicilerin kendileri için hizmetler üretebilmelerine olanak tanıyan dayanıklı mallara (aletler makineler gibi) yatırıldığı bir ekonomi.

seminer[179]**:** Bir konu üzerinde bilgi alış verişinde bulunmak ya da tartışma yapmak amacıyla düzenlenen toplantı.

sempozyum: Belli bir konuyu aydınlatmak amacıyla, bilim adamı ve araştırmacıların bir araya geldikleri ve konuşmacıların konunun belirli bölümlerini sundukları, tartışmalı toplantı.

sendika işyeri temsilcisi[192]**:** Bir işyerinde en çok üyeyi kaydetmiş sendika dışındaki her bir sendika tarafından o işyerinden seçilen görevli.

sendikalist: Sendikayı savunan kişi.

sendikasyon[328]: Birden fazla bankanın büyük miktarda kredi vermek veya tahvil çıkarmak amacıyla bir araya gelerek oluşturdukları grup.

senyoraj:

1. Vergi tahsil etme, para basma yetkisi.
2. Devletin para basımı sonucu elde ettiği gelir.

serbest meslek: Bilimsel ve mesleki bilgiye dayanmadan ve bir işverene bağlı olmadan, koşullara göre yapılan ve bireysel kazanç sağlayan iş.

serbest muhasebeci[345]: 3568 sayılı Kanuna göre meslek icrasına hak kazanmış; ticari faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilere ait işletmelerin muhasebe ilkelerine uyarak defterlerini tutan, bilanço, kâr-zarar tablosu ve beyannameler ile diğer belgeleri düzenleyen kişi.

serbest muhasebeci mali müşavir[345]: İşletmelerin ekonomik, mali ve hukuki durumları ile vergiye ilişkin işlemlerini muhasebe ilkelerine, gerçeklere ve yasalara uygunluk açısından inceleyerek görüşünü ilgililere bildiren ve bu işleri bir işyerine bağlı olmadan yapan kişi.

serbest piyasa kapitalizmi düşüncesi: Özel girişimin öne çıkarılması ve hiç bir müdahale ile karşılaşmadan yapılacak ticaretin küresel

maksimum refahı sağlayacağını, devletin yargı, ordu ve kamu erkini kullanan devlet memurları ile sınırlı kalmasını ve üretimden elini çekmesini savunan görüş.

serbest ticaret: Devletlerin müdahalesi olmadan ekonomiler arasında sadece ekonomik kurallara bağlı olarak yapılan alış verişler.

serbest ticaret bölgesi[328]**:**

1. Üye ülkelerin, aralarındaki ticarete gümrük tarifelerine ve miktar kısıtlamalarını kaldırdıkları ancak birlik dışında kalan ülkelere karşı her birinin kendi özel tarifesini uyguladığı iktisadi bütünleşme türlerinden biri.
2. Yalnızca ticari etkinliklere ayrıcalık tanındığı serbest bölge.

sermaye birikimi[328]**:** Bir ekonomide zaman içerisinde sermaye stokunda meydana gelen artış.

sermaye borsası: Menkul kıymetlerin ticaretinin yapıldığı kurumsal piyasa.

sermaye hareketleri[328]**:** Daha yüksek getiri oranı sağlamak amacıyla sermayenin bir ülkeden diğer ülkeye hareketi.

sermaye kaybı[328]: Taşınır veya taşınmaz değerlerin satış fiyatı ve alış fiyatı arasındaki negatif fark.

sermaye piyasası[300]: Genellikle uzun vadeli fon ihtiyaçlarının karşılandığı ve Hazine tarafından kontrol edilen piyasa.

sermaye yoğun teknoloji[328]: Bir malın üretiminde veya bir kesimde kullanılan üretim tekniklerindeki sermaye/emek oranının diğer bir malın üretiminde veya diğer bir kesimde kullanılandan daha yüksek olduğu teknoloji.

sermayenin tabana yayılması: Halk kapitalizmi.

sıcak para[328]:

1. Dolaylı yabancı sermaye yatırımı biçiminde gelen ve kısa vadeli sermaye hareketlerine konu olan para.
2. Ara kazanç ticareti yapmak amacıyla çok hızlı ve ani olarak hareket eden, gittiği ülkedeki iktisadi ve siyasi gelişmelere duyarlı olan ve bu nedenle o ülkede istikrarsızlığa yol açabilen ve tam olarak izlenemeyen para.

sığınmacı[220]: Mültecilerle aynı nedenlerden dolayı başka bir ülkede bulunan, ancak henüz resmi, sürekli bir izin almamış, başvuru ya da

dava aşamasında olan kişi, mülteci olana kadar süren geçici statü.

sıkı para politikası: Daraltıcı para politikası.

sınırlı sorumluluk[314]**:** Borçlunun, borcundan mal varlığının tümüyle değil de mal varlığının bir bölümü (örneğin sadece menkul mallarıyla) ile sorumlu olması hali.

sınırsız sorumluluk[314]**:** Borçlunun bütün mal varlığını kapsayan, alacaklıya da; borçlunun, mesleğini ve hayatını devam ettirmesi için zorunlu sayılan eşyanın dışında kalan bütün mal ve alacaklarını haciz hakkı tanıyan sorumluluk.

sıvılaştırılmış gaz tankeri[182]**:** Gaz taşıyıcı Kod'u altında sıralanmış sıvılaştırılmış gazları dökme olarak taşımak inşa edilmiş ya da dönüştürülmüş ve bu amaçla kullanılan ticaret gemisi.

siber demokrasi[253]**:** Doğrudan demokrasinin bilgisayar, internet gibi araçlar kullanılarak gerçekleştirilebileceğine inanan demokrasi.

sigorta[268]**:** Kanun ve mukavele ile saptanan belirli bir riskin ya da aynı derecede tehdidi altında bulunan çok sayıdaki benzer olayların para birimi ile ölçülmesi ve istatistiki olarak kavranması mümkün hasarlarını birlikte karşılamak

üzere bir araya getirilmesiyle meydana gelen bir organizasyon.

sigortalı işsiz[27]: İşsizlik Sigortası Kanunu kapsamına giren bir işyerinde bir iş sözleşmesine dayalı ve sigortalı olarak çalışırken işini kaybeden ve Türkiye İş Kurumu'na başvurarak çalışmaya hazır olduğunu bildiren kişi.

sigortalı sayılanlar[42]:

a) İş sözleşmesi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar,

b) Köy ve mahalle muhtarları ile iş sözleşmesine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan ise;

ba) Ticari kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlar,

bb) Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkar siciline kayıtlı olanlar,

bc) Anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortakları,

bç) Tarımsal faaliyette bulunanlar.

c) Kamu idarelerinde;

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

ca) (a) bendine tabi olmayanlardan, kadro ve pozisyonlarda sürekli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar,

cb) (a) ve (b) bentlerine tabi olmayanlardan, sözleşmeli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 86'ncı maddesi uyarınca açıktan vekil atananlar

sigortalı sayılırlar.

(a) bendi gereği sigortalı sayılarlara ilişkin hükümler;

i) İşçi sendikaları ve konfederasyonları ile sendika şubelerinin başkanlıkları ve yönetim kurullarına seçilenler.

ii) Bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan; film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarlar.

iii) Mütekabiliyet esasına dayalı olarak uluslararası sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülke uyruğunda olanlar hariç olmak üzere,

yabancı uyruklu kişilerden hizmet akdi ile çalışanlar.

iv) 2/7/1941 tarihli ve 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanuna göre çalıştırılanlar.

v) 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanununda belirtilen umumi kadınlar.

vi) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen kurslarda usta öğretici olarak çalıştırılanlar, kamu idarelerinde ders ücreti karşılığı görev verilenler ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4'üncü maddesinin (C) bendi kapsamında çalıştırılanlar.

vii) Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen Toplum Yararına Çalışma Programlarından yararlananlar.

hakkında da uygulanır.

(vii) bendinde sayılarlar için Türkiye İş Kurumu prim ödeme yükümlüsü olmakla birlikte bu Kanun kapsamında işyeri ve işveren sayılmaz.

(b) bendi gereği sigortalı sayılanlara ilişkin hükümler, 10/7/1953 tarihli ve 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun'a tabi jokey ve antrenör hakkında da uygulanır.

(c) bendi gereği sigortalı sayılanlara ilişkin hükümler;

i) Kuruluş ve personel kanunları veya diğer kanunlar gereğince seçimle veya atama yoluyla kamu idarelerinde göreve gelenlerden; bu görevleri sebebiyle kendilerine ilgili kanunlarında devlet memurları gibi emeklilik hakkı tanınmış olanlardan hizmet akdi ile çalışmayanlar.

ii) Başbakan, Bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, belediye başkanları, il encümeninin seçimle gelen üyeleri.

iii) Birinci fıkranın (c) bendi kapsamında iken, bu kapsamdaki kişilerin kurduğu sendikalar ve konfederasyonları ile sendika şubelerinin başkanlıkları ve yönetim kurullarına seçilenlerden aylıksız izne ayrılanlar.

iv) Harp okulları ile fakülte ve yüksek okullarda, Türk Silahlı Kuvvetleri hesabına okuyan veya kendi hesabına okumakta iken askeri öğrenci olanlar ile astsubay meslek yüksek okulları ve astsubay naspedilmek üzere temel askerlik eğitimine tabi tutulan adaylar.

v) Polis Akademisi ile fakülte ve yüksek okullarda, Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına

okuyan veya kendi hesabına okumakta iken Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okumaya devam eden öğrenciler

hakkında da uygulanır.

(iv) ve (v) bentlerinde belirtilen okulları tamamlamadan ayrılanlar ile bu okulları tamamlamalarına rağmen görevlerine başlamadan ayrılanların, bu okullarda geçen eğitim süreleri sigortalılıklarından sayılmaz.

similasyon[298]: Gerçek sistemin modelinin tasarımlanması ve bu model ile sistemin işletilmesi amacına yönelik olarak, sistemin davranışını anlayabilmek veya değişik stratejileri değerlendirebilmek için deneyler yürütülmesi süreci.

sistematik ayrımcılık[220]: Bazı gruplara karşı ayrımcılığın yaygın ve süregiden bir niteliğe sahip olması, toplumsal davranış ve örgütlenmeye derinden nüfuz etmesi ve nadiren itirazla karşılaşması durumu. Sistematik ayrımcılık, doğrudan ve dolaylı şekilde gerçekleşebilir. Sistematik ayrımcılık, kamu sektöründe ya da özel sektörde göreceli olarak bazı gruplar için dezavantaj diğer gruplar için ayrıcalık sağlayan yasal kurallar, politikalar, uygulamalar ya da baskın kültürel davranışlar olarak anlaşılabilir.

sivil toplum kuruluşu[220]**:** Hükümetten bağımsız, belli amaçlar için gönüllü olarak ve kâr amacı gütmeden hizmet sunmak veya kamu politikalarını etkilemek üzere bir araya gelmiş insan veya kuruluş topluluğu.

siyah yakalı işçiler: Maden ve petrol işlerinde çalışan işçiler.

slogan: Bir insan grubunun veya örgütün amaçlarını, duygularını ifade edebildikleri deyişler.

soğuk savaş: İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ile Sovyetler Birliği arasında, Sovyetler Birliği'nin dağılmasına kadar geçen zaman içinde her an sıcak savaşa dönüşmesi beklenilen, dünya ülkelerini de taraflardan birinin yanında yer almaya zorlayan uluslararası askeri ve siyasi gerginlik dönemi.

sonuç gözlemleri[220]**:** Uluslararası sözleşmelerle kurulan ve ilgili sözleşme gereğince denetim görevini yerine getiren Birleşmiş Milletler sözleşme organlarının, ilgili sözleşmeye taraf bir devlet tarafından sunulan ve o sözleşmede yer alan hak ve özgürlüklerle ilgili atılan adımları içeren raporu inceledikten sonra hazırladıkları, ilgili ülkedeki somut duruma ilişkin değerlendirmelerini içeren hukuki belge.

sorumluluk[223]: İş ve davranışlarından hesap verme durumunda bulunma, mesuliyet.

soruşturma[220]: Bir olayı açıklığa kavuşturmak amacıyla bir idari makamın veya savcılıkların yönettiği, ilgililerden ve tanıklardan bilgi toplama, konuyu inceleme işi, tahkikat, ceza davasını hazırlama süreci.

sosyal çözülme[319]: Toplumda maddi ve manevi kültür unsurlarının anlamlı, fonksiyonel olarak sistemi işletecek şekilde birbirlerini tamamlayamaması; sosyal gruplar arasındaki sosyal mesafenin toplumun işleyen bütününü aksatması.

sosyal dayanışma[319]: Bir topluluğun içten birbirine bağlı olarak devam etmesi.

sosyal değişme[319]: Sosyal yapıda zamanla ortaya çıkan değişik yöndeki farklılaşmalar.

sosyal endişe[319]: Toplum hayatında fertlerin, kişisel talep ve beklentilerinin üstüne çıkarak toplumun bütünü hakkında hissedilen endişeden pay almaları.

sosyal fayda[328]: Herhangi bir olay, etkinlik veya politika değişikliğinin bir bütün olarak topluma sağladığı yarar.

sosyal göstergeler[328]: Kentleşme oranı, nüfus artış hızı, sosyal güvenlik sisteminin kapsadığı nüfus, reel işgücü maliyeti, reel ücretler, gelir dağılımı, bütçe içerisindeki eğitim, sağlık ve kültür hizmetlerinin payı, okullaşma oranı, içme suyu hizmetleri gibi sosyal gönenç düzeyinin göstergesi kabul edilen ölçütler.

sosyal güvenlik[268]: Mesleki, fizyolojik ve sosyoekonomik riskten ötürü geliri veya kazancı sürekli ya da geçici olarak kesilmiş kimselerin geçinme ve yaşama ihtiyaçlarını karşılayan sistem.

sosyal güvenlik kurumları[242]:

a) Sosyal Güvenlik Kurumu,

b) Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.

sosyal güvenlik prim oranları[42]:

a) Malulluk, yaşlılık ve ölüm sigortaları için, sigortalının prime esas kazancının yüzde yirmisi.

Bunun yüzde dokuzu sigortalı, yüzde onbiri işverence ödenir.

b) İş kazası ve meslek hastalığı sigortaları için, gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre yüzde bir-yüzde altıbuçuk.

Bu primin tamamını işveren öder.

c) Genel sağlık sigortası için yüzde oniki buçuk.

Bu primin yüzde beşini sigortalı, yüzde yedi buçuğunu işveren öder.

sosyal güvenlik primine esas kazançlar[42]:

1. Hak edilen ücretlerin.
2. Prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaktan o ay içinde yapılan ödemelerin ve işverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen tutarların.
3. İdare veya yargı mercilerince verilen karar gereğince yukarıdaki (1) ve (2) numaralı bentlerde belirtilen kazançlar niteliğinde olmak üzere sigortalılara o ay içinde yapılan ödemelerin

brüt toplamı.

Aynı yardımlar ve ölüm, doğum ve evlenme yardımları, görev yollukları, seyyar görev tazminatı, kıdem tazminatı, iş sonu tazminatı veya kıdem tazminatı mahiyetindeki toplu ödeme, keşif ücreti, ihbar ve kasa tazminatları ile Kurumca tutarları yıllar itibarıyla belirlenecek yemek, çocuk ve aile zamları, işverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen

ve aylık toplamı asgari ücretin yüzde otuzunu geçmeyen özel sağlık sigortası primi ve bireysel emeklilik katkı payları tutarları, prime esas kazanca tabi tutulmaz.

Yukarıda belirtilen istisnalar dışında her ne adla yapılırsa yapılsın tüm ödemeler ile ayni yardım yerine geçmek üzere yapılan nakdi ödemeler prime esas kazanca tabi tutulur. Diğer kanunlardaki prime tabi tutulmaması gerektiğine dair muafiyet ve istisnalar bu Kanunun uygulanmasında dikkate alınmaz.

sosyal güvenlik sandıkları[8,210]: Sosyal Güvenlik Kurumu (5510 sayılı Kanunun geçici 20. maddesi uyarınca Sosyal Güvenlik Kurumu'na devredilecek olan) dışında bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar ve bunların teşkil ettikleri birliklerin personeline sağlık ve emeklilik yardımlarında bulunmak amacıyla vakıf statüsünde oluşturulan sandıklar.

sosyal hizmetler[220]: Kişi ve ailelerin maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesi ve gereksinimlerinin karşılanması ile sosyal sorunlarının önlenmesine ve çözülmesine yardımcı olunmasını ve yaşam standartlarının iyileştirilmesini ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü.

sosyal hukuk[195]: Evrensel olmayan, toplumun tarihi kurallarına dayalı, zamana ve sosyal şartlara göre değişen/değişmesi gereken, sosyal adaleti esas olan, somut uygulama alanı sosyal sigortalar ve sosyal devlet olan hukuk anlayışı.

sosyal hukuk devleti[313]: Kişi ile toplum arasında denge kuran, emek ve sermaye ilişkilerini dengeli olarak düzenleyen devlet.

sosyal ikilem[186]: Zorunlu olarak iki sonucu olan ve her iki sonucu da eşdeğer gerekçelerle kabul edilemez olan durum.

Biri diğerine tercih edilemez iki istenmeyen sonucu olan.

sosyal kamu düzeni normları[233]: Nisbi emredici normlar.

sosyal psikoloji[264]: İnsanların, başkaları hakkında nasıl düşündüklerini, onları nasıl etkilediklerini ve onlarla nasıl ilişki kurduklarını araştıran bilimsel alan.

sosyal sermaye[304]: Geçmişte gelirin ya da bireyin tecrübesinin, eğitiminin, yeteneğinin ve bilgi birikiminin sermaye değeri olduğu düşünülürken; bu gün bunun yerini ilişkilerin, ağların, bağlantıların, normların ve enformel yaptırımların aldığı düşüncesi.

sosyal sigorta[268]: Geleceği hedef alan, risk sonucu ortaya çıkan ihtiyacın şekil ve şiddetine bakılmaksızın, önceden saptanan oranda prim ödeyenlerin karşılaştıkları riskleri belirli ölçüde gideren sistem.

sosyal sigortalar kanunu[210]: İş kazaları, meslek hastalıkları, hastalık, analık, malulluk, yaşlılık ve ölüm hallerinde sosyal sigorta yardımlarını ve uygulama esaslarını düzenleyen mülga 506 sayılı kanun.

sosyal sigortalar kurumu kanunu[211]: 506 ve 2925 sayılı kanunlar kapsamındaki sigortalıların sosyal güvenliklerini sağlamak ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmek üzere Sosyal Sigortalar Kurumu'nun kuruluşunu düzenleyen 4958 sayılı kanun.

sosyal sigortalar ve genel sağlık sigortası kanunu[42]: Sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak; bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılanma yöntemlerini belirlemek; sosyal sigortaların ve genel sağlık sigortasının işleyişi ile ilgili usul ve esasları düzenleyen 5510 sayılı kanun.

sosyalizasyon[328]: Sağlık ve eğitim gibi kamusal hizmetlerden yalnızca gelişmiş yörelerde yaşayanların değil, tüm vatandaşların dengeli bir biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere devletin almış olduğu önlemler.

sosyalizm: Üretim araçlarının devlet (işçiler) mülkiyetinde olduğu, üretim ve bölüşümün devlet tarafından planlandığı ve uygulandığı ekonomik sistem.

sözleşme serbestisi[309]: Kişilerin hukuk düzeninin sınırları içinde irade beyanlarıyla hukuki ilişkiler kurmak, değiştirmek ve ortadan kaldırmak konusundaki özgürlükleri.

spekülasyon[300]: Bireyin gelecekle ilgili beklentileri doğrultusunda fiyat ya da döviz kurundaki değişmelerden bir gelir elde etmek amacıyla yapılan işlem.

sponsor[178]: Bir gösterinin ya da bir etkinliğin giderlerini adının anılması koşuluyla üstlenen kişi ya da kuruluş.

spor yardımı: Toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenlemeler uyarınca işçilerin kurdukları spor klüplerine veya işyeri adına işverence kurulmuş spor klüplerine işçinin ücretinden kesilerek yatırılan paralar.

stagflasyon: Durgunluk ve enflasyonun bir arada yaşandığı ekonomik hal.

sterilizasyon[307]**:** Merkez bankalarının çeşitli nedenlerle ortaya çıkan para arzı artışlarının etkilerini dengelemek için yaptıkları açık piyasa işlemleri.

stok yatırım: Fiziksel sermaye stoğunu artırmak amacıyla yapılan yatırımlar.

stratejik plan[242]**:** Kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plan.

stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme[242]**:** Kamu idarelerinin, kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle planlama ve bütçeleme yapmaları.

stratejik yönetim: Bir organizasyonun ne yaptığını, varlık nedenini ve gelecekte ulaşmak istediği hedefleri ortaya koyan bir yönetim tekniği.

suç sayılan eylem: Bireyin suç sayılan ve ceza verilmesini gerektiren eylemi, hareketi, fiili.

sübvansiyon[328]:

1. Devlet tarafından üretici veya tüketicilere dolaylı veya dolaysız olarak yapılan karşılıksız yardım.
2. Desteklenen belirli mal ve hizmetlerle ilgili plan ve program.

sürdürülebilir büyüme[328]:

1. Ekonominin sürekli olarak doğal gayrisafi yurt içi hasıla düzeyinde kalmasını sağlayan büyüme.
2. Bir firmanın borçlanmadan ne kadar büyüyebileceğini gösteren veya mali kaldıracı değiştirmeksizin firmanın büyüyebileceği en çok oran.
3. Sürdürülebilir kalkınma.

sürdürülebilir kalkınma[293]: İnsan ile doğa arasında denge kurarak doğal kaynakları tüketmeden bu günün ihtiyaçlarını gelecekteki kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan karşılama.

sürüm yerleri teorisi[199]: Bir ekonomide üretici sayısı ne kadar çok ve üretim ne kadar çeşitli olursa, satışa sürülen kıymetlerin piyasasının da o derece geniş olması.

sürünen enflasyon[328]: Enflasyon oranlarının çok düşük olduğu ve fiyat artışlarına ilişkin beklentilerin oluşmadığı enflasyon ortamı.

süt ve yoğurt yardımı: Yanlış bilgiye dayanılarak zehirlenmeyi önlemek amacıyla bu risk altında çalışan işçilere süt veya yoğurt verilmesini düzenleyen toplu iş sözleşmesi maddesi.

Bazen de işçilerin evlerine götürmelerine izin verilen süt veya yoğurt şeklindeki ayni veya belirlenmiş para cinsinden ödemesinin yapıldığı sosyal yardım maddesi.

Ş

şahıs şirketi[328]: Ortakların alacaklılara karşı sınırsız sorumlu olduğu adi şirket, kolektif şirket, adi komandit şirketler.

şahsi sorumluluk: Sınırsız sorumluluk.

şartname[328]: Satın alma, satma, yaptırma, kiralama vb. işleri gerçekleştirmek isteyen gerçek ve tüzel kişilerin düzenlediği ve işi yapan ile yaptıranın üstlendikleri koşulları belirleyen resmi belge.

şat[179]: Sığ sularda ağır yükleri taşımak için kullanılan, altı düz tekne.

şehirleşme[328]: Köyden kente göçle birlikte kentsel nüfusta yaşanan önemli artış.

şekli eşitlik[220]: Herkesin, tüm verili koşullarıyla eşit olduğu varsayımından yola çıkan, eşit du-

rumda olanların eşit muamele görmesini ve ayrımcılık yapılmadığı sürece mevcut durumun korunmasını eşitliğin varlığı için yeterli sayan eşitlik anlayışı.

şirket suçu: Şirket çalışanların şirket adına gerçekleştirdikleri suçlar.

Şirket suçları her zaman cezayı gerektirmeyeceği gibi, bir amaca yönelik olarak ya da dikkatsizlik ya da ihmal sonucu işlenebilir.

şufa hakkı: Bir malın ortak sahiplerinden birisinin payını üçüncü kişiye satmak istemesi halinde diğer ortakların aynı miktarda ödeme yapmayı kabul ederek o payı öncelikli alım hakkı.

şumûl[15]:

1. İçine alma, kapsama.
2. Ait olma, delalet etme manaları arasında bir manası daha olma.

t

taahhüt[15]**:**

1. Üstüne, üzerine alma, yapılması için söz verme.
2. Bir işin yapılması için resmi olarak sözleşme.
3. Postaya verilen bir şeyin yerine ulaşmasını sağlama.

taahhütlü mektup: Postanın yerine varacağının garanti edildiği ve bu nedenlede ilave posta ücreti alınan gönderi türü.

taban fiyat[328]**:**

1. Bir mal veya üretim faktörünün, devlet tarafından belirlenen, alınıp satılabileceği en düşük fiyat.
2. Borsada, bir seansta hisse senedinin düşebileceği fiyat.

tabii hukuk (doğal hukuk): Pozitif hukukun adalete uygunluğunu sorgulayan hukuk.

taciz[220]**:** Irk veya etnik köken, din veya inanç, yaş, engellilik ve cinsel yönelim gibi nedenlerden herhangi birisiyle ilgili olarak bir kişinin onurunu zedelemek ve gözdağı veren, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü ya da saldırgan bir ortam yaratmak amacı veya etkisiyle o kişi için istenmeyen bir fiil gerçekleştirilmesi.

tadil[15]**:** Değişiklik.

tahdid[15]**:** Hudut tayin etme, sınır çizme, sınırlama.

taksitle satış[194]**:** Satım bedelinin en az iki taksitle ödendiği ve malın veya hizmetin sözleşmenin düzenlendiği anda teslim ve ifa edildiği satış türü.

taksonomi[283]**:** Canlıların sınıflandırılması ve bu sınıflandırmada kullanılan kural ve prensipler.

tam istihdam[196]**:** Çalışma arzu ve gücünde olup, çalışmak isteyenlerin tamamının istihdam edildiği ekonomik durum.

tam kapasite[328]**:** Bir işletme, kesim veya ülkede belli bir dönemde veri teknoloji koşullarında tüm kaynakların (üretim faktörlerinin) tam

kullanımı halinde gerçekleştirilecek üretim kapasitesi.

tam rekabet piyasası[328]: Atomisite, türdeş mal, tam bilginin yer aldığı, giriş çıkışın serbest ve tam rekabetin olduğu piyasa.

tam zamanlı ev kadını: Esnek çalışma türlerinin yararlı olmadığını düşünenlerin "kısmi süreli çalışma" kavramından esinlenerek ev kadınları için kullandıkları alaycı ifade.

tanker[182]: Yarıcı özellikte sıvı dökme yükleri taşımak için inşa edilmiş ya da dönüştürülmüş ve bu amaçla kullanılan ticaret gemisi.

taraf devlet[220]: Bir uluslararası sözleşmeyi imzalayan ve kendi iç hukukunda öngörülen usule uygun bir şekilde onaylayan, o sözleşmede yer alan hak ve özgürlükleri gerçekleştirmek ile yükümlü devlet.

tarife kotası[328]: Belirli bir dönem için veya belli bir üst sınıra kadar gümrük vergisinde ve/veya diğer mali yüklerde indirim yapılan veya bağışıklık sağlanan dış satımın miktar veya değeri.

tarihsel maddecilik[328]: İnsanların bilincini belirleyen toplumsal varlıklardır, savından hareketle tarihsel gelişmenin maddeci bir açıklamasını

veren ve bu gelişimin yasalarını ortaya koyarak buna uygun bir kuram oluşturan, Karl Marks ve Friederich Engels'in çalışmalarına dayanan yaklaşım.

tartılı aritmetik ortalama: Bir dizideki sayılara önemlerini esas alarak görece verilen ağırlıkların (sayı olarak) sayılar ile çarpımı sonucunda bulunan sayıların toplamının diziyi oluşturan sayıya bölünmesi ile bulunan ortalama sayı.

tasarruf[328]:

1. Bir ekonomide belirli bir dönemde yaratılan gelirin tüketilmeyen, yani harcanmayan kısmı.
2. Cari gelirin bir kısmının tüketilmeden gelecekte kullanılmak için ayrılması.

tasarruf mevduatı[301]: Mevduat bankaları nezdinde açtırılan, gerçek kişilere ait ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan mevduat.

tasarruf mevduatı sigorta fonu[301]: Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla, mevduatın ve katılım fonlarının sigorta edilmesi, fon bankalarının yönetilmesi, mali bünyelerinin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması, devri, birleştirilmesi, satışı,

tasfiyesi, fon alacaklarının takip ve tahsili işlemlerinin yürütülmesi ve sonuçlandırılması, fon varlık ve kaynaklarının idare edilmesi ile görevli idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi.

tasfiye[15]**:** Saf kılma, kılınma, saflaştırma, temizleme.

tasman:

1. Yeraltı maden ocakları boşluklarının zamanla yer üstünde meydana getirdiği çöküntü.
2. İnhidam; binanın çökmesi.

taşıma yardımı: İşçilerin işyerine geliş gidişlerini kolaylaştırmak ve bu amaçla yapacakları giderlere katkıda bulunmak amacıyla toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenlemeler uyarınca; işçilerin işverenin araçlarıyla veya kiraladığı araçlarla işyerine getirilip götürülmeleri, işe gelinen hergün için belirli bir para ödenmesi, ya da bu amaçla aylık tek ödeme yapılması, ya da toplu taşım aracı bilet ve kartlarının verilmesi vb. yapılan sosyal yardım.

tavan fiyat[328]**:**

1. Bir mal veya üretim faktörünün, devlet tarafından belirlenen, alınıp satılabileceği en

yüksek fiyat. Bu fiyat, devlet müdahalesinin olmadığı durumda oluşacak piyasa fiyatının altındaki bir fiyattır.

2. Borsada, bir seansta hisse senedinin yükselebileceği en yüksek fiyat.

tavsiye kararı[220]: Uluslararası sözleşmelerle kurulan ve ilgili sözleşme gereğince denetim görevini yerine getiren Birleşmiş Milletler sözleşme organlarının, taraf devletlerin sundukları raporlardan hareketle söz konusu ülkenin yükümlülüklerini gerçekleştirmek için yerine getirilmesi ve dikkat edilmesi gereken noktaları ifade eden önerileri.

tayfa[182]: Geminin güverte, makine ve kamara bölümlerinde çalışan gemi kaptanı, gemi zabiti, yardımcı zabitler ve stajyerler dışında kalan gemi adamları.

tayınlama[328]: İktisadi bunalım ve savaş gibi dönemlerde mal sunumunun istemi karşılayamaması durumunda söz konusu malın kişi veya firmalara karneyle tahsisi.

tazminat[220]: Hukuka aykırı olarak başkalarına verilen maddi veya manevi zararlara karşılık ödenen bedel.

tebligat[341]: Hukuki bir işlemin ilgili kişilere yazı ya da ilan yoluyla Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak bildirilmesi.

techizat[57]: Gerekli malzemeler.

tedavül[223]: Sürümde (dolaşımda) bulunma, geçerli olma, elden ele dolaşma, sirkülasyon.

teferruat[57]: Ayrıntılar, detaylar.

teftiş[2]:

1. Bir durumun, bir olayın veya varlığın aslını ve gerçeğini anlamak için yapılan inceleme, araştırma.
2. Denetleme, muayene, kontrol.

teftişin zamanı[244]: Teftişin müfettişin kararı üzerine olağan çalışma saatleri içinde ve haber verilmeden yapılması.

tek fiyat kanunu: Satınalma gücü paritesi.

tek kişilik anonim şirket[184]: Türk Ticaret Kanunu'nun sayı kuralına uyularak kurulan bir anonim şirketin sonradan tek bir ortağa düşmesi halinde şirketin yaşamasına veya bir anonim şirketin tek ortakla kuruluşuna olanak sağlayan Yeni Türk Ticaret Kanunu hükmü.

tekaüd[15]: Emekliye ayrılma, emeklilik.

teknokrasi[328]: Toplum veya örgütlerin yönetimindeki karar vericilerin siyasi güç sahiplerinden değil, teknik bilgi ve beceri düzeyi yüksek kişilerden oluşması gerektiğini ileri süren ve ilk kez William Henry Smyth tarafından tanımlanan yönetim sistemi.

teknokrat[328]: Teknokraside yönetici konumunda yer alan mühendis, mimar, teknisyen, iktisatçı gibi uzmanların ortak adı.

teknolojik işsizlik[196,328]: Teknolojik değişikliklerin işgücü yerine makinenin ikame edilmesi neden olmasıyla yaşanan işsizlik türü.

teknopark[328]: Bir veya birden fazla üniversite veya araştırma merkezinin bünyesinde bilgiye ve ileri teknolojilere dayalı sanayi firmalarının kurulup gelişmesini özendirmek amacıyla tasarlanan, içinde yer alan firmalara yüksek nitelikli çalışma alanları sunan, teknoloji aktarımını kolaylaştıran, iş idaresi konularında destek sağlayan ve ayrıca vergi teşvikleriyle cazibe merkezi haline getirilen yapılanma.

telif hakkı[223]: Bir bilim ve sanat eseri meydana getiren kişinin bu eserden doğan haklarının bütünü.

temel fikri haklar endüstrisi[175]: Temel amacı korumaya tabi eserlerin yaratılması, üretimi, dağıtımı veya sergilenmesi olan sektörler.

temel iktisadi sorun[328]: Sonsuz istekleri karşılamada, kıt kaynakların hangi malların üretimine tahsis edilerek bu malların ne kadar, nasıl ve kimler için üretileceği sorunu.

temel kanun görüşmesi[346]: Kapsamlı kanun tasarı ve tekliflerinin otuz maddeyi geçmeyen bölümler halinde, özel bir yöntemle görüşülmesi.

Bu yöntemde maddeler ayrı ayrı görüşülmemekte ve maddeler üzerinde verilen önerge sayısı daha da sınırlandırılmaktadır.

temel mallar[328]: Tüm malların üretiminde dolaylı veya dolaysız olarak kullanılan, bir başka deyişle üretim aracı niteliğinde olan mallar.

temel yıl fiyatı[239]: Fiyat endeksleri hesaplanabilmesi için gerekli olan mal ve hizmetlerin temel yıla ait on iki aylık ortalama fiyatları.

temerrüt: Borcunu ödememekte direnme; taahhütlerinin gerektirdiği ödeme veya menkul kıymet teslimatlarını belirlenen süreler içinde gerçekleştirmeyen borsa üyesi.

temettü: Kâr payı.

temizlik yardımı: Genellikle kirli ve pis işlerde çalışan işçilerin dinlenme arasında ve iş çıkışında temizlenmelerine olanak sağlayacak sabun, deterjan, havlu, hijyenik kağıt, sıcak su vb. bulundurulacağına ilişkin işyeri yönetmeliği veya toplu iş sözleşmesi maddeleri.

temsilcilik[52]**:** Derneklerin (sendikaların) faaliyetlerinin yürütülebilmesi için derneğe bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği ve bünyesinde organları bulunmayan alt birim.

temsili demokrasi[253]**:** Millete ait olan egemenliğin milletin seçtiği temsilciler aracılığı ile kullanılması.

temyiz[220]**:** Bir mahkemece verilen kararın, kanun ve usul yönünden yüksek mahkemece incelenmesini sağlayan yasal yol.

teneke evler[269]**:** Genellikle üçüncü dünya ülkeleri şehirleriyle birlikte anılan, ama yalnızca onlara özgü olmayan, sefil durumdaki barınak evler.

ters etki tezi: Uygulanan bir politikanın ters etki yaratacağını düşünen, değişime karşı bir tez.

Asgari ücretin işçileri korumayacağı, tersine işsizliği artıracağı tezi gibi.

teslim ve hesap verme borcu[177]: Hizmet sözleşmesinin tarafı işçinin, işin görülmesi sırasında üçüncü kişiden işveren için aldığı şeyleri ve özellikle paraları derhal ona teslim etmesi ve bunlar hakkında hesap vermesi zorunluluğu.

teşkilat: Örgüt.

ticaret gemisi[182]: Denizde ve iç sularda kazanç sağlamak amacıyla kullanılan gemi.

ticarethane[184]:

a) Menkul malların satılmak veya kiraya verilmek üzere tedariki ve bunların aynen veya başka bir şekle sokularak satılması yahut kiraya verilmesi,

b) Kıymetli evrakın satılmak üzere tedariki ve bunların satılması,

c) Her çeşit imal veya inşa,

ç) Madencilik,

d) Matbaacılık, gazetecilik ve kitapçılık, yayın, ilan ve istihbarat,

e) Tiyatro, sinema, otel, han ve lokanta gibi umumi mahaller, hususi mektep ve hastane ve açık satış yerlerinin işletilmesi,

f) Umumi mağazalar ve sair depo ve ambarların işletilmesi,

g) Borsa ve kambiyo işleri, sarraflık, bankacılık,

ğ) İçtimai sigortalar hariç olmak üzere sigortacılık,

h) Kara, deniz ve havada, nehir ve göllerde yolcu ve eşya taşımak,

ı) Su, gaz ve elektrik dağıtma, telefon ve radyo ile haberleşme ve yayın,

i) Acentelik, tellallık, komisyonculuk ve sair bütün tavassut işleri

veya mahiyetçe bunlara benzeyen işlerle uğraşmak üzere kurulan müesseseler.

ticari işletme[184]: Ticarethane veya fabrika ya da ticari şekilde işletilen müesseseler.

ticari kazanç[22]: Her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden elde edilen kazanç.

tipik[2]:

1. Bir tipi nitelendiren, birtip, bir örnek meydana getiren.
2. Kuvvetli bir orijinalliği olan.

tirim[183]: Geminin başı ile kıçında çektiği sular arasındaki fark.

tobin vergisi[328]: Kısa vadeli sermaye hareketlerinin istikrar bozucu etkilerini azaltmak ama-

cıyla dövizle yapılan uluslararası işlemlerden alınan vergi.

toplam dış borç stoğu: Merkezi yönetim dış borçları ile diğer kamu dış borçlarının toplamından oluşan miktar.

toplam iç borç stoğu: Merkezi yönetimi borçları ile diğer kamu borçlarının toplamından oluşan miktar.

toplam kalite yönetimi[297]**:** İç ve dış müşterilerin ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak amacıyla ürün ve hizmetlerin kalitesini ve verimliliğini sürekli olarak iyileştirmek için yönetimin ve çalışanların yeteneklerini ve kapasitesini geliştirmeye odaklanmış bir yönetim yaklaşımı.

toplam kamu borç stoğu: Toplam iç borç stoğu ile toplam dış borç stoğunun toplamından oluşan miktar.

toplam kamu net borç stoğu: Toplam iç borç stoğu ile toplam dış borç stoğunun toplamından; Merkez Bankası net varlıkları, kamu mevduatı ve işsizlik sigortası net varlıkları düşüldükten sonra kalan miktar.

toplantı tutanağı[192]**:** Toplu sözleşme görüşmeleri süresinde her toplantı sonunda o günün tarihi

ile düzenlenen, kabul edilen maddelerin kabul edildiği şekliyle; görüşülüp ertelenen maddelerin ise genellikle madde başlıklarıyla yazıldığı ve taraflarca imza altına alınan tutanak.

toplu görüşme[192]: Kamu görevlileri için uygulanacak katsayı ve göstergeler, aylık ve ücretler, her türlü zam ve tazminatlar, fazla çalışma ücretleri, harcırah, ikramiye, lojman tazminatı, doğum, ölüm ve aile yardımı ödenekleri, tedavi yardımı ve cenaze giderleri, yiyecek ve giyecek yardımları ile bu mahiyette etkinlik artırıcı diğer yardımlara ilişkin olarak yetkili kamu görevlileri sendikaları ve üst kuruluşları ile kamu işveren kurulu arasında yapılan görüşme.

toplu iş sözleşmelerinde prim maddeleri[278]:

1. • İstihsal (üretim) primi.
   • Satış primi.
   • Yol primi.
   • Postabaşı, ustabaşı primi.
   • Nöbet ve icapçılık primi.
   • Tahsil primi.
   • Bakım primi.
   • Patlayıcı madde primi.
   • Tahmil tahliye primi.
   • Bilgisayar primi.

- Verimlilik primi.
- Hayvancılık işlerinde çalışma primi.
- Torgacı-dikici primi.
- Devam teşvik primi.
- Yabancı dil primi.
- Atölye primi.
- Üst göreve teşvik primi.
- Günlük çalışma süresine ve dinlenmeye tabi olmayanlara verilecek primler.
- Zehir ve tehlikeli işler primi.
- Gemi adamı primi.
- Yangınla mücadele primi.
- Teknik personel primi. vb.

2. Verimi artırmak, artan verimi ödüllendirmek; tehlikeli ve zor işleri ödüllendirmek; tehlikeli, zor, yıpratıcı, işlere eleman sağlamayı kolaylaştırmak; işçinin bazı özelliklerini ödüllendirmek ve ek gelir sağlamak amacıyla toplu iş sözleşmelerinde ücretten bağımsız bazen de ücretin fonksiyonu olarak düzenlenen maddeler.

- Geçmişte primlerin ücretten ayrı vergilendiriliyor olması toplu iş sözleşmelerinde "prim" olarak tanımlanan ödeme sayısının artmasına neden olmuştur.

toplu iş sözleşmelerinde tazminat maddeleri[278]:

1. • Kasa ve mali sorumluluk tazminatı.
   • İş riski tazminatı.
   • Arazi tazminatı.
   • Mükellef işçi tazminatı.
   • Sağlık ve ağır işler tazminatı.
   • Meslek tazminatı.
   • Görev tazminatı.
   • Sorumluluk tazminatı.
   • Maden tazminatı.
   • Zırhlı araç tazminatı.
   • Mahrumiyet tazminatı.
   • Gemi adamı tazminatı.
   • Gayri müsait işler tazminatı.
   • Basımevi tazminatı.
   • Yol takım işçiliği tazminatı.
   • Tatil tazminatı.
   • Görev dışı işler tazminatı.
   • Maske tazminatı. vb.
2. Çalışılan işyerinin özelliklerine bağlı olarak; risk, mahrumiyet, sorumluluk vb. nedenlerle ücret dışında ve ücretten bağımsız olarak "tazminat" adı altında yapılan ödemeler.

toplu iş sözleşmesinin hukuki niteliği[327]:

1. Sözleşme Teorisine göre; devlet müdahalesi olmadan, özel hukuk kişisi olan tarafların, sözleşme serbestisi ilkesi içinde gerçekleştirdikleri özel hukuk sözleşmesi.
2. Kamu Hukuku Teorisine göre; kamu hukuku kurumu olan (sayılabilen) işçi ve işveren sendikalarının düzenlediği bir tür tüzük.

toplu iş sözleşmesinin normatif hükümleri[224]: Objektif hukuk kuralı niteliğini taşıyan, sözleşmeyi bağıtlamış bulunan tarafların dışında geniş bir üçüncü şahıslar grubu üzerinde de doğrudan zorlayıcı olan hükümler.

toplu iş sözleşmesinin vecibevi hükümleri[224]: Sadece sözleşme tarafları üzerinde hak ve borçlar doğuran, borçlar hukuku alanına ait bulunan hükümler.

toplu sözleşme[192]: Kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarını belirlemek üzere yürütülen toplu sözleşme görüşmeleri sonucunda mutabık kalınması durumunda taraflarca imzalanan sözleşme.

toplu sözleşme özerkliği[174]: İşçi sendikaları ile işveren sendikalarına tanınan "kendi kendini yönetim" olarak adlandırılan geniş bir özerklik

kavramının içinde kalan, toplu iş sözleşmesinide tarafların hukuk kurallarına uygun olmak koşuluyla serbestçe, yasa hükmünde düzenleme yapma hakkı.

toplum sözleşmesi[269]: Devlet ile yurttaşları arasında, tarafların hak ve ödevlerinin açıkça ifade edildiği ve yazılı olmayan bir anlaşma.

toplumsal ağ: Bireyleri, akrabalık, arkadaşlık, cinsellik gibi bir veya birden fazla toplumsal ilişkiyle birbirlerine bağlayan (çeken ve iten) alt bağlar.

toplumsal cinsiyet[220]: Farklı kültürlerde, farklı tarihsel zamanlarda ve farklı coğrafyalarda kadınlara ve erkeklere toplumsal olarak yüklenen roller ve sorumluluklar bütünüdür. Kadınlar ve erkekler hakkında genel olarak kabul edilen görüş ve beklentiler, normlar bütünü olarak da tanımlanabilir. Bu tanım, tipik olarak kadınlara ya da erkeklere ait olduğu kabul edilen özellikler ve beceriler ile değişik durumlarda kadın ve erkeklerden genellikle beklenen davranış biçimlerini de içerir. Toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkeğin toplum içindeki farklı rollerini, sosyal konumlarını, ekonomik ve politik güçlerini yansıtır ve aynı zamanda tüm bunları etkiler.

toplumsal cinsiyet eşitliği ulusal eylem planı[244]: Avrupa Komisyonu'nun desteği ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hollanda Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı'nca ortaklaşa yürütülen Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Eşleştirme Projesi kapsamında hazırlanan plan.

toplumsal cinsiyet eşitsizliği ulusal eylem planı[291]: Avrupa Komisyonu'nun mali desteği ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hollanda Sosyal İşler ve İstihdam Bakanlığı'nca ortaklaşa yürütülen Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Eşleştirme Projesi Kapsamında 2008-2013 dönemini kapsamak üzere hazırlanan plan.

toplumsal cinsiyette eşitlik: Fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetlere ulaşmada bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa uğramaması.

toplumsal çözümleme: Geniş toplumsal güçler ile genel toplumsal davranış örüntüleri arasındaki bağları ortaya çıkarmak.

toplumsal denge[269]: Birbirine zır güçler ya da eğilimlerin birbirini nötralize ettiği bir denge hali.

toplumsal düzen[328]: Bir toplumdaki normal işleyişi sağlayan sosyal yapı, kurumlar ve uygulamalar bütünü.

toplumsal kültürel bakış açısı[264]: Kültürel değerlerin, sosyal normların ve toplumsal rollerin davranışı nasıl etkilediğini açıklayan ifade.

toplumsallaştırma[178,328]: Herhangi bir iktisadi varlık veya hizmetin kazanç veya kayıplarının tüm topluma yansıtılması, sosyalizasyon.

toprak koparma[342]: İleride çıkabilecek bir kıtlık veya gıda ürünleri fiyatlarındaki artışlara karşı korunmak amacıyla uluslararası dev şirketler ve ülkeler tarafından fakir ve kalkınmakta olan ülkelerde yapılan toprak satın alımları.

tunç yasası[328]: Kapitalizmde ücretlerin, işçinin ailesiyle birlikte hayatını geçimlik düzeyde sürdürmesine olanak verecek biçimde belirlendiği, geçimlik düzeyin üzerine çıkması durumunda doğum oranlarının artması, geçimlik düzeyin altına inmesi durumunda ise ölüm oranlarının artmasına bağlı olarak tekrar geçimlik düzeye geri döneceğini ifade eden Ferdinand Lassalle tarafından isimlendirilen yasa.

tutsak mal[328]: Zorunlu olarak birlikte tüketilmesi gereken tamamlayıcı mallar.

tutsat sistemi[307]: Banka veya benzer bir finans kuruluşu tarafından konut, arsa gibi taşınmaz mallar üzerinden gerçekleştirilecek ipotek karşılığında uzun vadeli konut kredilerinin kullandırılmasını öngören bir tür gayrimenkul finansman sistemi.

tükenmişlik: İnsanların yoğun çalışma, stres, doyumsuzluk gibi nedenlerle işlerinin gereklerini yerine getirememe hali.

tüketici[194]: Bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek veya tüzel kişi.

tüketici dengesi[328]: İki mal tüketildiği varsayımı altında, bir tüketicinin belirli bir dönemde yapacağı harcama ile elde edeceği en çok faydayı gösteren, diğer bir deyişle tüketicinin bütçe doğrusu ile kayıtsızlık eğrisinin birbirine teğet olduğu nokta.

tüketici fiyatları endeksi[239]: Bireylerin ortalama tüketim kalıplarını yansıtan bir mal veya hizmet sepetinin aylık dönemler itibarıyla fiyat değişimini ölçen endeks.

tüketici güven endeksi: Türkiye İstatistik Kurumu ve Merkez Bankası tarafından ortaklaşa düzenlenen, tüketicilerin harcama davranışları-

nın ve beklentilerinin belirlenmesini sağlayan endeks.

tüketici işlemi[194]: Mal veya hizmet piyasalarında tüketici ile satıcı-sağlayıcı arasında yapılan her türlü hukuki işlem.

tüketici konseyi[194]: Tüketicinin sorunlarının, ihtiyaçlarının ve çıkarlarının korunmasına ilişkin gerekli tedbirleri araştırmak, sorunların evrensel tüketici hakları doğrultusunda çözülmesi için alınacak tedbirlerle, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un uygulanmasına yönelik tedbirlere dair görüşleri, ilgili mercilerce öncelikle ele alınmak üzere iletmek amacıyla kurulan konsey.

tüketici kredisi[194]: Tüketicilerin bir mal veya hizmet edinmek amacıyla kredi verenden nakit olarak aldıkları kredi. Tüketici kredisi sözleşmesinin yazılı olarak yapılması ve bu sözleşmenin bir nüshasının tüketiciye verilmesi zorunludur. Taraflar arasında akdedilen sözleşmede öngörülen kredi şartları, sözleşme süresi içerisinde tüketici aleyhine değiştirilemez.

tüketici mahkemeleri[194]: Tüketici Hakları Hakkında Kanun'un uygulanmasıyla ilgili olarak çıkacak her türlü uyuşmazlıklara bakan mahkemeler.

tüketici örgütleri[194]: Tüketicinin korunması amacıyla kurulan dernek, vakıf veya bunların üst kuruluşları.

tüketici rantı[110]: Tam rekabet piyasasında ortaya çıkan tek bir fiyat nedeniyle, bir mala daha yüksek fiyat ödemeyi kabul edebilecek tüketicilere sağlanan psikolojik ya da subjektif avantaj.

tüketici sorunları hakem heyeti[194]: İl ve ilçe merkezlerinde, belediye başkanının konunun uzmanı belediye personeli arasından görevlendireceği bir üye, baronun mensupları arasından görevlendireceği bir üye, ticaret ve sanayi odası ile esnaf ve sanatkar odalarının görevlendireceği bir üye ve tüketici örgütlerinin seçecekleri bir üye olmak üzere başkan dahil beş üyeden oluşan, değeri her yıl belirlenen miktarın altında bulunan uyuşmazlıkları karara bağlayan heyet.

tüketicinin korunması hakkında kanun[194]: Kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemleri almak ve tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü

örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenleyen 4077 sayılı kanun.

türkiye iç denetim enstitüsü[263]: İç denetimi meslek edinmiş kişiler tarafından 1955 yılında kurulmuş mesleki örgüt.

türkiye tarafından onaylanan uluslararası çalışma örgütü sözleşmeleri[260]:

- İşsizliği önleme ve işsizliğin sonuçlarına çare olacak araçların bulunmasını amaçlayan 2 numaralı sözleşme.
- Tarım işçilerinin dernek kurma ve birleşme haklarına ilişkin 11 numaralı sözleşme.
- Sanayi işletmelerinde hafta tatili yapılmasına ilişkin 14 numaralı sözleşme.
- On sekiz yaşından küçüklerin gemilerde trimci ve ateşçi görevlerinde istihdamını yasaklayan 15 numaralı asgari yaş sözleşmesi.
- Asgari ücretin tespit usullerini ve daha düşük bir ücretle çalışmayı yasaklayan 26 numaralı sözleşme.
- Zorla ve zorunlu çalışmayı kaldıran ancak askerlik hizmeti, mahkumların belli bir denetime göre çalıştırılmaları, savaş, deprem, yangın gibi olağanüstü durumlarda gerek duyulan çalıştırma biçimlerine istisna getiren 29 numaralı sözleşme.

- Meslek hastalıklarına uğrayanlara ve bunların hak sahiplerine tazminat ödenmesine ilişkin 42 numaralı sözleşme.
- Her türlü maden ocaklarında yeraltı işlerinde kadınların çalıştırılmamasına ilişkin 45 numaralı sözleşme.
- Ticari gemilerde çalışan kaptanlar ve gemi zabitlerinin mesleki yeterliliklerinin asgari koşullarına ilişkin 53 numaralı sözleşme.
- Gemi adamlarının hastalanması, yaralanması ya da ölümü halinde armatörün sorumluluğuna ilişkin 55 numaralı sözleşme.
- Deniz işlerinde çalıştırılacak çocukların asgari yaş sınırını tespiti hakkında 58 numaralı sözleşme.
- Sanayi işlerinde çalıştırılacak çocukların asgari yaş sınırını belirleyen 59 numaralı sözleşme.
- Gemilerde mürettebat için iaşe ve yemek hizmetlerine ilişkin 68 numaralı sözleşme.
- Gemi aşçılarının mesleki ehliyet diplomalarına ilişkin 69 numaralı sözleşme.
- Gemi adamlarının sağlık muayenesine ilişkin 73 numaralı sözleşme.
- Çocukların ve gençlerin işe elverişlilikleri yönünden sağlık muayenesine tabi tutulmalarına ilişkin 77 numaralı sözleşme.

- Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 1946 yılında Montreal'de gerçekleştirdiği 29. toplantısında kabul edilen son maddelerin değiştirilmesine ilişkin 80 numaralı sözleşme.
- Sanayi ve ticarette iş teftişine ilişkin 81 numaralı sözleşme.
- Bütün işçi ve işverenlerin, önceden izin almaksızın ve serbestçe kendi örgütlerini kurma ve bu örgütlere katılma haklarını güvence altına alan ve bu örgütlerin resmi görevlilerin müdahalelerinden bağımsız serbestçe işlem görmelerini sağlayacak güvencelere ilişkin 87 numaralı sözleşme.
- Kamu idaresi tarafından parasız iş ve işçi bulma servisi kurulmasına ilişkin 88 numaralı sözleşme.
- Mekanik olarak hareket eden, kamu veya özel mülkiyetteki, ticari amaçlı yük veya yolcu taşıyan gemi mürettebatının gemide barınmasına ilişkin 92 numaralı sözleşme.
- Kamu tarafından yapılan sözleşmelere konulacak çalışma koşullarına ilişkin 94 numaralı sözleşme.
- Yapılan veya yapılacak olan bir iş veya görülen ve görülecek olan bir hizmet için yazılı veya sözlü bir iş sözleşmesi gereğince bir işveren tarafından bir işçiye her ne nam

altında ve hangi hesaplama şekli ile olursa olsun ödenmesi gereken ücretin korunmasına ilişkin 95 numaralı sözleşme.

- Ücretli iş bulma bürolarına ilişkin sözleşmeyi değiştiren 96 numaralı sözleşme.
- Sendika ayrımcılığı gözetilmesine, farklı kesimlerin örgütlerinin birbirlerinin çalışmalarına müdahale etmelerine karşı ve toplu sözleşme düzeninin geliştirmesine yönelik önlemler getiren, örgütlenme ve toplu pazarlık hakkı ilkelerinin uygulanmasına ilişkin 98 numaralı sözleşme.
- Tarımda asgari ücretin belirlenmesi esaslarına ilişkin 99 numaralı sözleşme.
- Erkekler ve kadınların, eşit işlerde eşit ücret ve sosyal haklara sahip olmalarını öngören ücret eşitliğine ilişkin 100 numaralı sözleşme.
- Sosyal güvenliğin asgari normlarına ilişkin 102 numaralı sözleşme.
- Zorla ya da zorunlu çalışmanın herhangi bir biçiminin siyasal zorlama ve eğitme, siyasal ya da ideolojik görüşlerini açıklaması nedeniyle cezalandırma, işgücünü harekete geçirme, çalışma disiplinini sağlama, ayrımcılık ve greve katılanları cezalandırma aracı olarak kullanılmasını önlemeye ve

ortadan kaldırmaya yönelik 105 numaralı sözleşme.

- Gemi adamlarının ulusal kimliklerine ilişkin 108 numaralı sözleşme.
- İş verme, eğitim ve çalışma koşullarının düzenlenmesinde ırk, renk, cinsiyet, din, siyasal görüş, ulusal kimlik ve sosyal köken temelinde ayrımcılık yapılmasının ulusal politikalarla önlenmesi, fırsat ve uygulama alanında eşitliği geliştirme çağrısında bulunan 111 numaralı sözleşme.
- İşçilerin iyonizasyon radyasyonlara korunmasına ilişkin 115 numaralı sözleşme.
- Sonuç maddelerinin revizyonuna ilişkin 116 numaralı sözleşme.
- Vatandaşlarla vatandaş olmayan kimselere sosyal güvenlik konusunda eşit muamele yapılmasına ilişkin 118 numaralı sözleşme.
- Makinelerin gerekli korunma düzeni ile donatılmasına ilişkin 119 numaralı sözleşme.
- İktisadi gelişme ve kalkınmayı teşvik etmek, hayat seviyesini yükseltmek işgücü ihtiyaçlarını karşılamak ve işsizlik ve eksik istihdam sorununu çözümlemek amacıyla tam ve verimli istihdama ve işin serbestçe seçilmesine yönelik aktif politikalar uygulanmasına ilişkin 122 numaralı sözleşme.

- Yeraltı madenlerinde işe alınmada asgari yaşa ilişkin 123 numaralı sözleşme.
- Tek işçinin taşıyabileceği yükün azami ağırlığına ilişkin 127 numaralı sözleşme.
- Mürettebatın gemide barınmasına ilişkin ilave hükümleri düzenleyen 133 numaralı sözleşme.
- Gemide iş kazalarının önlenmesine ilişkin 134 numaralı sözleşme.
- İşletmelerde işçi temsilcilerinin korunması ve onlara sağlanacak kolaylıklara ilişkin 135 numaralı sözleşme.
- İşe kabulde asgari yaşın zorunlu temel eğitimin tamamlandığı yaştan daha düşük olamayacağını öngörerek çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasını amaçlayan 138 numaralı sözleşme.
- İnsan kaynaklarının değerlendirilmesinde mesleki eğitim ve yönlendirmenin yerine ilişkin 142 numaralı sözleşme.
- Uluslararası çalışma normlarının uygulanmasının geliştirilmesinde üçlü danışmaya ilişkin 144 numaralı sözleşme.
- Gemi adamlarının yıllık ücretli iznine ilişkin 146 numaralı sözleşme.

- Kamu hizmetlerinde örgütlenme hakkının korunması ve istihdam koşullarının belirlenmesi yöntemlerine ilişkin 151 numaralı sözleşme.
- Liman işlerinde sağlık ve güvenliğe ilişkin 152 numaralı sözleşme.
- Karayolu taşımacılığında çalışma saatleri ve dinlenme sürelerine ilişkin 153 numaralı sözleşme.
- İş sağlığı ve güvenliği ve çalışma ortamına ilişkin 155 numaralı sözleşme.
- İş sözleşmesine işveren tarafından son verilmesine ilişkin 158 numaralı sözleşme.
- Özürlülerin mesleki rehabilitasyonu ve istihdamına ilişkin 159 numaralı sözleşme.
- İş sağlığı hizmetlerine ilişkin 161 numaralı sözleşme.
- Gemi adamlarının sağlığının korunmasına ve tıbbi bakımına ilişkin 164 numaralı sözleşme.
- Gemi adamlarının ükelerine geri gönderilmesine ilişkin 166 numaralı sözleşme.
- Çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin acilen ve etkili biçimde ortadan kaldırılmasını sağlayacak önlemlerin alınmasını, çocukla-

rın kölelik ve benzeri koşullarda çalıştırılma, silahlı çatışmalarda kullanılmak üzere zorla askere alınma, fuhuş ve pornografi amaçlarıyla ve yasa dışı işlerde kullanılmasını yasaklamak ve ortadan kaldırmak amacıyla düzenlenen 182 numaralı sözleşme.

türkiye yatırım destek ve tanıtım ajansı[334]: Ülkenin ekonomik kalkınmasında gereksinim duyulan yatırımların artırılması için Türkiye'de yatırım yapılmasını özendirmeye yönelik yatırım destek ve tanıtım stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması amacıyla kurulan kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip Başbakanlığın ilgili kuruluşu olan ajans.

tüzel kişi[220]: Belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere örgütlenmiş, hukukun bağımsız birer varlık olarak tanıdığı kişi veya mal toplulukları.

tüzel kişilerin fiil ehliyeti[219]: Tüzel kişilerin, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla kazandığı ehliyet.

tüzel kişilerin hak ehliyeti[219]: Tüzel kişilerin, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehil olmaları.

tüzük[220]: Bir kanunun uygulanmasını göstermek ve emrettiği işleri belirtmek üzere, kanunlara aykırı olmamak ve Danıştay'ın incelemesinden geçirilmek şartıyla Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yazılı hukuk kuralları.

u

ucu açık soru[269]**:** Önceden belirlenmiş yanıt kategorileri bulunmayan bir görüşme sorusu.

ucuz emek ülkeleri[328]**:** İş gücünün bol olması nedeniyle ücretlerin göreli olarak çok düşük olduğu az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkeler tarafından verilen ad.

ucuz işgücü cenneti: Ucuz emek ülkeleri.

ucuz para politikası[328]**:** Faiz oranını düşürerek kredi miktarını artırmayı hedefleyen genişletici para politikası.

ulusal borç[328]**:** Bir ülkenin iç ve dış borçlarının birikimli toplamı.

ulusal ekonomi[328]**:** Bir ülkede mal ve hizmetlerin üretim, dağıtım, değişim, yeniden üretim ve tüketiminin gerçekleştirildiği sistem.

ulusal servet[328]: Bir ülkenin yerli iktisadi karar birimlerinin sahip olduğu belli bir ana kadar birikmiş varlıklarının toplam parasal değeri.

uluslararası çalışma örgütü[250]: Sözleşmeler ve Tavsiye Kararları yoluyla, çalışma hayatına ilişkin temel haklar, örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık, zorla çalıştırmanın engellenmesi, fırsat ve muamele eşitliği gibi çalışmaya ilişkin tüm konuları düzenleyici, uluslararası çalışma standartları oluşturan, mesleki eğitim ve rehabilitasyon, istihdam politikası, iş hukuku, endüstriyel ilişkiler, çalışma şartları, yönetimin geliştirilmesi, kooperatifler, sosyal güvenlik, çalışma istatistikleri, iş sağlığı ve güvenliği konularında teknik yardım sağlayan, bağımsız iş ve işveren örgütlerinin kurulmasını destekleyen ve bunlara eğitim ve danışmanlık hizmeti veren yönetim kurullarına işçi, işverenin hükümetlerle eşit olarak katıldığı, üçlü bir yapısı olan Birleşmiş Milletlere bağlı ihtisas kuruluşu.

uluslararası çalışma örgütünün sözleşmeleri: Türkiye'nin onayladığı Uluslararası Çalışma Örgütü Sözleşmeleri.

uluslararası hukuk: Ülkeler arasındaki uluslararası ilişkileri, uluslararası kuruluşların kuruluşunu ve işleyişini düzenleyen hukuk.

uluslararası sözleşme: İnsan hakları hukuku özelinde, ülkeler arasında düzenlenen, kişilerin hak ve özgürlüklerini genişleten ve güvence altına alan ve uygulanması uluslararası kuruluşlar tarafından denetlenen hukuk belgesi.

uluslararası sözleşmeye taraf olmak: Uluslararası topluma, söz konusu sözleşmeye taraf diğer devletlere, kendi vatandaşlarına ve kendi sınırları içinde yaşayan diğer kişilere karşı, o sözleşmede yer alan hakları yerine getirmekle sorumlu hale gelmek, tanımak ve kabul etmek.

uygun teknoloji: Gelişmekte olan ekonomilerin emek arzı fazlası veriyor olmaları nedeniyle, gelişmiş ekonomilerde olduğu gibi sermaye yoğun teknolojiler yerine emek yoğun teknolojileri yani uygun teknolojileri kullanması gerektiği görüşü.

uyuşmazlık mahkemesi: Adli, idari ve askeri yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlemeye yetkili mahkeme.

uzlaşmacı demokrasi[253]: Kararların alınması ve kanunların yapımında mümkün olan en yüksek mutabakatın sağlanması gerektiğine inanan demokrasi.

uzlaştırma kurulu:

1. 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu uygulama döneminde, toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması veya uygulanmakta olan bir toplu iş sözleşmesinin yorumunda uyuşmazlık çıkması halinde tarafların seçtikleri "taraf temsilcilerinin" seçecekleri tarafsız arabulucular ile onların seçeceği üçüncü tarafsız arabulucudan oluşan kurul.
2. [192] Toplu görüşmeler sırasında kamu görevlileri sendikaları ve üst kuruluşları ile Kamu İşveren Kurulu arasında çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü için oluşturulan kurul.

uzun vadeli borç[328]: Vadesi beş ile yirmi yıl arasında olan borç.

uzun vadeli plan[328]:

1. Bir bütün olarak ekonomide veya çeşitli kesimlerde karşılaşılacak sorunların çözümünü gösteren ve yüksek gelir düzeyi, sosyal adalet, tam işlendirme, dış ödemelerde denge gibi genel nitelikteki makro hedefleri içeren on beş yıl veya daha fazla süre için hazırlanan kalkınma planı.

2. İktisadi karar birimlerinin uzun dönem hedeflerine ulaşmak için gerçekleştirdikleri plan.

uzun vadeli sigorta kolları[42]**:** Malulluk, yaşlılık ve ölüm sigortaları.

ü

ücret braketi: İş değerlendirmesi çalışmasında puan skalasının belirli aralıklara bölünmesi ve her puan aralığı için de bir ücret aralığı belirlenmesinin bir grafik üzerinde gösterilmek istenmesi halinde, grafik üzerinde meydana gelen diktörtgenler.

ücret defteri[7]**:** Gemide tutulan gemi adamlarına yapılacak her çeşit ödemelerin kaydedildiği noterlikçe tasdikli defter.

Liman seferi yapan gemilerde işverenin bürosunda da saklanabilir.

ücret dilimi[328]**:** Ücret çizelgesinde işçinin kıdemini ve deneyimini gösteren dilim.

ücret esnekliği[328]**:** Ücreti bir isteklendirme aracı olarak kullanarak verimi ve kârlılığı artırmayı amaçlayan firmaların, ücret yapısı ve düzeyini, değişen iş gücü piyasasına ve karmaşık piyasa

ekonomisi koşullarına göre uyarlayabilme serbestisi.

ücret farklılaştırması[328]:

1. Aynı işi yapan işçiler için ırk, renk, cinsiyet gibi unsurlara göre ücretler belirlenmesi.
2. Aynı işi yapan ve aynı verimliliğe sahip işçiler için farklı ücretler belirlenmesi.

ücret fonu kuramı[328]: Önceden belirlenen ücret fonu nedeniyle ortalama ücretin işçi sayısına bağlı olduğunu dolayısıyla ücretin yükseltilmesinde hükümetin ve işçi sendikalarının etkili olamayacağı, işçi sınıfı içinde bir grubun ücretini yükseltmenin ancak öteki grupların ücretini azaltmakla olanaklı olacağını ileri süren ve John Stuart Mill tarafından geliştirilen kuram.

ücret indirimi[328]: Reel veya nominal ücretlerin düşürülmesi.

ücret yapışkanlığı[328]: Fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen değişimlere ücretlerin kısa dönemde uyarlanamaması.

ücretin korunması[177]: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Devlet Ba-

kanlığı tarafından çıkarılan yönetmelik uyarınca çalıştırdıkları işçilerin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkakını özel olarak açılan banka hesapları vasıtasıyla ödeme zorunluluğuna tabi tutulan iş sahiplerinin bu kurala uyması ve her ödeme döneminde işçiye hesap pusulası vermesi.

ücretin ödenme süresi[177]**:** Kural olarak işçinin ücreti her ayın sonunda ödenir. Hizmet sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesiyle daha kısa ödeme süreleri belirlenebilir.

üçlü vardiya düzeni: İşyerinin yirmidört saat çalıştığı hallerde işçilerin 08.00-16.00, 16.00-24.00 ve 24.00-08.00 saatleri arasında üç posta şeklinde çalıştırılması.

üçüncü dalga[178]**:** Alvin Toffler'in toplumsal dönüşümlere ilişkin olarak kullandığı ve tarım ve sanayi toplumu dışında enformasyon toplumu dönemi.

üçüncü dünya ülkeleri[328]**:** 1990 yılından önce yapılan sınıflandırmaya göre yoksulluk, yüksek doğum oranları ve iktisadi olarak gelişmiş ülkelere bağımlılık gibi özellikler taşıyan Asya, Afrika, Avustralya ve Güney Amerika kıtalarındaki bazı gelişmemiş ülkeler.

üçüncü etkin ücret kuramı[328]: Etkin ücret uygulayan firmalarda, işçilerin verimliliklerine uygun ücret alamamaları sonucu işten ayrılmalarına bağlı olarak ortaya çıkan ters seçim sorununun azalacağını, firmada çalışmaların ortalama niteliğinin ve böylece verimliliğin artacağını ileri süren kuram.

üçüncü kişi[179]: Bir sözleşmede, ceza davasında, ya da yürütme kovuşturmasında, ilgili iki karşı yanın dışında olan kişi.

üçüncü kuşak haklar[220]: Dayanışma hakları olarak da anılan, insancıl bir toplum yaşamı için gerekli olan dayanışmanın ve karşılıklı saygı ortamının yaratılmasını amaçlayan, yirminci yüzyılın son çeydeği ile birlikte gelişen ve şekillenen çevre, kalkınma, barış ve insanlığın ortak mirasından yararlanma hakkı gibi hakları içeren hak grubu.

üçüncü sanayi devrimi[328]: Bilgi teknolojisi, bilişim teknolojisi, bilgi ve iletişim teknolojisinin gelişmesine bağlı olarak ekonomiyi yeniden biçimlendiren, yeni mal ve hizmetlerin üretilmesini sağlayan, yeni iş alanları ve meslekler yaratan, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere diğer sanayileşmiş ülkelerde yaşanmakta olan devrim.

üçüz açık[328]: Bir ekonomide cari işlemler açığı, bütçe açığı ve tasarruf açığının bir arada bulunduğu durum.

ülke raporu[220]: Uluslararası sözleşmelere taraf devletlerin, ilgili sözleşme sapkamında öngörülen zamanlarda hazırlayıp o sözleşmenin denetim organı olarak görev yapan komiteye sunduğu rapor.

ülüş[319]: Türk toplumunda ekonomik ve sosyal ilişkileri içine alan, yazılı olmayan bir tür hukuk kuralı.

üretici fiyatı[239]: Yurt içinde üretimi yapılan ürünlerin, katma değer vergisi ve benzeri vergiler hariç peşin satış fiyatı.

üretici fiyatları endeksi[239]: Genel olarak yurt içi üretimden satışa konu olan seçilmiş ürünlerin üretici fiyatlarındaki değişimi gösteren endeks.

üretim[197]: Tüketime ayrılmış mallar ve hizmetler elde etmek için doğal faktörlerin ya da teknik donatımın emekle birliştirilmesidir.

üretim dönemi[328]: Sonul malın üretiminde kullanılan ham madde ve ara mallarının da üretim süresini kapsayan, o mal için harcanması gereken toplam üretim süresi.

üretim faktörleri[328]: Üretim sürecinde kullanılan emek, sermaye, doğa ve girişimciden oluşan temel girdiler.

üst kuruluş[52]: Derneklerin (sendikaların) oluşturduğu tüzel kişiliği bulunan federasyon ve federasyonların oluşturduğu konfederasyonlar.

üst sınıf[269]: Oransal olarak toplumun en küçük dilimini oluşturan, toprak, sermaye, büyük işletme ya da hisse sahipliği gibi mülk sahibi olma, denetleme ve sömürme araçlarından elde ettiği kazançlarla yaşayan sınıf.

üst yapı[328]: Marksist yaklaşımda, alt yapının üzerinde yükselen dil, din, ahlak, ideoloji, siyaset, hukuk ve kültür gibi unsurlar bütünü.

V

vade: Bir borcun ödenmesi veya bir işin bitirilmesi için tanınan süre.

vakıf[219]**:** Gerçek ve tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu.

valör: Mevduat veya krediye bankaca faiz işletilmeye başlatılan tarih.

vardiya:

1.[2] Gemilerde tutulan nöbet, gemi nöbeti.

2. İşin veya işyerinin niteliği gereği günlük çalışma süresinin üzerinde çalışmak zorunluluğunda olan işyerlerinde işçilerin birbiri ardına postalar halinde çalıştırılması.

vardiya değişimi (dönüşümü): Gece ve gündüz postalarının en fazla bir iş hafta arayla yer değiştirmesi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndan izin alınan işyerlerinde bu süre onbeş gün olarak uygulanabilir.

vardiya düzeni: Yaygın olarak işçilerin iki ya da üç posta halinde düzenlenerek işyerinde üretimin aralıksız sürdürülmesine olanak sağlayan düzen.

vardiya ödemesi: Vardiya düzeni içinde çalışmanın hayatın doğal akışı karşısında neden olduğu zorlukları karşılamak üzere işverenlerin personel yönetmeliklerinde düzenledikleri veya toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenlemeler ile işçilere yapılan ek ödeme.

vardiya primi: Vardiya ödemesi.

vardiya zammı: Vardiya ödemesi.

vardiyacı: Vardiya düzeninde çalışan işçi.

varlık vergisi[203]**:** İkinci dünya savaşı sırasında Türkiye'nin uyguladığı bir servet vergisi türü.

Tahmine ve takdire dayalı olarak alınan bir vergi olduğu için önemli sorunlar yaratmıştır.

varoş: Banliyö.

varyasyon: Farklılık, canlılarda olan değişiklik, bir türün bireylerindeki aynı karakterin farklı şekilleri.

vatandaşlık geliri[267]: Sürekli geliri ve yaşam koşullarını korumak, yoksulluğu azaltmak, ekonomik eşitliği sağlamak, sosyal dışlanmayı ve marjinalleşmeyi önlemek amacıyla kullanılan sosyal koruma mekanizmalarından biri.

Vatandaşlara gelirinden ve servetinden bağımsız olarak toplumun bir ferdi olmaları nedeni ile yapılan yardım.

vazife malûllüğü[42]: Sigortalıların vazifelerini yaptıkları sırada veya vazifeleri dışında idarelerince görevlendirildikleri herhangi bir kamu idaresine ait başka işleri yaparken bu işlerden veya kurumlarının menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken ya da idarelerince sağlanan bir taşıtla işe gelişi ve işten dönüşü sırasında veya işyerinde meydana gelen kazadan malûliyet.

veche[15]: Yan, taraf.

vergi adaleti[328]: Vergi yükünün mükellefler arasında dengeli veya haklı sayılan bir biçimde dağıtılması ilkesi.

vergi ahlakı[281]: Dışsal bir zorlama ve baskı olmaksızın gönüllü vergi ödemeye yönelten içsel motivasyon.

vergi cenneti[328]: Hükümetin genellikle yabancı sermaye çekebilmek için belli bir süre ile sınırlı

kalmak koşuluyla ayrıcalıklı vergi oranı uygulaması veya hiç vergi almaması.

vergi psikolojisi[281]: Vergi karşısında bireylerin algılamalarını, tutum ve davranışlarını inceleme konusu yapan psikoloji dalı.

vergi yükümlüsü[328]: Vergi yükünü çeken gerçek veya tüzel kişi.

verimlilik çelişkisi[328]: Bilişimde yaşanan yeniliklerin üretim fonksiyonunda yalnızca lokal bir artışa yol açması ve çıktının ölçülmesinde yaşanan güçlükler gibi nedenlerle bilişim teknolojilerinde sermaye stoğunun artması ile üretim artışı arasında doğrusal bir ilişki bulunmadığını, diğer bir deyişle bilgisayarların verimliliği artırmadığını ileri süren görüş.

vetire[259]: Bir ürün elde etmek için amaçlı ve aşamalı bir dizi etkinlikte bulunmak.

voli mahalli[223]: Su ürünlerinin avlanmasına elverişli olan, kıyıya bitişik, sınırları belli su alanı.

vuku[15]:

1. Rastlama, isabet etme.
2. Olma, olmuş.
3. Bir olayın çıkış şekli, akışı.

vücut bütünlüğü: İnsan vücudunun dokunulmazlığı.

vücut geliştirme endüstrisi: Vücut geliştirme ile ilgili basılı ve görsel yayınlar, vücut geliştirme için üretilen spor malzemeleri ve aletler, düzenlenen salonlar, organizasyonlar, bu işleri yapanlar, finanse edenler ile vücut geliştirmeye çalışan insanların oluşturduğu sektör.

Y

yabancı düşmanlığı[220]: Bilinmeyen kişilere ya da yabancılara karşı duyulan ve çoğunlukla belirli bir hedef gruba karşı reddetme, düşmanlık veya şiddet olarak kendini gösteren korku.

yabancı gemi adamının iade zorunluluğu[7]: İş sözleşmesinde başka bir hüküm yoksa, iş sözleşmesinin herhangi bir Türk Limanında sona ermesi halinde, işverenin işçiyi bağlama limanına ulaştırma zorunluluğu.

yabancı gemi adamları[7]: Karşılılık esasları içinde Türk gemi adamlarına aynı nitelikte haklar tanıyan devletlerin uyruğunda olup 854 sayılı Deniz İş Kanunu kapsamına giren gemilerde çalışan gemi adamları.

yabancı sermaye yatırımı[328]: Bir ülkede doğrudan yabancı sermaye yatırımı ve dolaylı

yabancı sermaye yatırımı biçiminde yapılan yatırım.

yabancılaşma[269]: Bireylerin birbirlerinden ya da belirli bir ortam veya süreçten uzaklaşmaları.

yakacak yardımı: İşyeri uygulaması olarak veya personel yönetmeliği uyarınca veya toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenlemeye uyularak işçilere odun, kömür vb. veya parasının verilmesi.

yalancı bebek endüstrisi[328]: Koruyucu dış ticaret politikası uygulanmasa bile gelişebilecek durumda olan ve bu nedenle uygulanan koruyucu dış ticaret politikalarının ekonomi açısından net bir gönenç kaybı sayılmasını gerektiren bebek endüstri.

yapım müteahhidi[206]: Yapım işi ihalesine teklif veren gerçek veya tüzel kişi veya bunların oluşturdukları ortak girişim.

yapısal işsizlik[328]:

1. İş gücünün beceriler, meslekler, kesimler ve corafi dağılım açısından, iş gücü isteminin yapısıyla tam olarak uyuşmamasından kaynaklanan işsizlik türü.
2. Az gelişmiş ülkelerde sermaye yetersizliğinden kaynaklanan ve giderilmesi oldukça güç olan işsizlik türü.

yapışkan ücret modeli[328]: Ücretlerdeki uyarlanmanın yavaş olmasına bağlı olarak fiyatlar genel düzeyindeki yükselmelerin reel ücretleri düşürerek emek istemini artıracağını, diğer bir deyişle fiyatlar genel düzeyi ile reel gayrisafi yurt içi hasıla arasında doğru yönlü bir ilişkiyi göstererek kısa dönemde toplam sunum eğrisinin pozitif eğimli olacağını ileri süren model.

yap-işlet modeli[328]: Kamusal altyapı yatırım veya hizmet finansmanının özel bir şirket tarafından karşılanarak gerçekleştirildiği ve kamu tarafından belirlenen bir süre için söz konusu şirket tarafından işletildiği veya üretilen mal veya hizmetin belirlenen bir fiyattan kamu kuruluşlarına satıldığı ve bu sürenin sonunda işler durumdaki kuruluşun kamu kuruluşuna devredildiği yatırım finansmanı ve özelleştirme modeli.

yaptırım[220]: Hukuk kurallarına uyulmasını güvence altına almak amacıyla, bir hukuk kuralına uyulmadığı durumda ceza, tazminat vs. öngörülen sonuçlar. Ayrımcılık yasağının ihlali halinde öngörülecek yaptırımların etkili, caydırıcı ve orantılı olması gerekmektedir.

yararlanma teorisi[110]: Kaynakların kamu ve özel sektörler arasında optimal dağılımı ve vergi yü-

künün toplumda adaletli bir şekilde paylaşılması için üretilmiş teorilerden biri.

yaratıcı yıkım[339]: Kapitalizmin değişim dinamiğini açıklayarak bunun nasıl bir neden-sonuç ilişkileri ağında zaman içinde yerini sosyalizme terk edeceğini anlatmak için Karl Marks, Nikolay Kentratiev ve Joseph Schumpeter tarafından kullanılan kavram.

yargısal benzeri organ[220]: Uluslararası insan hakları sözleşmelerinin taraf devletlerce uygulanmasını denetleyen, ancak bu denetim işlevini yargısal usuller kullanmadan yürüten organlardır. Kararları yargı kararı niteliğinde olmadığından, daha çok tavsiye niteliğindedir. Bu organlar mahkeme olarak değil, komite veya komisyon gibi adlarla alınırlar.

yargıtay dokuzuncu hukuk dairesinin görev alanı[336]:

1. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle (Kanunun 4. maddesinin a, b, c, d, e, f, g, h, ı bentlerinde istisna edilen işlerde ve iş ilişkilerinde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş sözleşmesinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk davaları (Kanunun 77. maddesine

dayalı iş kazası ve meslek hastalığından doğan iş göremezlik ve destekten yoksunluk davalarına ilişkin uyuşmazlıklar hariç):

a) İşverenin eşit davranma borcuna aykırılıktan doğan tazminat davaları (m. 5),

b) İşçi veya işverenin birbirleri hakkında açtıkları ihbar tazminatına ilişkin davaları (m. 17),

c) İş arama izni ücretine ilişkin davalar (m. 27),

ç) Kıdem tazminatına ilişkin davalar (4857 sayılı İş Kanununun 120. maddesinin yollamasıyla 1475 sayılı İş Kanunu m. 14),

d) Ücrete ilişkin davalar (m. 32-39, 62),

e) Fazla mesai alacağına ilişkin davalar (m. 41),

f) Ulusal bayram ve genel tatil günlerinde çalışma ücretine ilişkin davalar (m. 44),

g) Hafta tatili ücretine ilişkin davalar (m. 46),

ğ) Yüzdelerin ödenmesine ilişkin davalar (m. 52),

h) Yıllık ücretli izin alacağına ilişkin davalar (m. 57),

ı) İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınmamasına dayalı iş görmekten kaçınmaya ilişkin ücret ve diğer haklara ilişkin davalar (m. 83),

i) İş Kanunu'nun uygulanmasından doğan diğer davalar.

2. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle işverenler arasında 818 sayılı Borçlar Kanunu'ndan doğan davalar:

a) İş sözleşmesine aykırılıktan doğan maddi ve manevi tazminat davaları (m. 47, 321, 344, 345),

b) İşverenin temerrüdünden kaynaklanan ücret ve tazminatlara ilişkin davalar (m. 325),

c) Cezai şarta ilişkin davalar (m. 158-161),

ç) Rekabet yasağına aykırılıktan doğan davalar (m. 348-252),

d) Toplu iş sözleşmesi veya bireysel iş sözleşmesinin değişen şartlara uyarlanmasına ilişkin davalar,

e) Borçlar Kanunu'nun uygulanmasından doğan diğer davalar.

3. 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'ndan doğan davalar:

a) İşyerinin dahil olduğu iş kolunun belirlenmesine ilişkin davalar (m. 4, 50),

b) Sendika ve konfederasyonların genel kurul kararlarının iptali (m. 10, 11, 13, 14, 52, 53; TMK m. 83),

c) Sendika ve konfederasyonların yönetim kurulu kararlarının iptali (m. 15, 16, 17),

ç) Sendika disiplin kurulu kararlarının iptaline ilişkin davalar (m. 18),

d) Sendika denetim kurulu kararlarının iptaline ilişkin davalar (m. 19),

e) Sendika üyeliğinin reddi kararlarının iptaline ilişkin davalar (m. 22),

f) Sendika üyeliğinden ihraç kararlarının iptaline ilişkin davalar (m. 25),

g) Sendika yöneticiliğinin güvencesine ilişkin davalar (m. 29),

ğ) İşyeri sendika temsilcisinin güvencesine ilişkin davalar (m. 30),

h) Sendikaya üye olup olmama özgürlüğü güvencesine ve sendikal tazminata ilişkin davalar (m. 31),

ı) Sendika ve konfederasyonların yönetim kurullarının işten el çektirilmesi ve kayyum tayinine ilişkin davalar (m. 53),

i) Sendika yöneticilerinin ücret, yolluk, tazminat ve yıllık izin alacağına ilişkin davalar (m. 45),

j) Sendika aidat alacağına ilişkin davalar (m. 61),

k) Sendikalar Kanunu'nun uygulanmasından doğan diğer davalar.

4. 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'ndan ve toplu iş sözleşmesinden doğan davalar:

a) İşletme niteliğinin tespitine ilişkin davalar (m. 3),

b) Toplu İş Sözleşmesinin hükmüne ve art etkisine ilişkin davalar (m. 6),

c) Toplu İş Sözleşmesinde değişiklik yapan protokollerin geçerliliğine ilişkin davalar (m. 8),

ç) İş kolu istatistiklerine ilişkin itiraz davaları (m. 6),

d) Yetki tespitlerine itiraz davaları (m. 15),

e) Toplu iş sözleşmesinin hükümsüzlüğünün tespitine ilişkin davalar (m. 16),

f) Toplu iş sözleşmesinin yorumuna ilişkin davalar (m. 60),

g) Toplu iş sözleşmesinden doğan alacak, tazminat ve cezai şarta ilişkin davalar (m. 61),

ğ) Grev ve lokavta ilişkin davalar (m. 25 vd.).

5. 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun'dan doğan davalar.

6. 854 sayılı Deniz İş Kanunu'ndan doğan davalar.

7. 4888 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'ndan doğan davalar.

8. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle işverenler arasında 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'ndan doğan davalar.

9. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle işverenler arasında iş sözleşmesi kapsamında 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'dan doğan davalar.

10. 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun Ek 2. maddesi gereğince kurulan Vakıf Üniversiteleri öğretim elemanları ile üniversite arasında İş Kanunu ve iş sözleşmesinden doğan davalar.
11. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle işverenlar arasında 6772 sayılı Kanun'da öngörülen ilave tediye alacağından doğan davalar.
12. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işçi sayılan kimselerle işverenler arasında İcra ve İflas Kanunu'nun 67. maddesi gereğince açılan itirazın iptali davaları, m. 72 gereğince menfi tespit davaları ve istirdat davaları ile iş sözleşmesinin yapılması veya devamı sırasında işçiden alınan senedin iptali davaları.

yargıtay onuncu hukuk dairesinin görev alanı[336]: İş mahkemelerince görülen ve kanunlarda aksine hüküm bulunmayan haller (5510 sayılı Kanunun 106. maddesi ile geçici maddelerinde yer verilen geçiş hükümleri) dikkate alınarak;

- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu,
- 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu,
- 1479 sayılı (Bağ-Kur) Esnaf ve Sanatkarlar

ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu,

- 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu,
- 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu,
- 2108 sayılı Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Kanunu,
- 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanun,
- 2147 ve 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun,
- 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun (Sosyal Güvenlik Kurumu'nun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde bir kısım maddeleri hariç olmak üzere),
- 5458 sayılı Sosyal Güvenlik Prim Alacaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'dan

kaynaklanan uyuşmazlıkları,

Bu uyuşmazlıklar;

1. Sigortalı sayılanlar (hizmet akdi ile çalıştırılanlar, hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar, tarımsal faaliyette bulunanlar, kamu idarelerinde çalışanlar) ile sigortalı sayılmayanların, bildirimsiz geçen hizmetlerin, sigorta başlangıcının, sigortalılığın sona erdiğinin tesbiti; uygulanacak sigorta kolları belirlenmesi, kayda geçmiş çalışmaların ve kimlik bilgilerinin aidiyeti.
2. İşyeri, işyerinin bildirilmesi, devri, intikali ve nakli.
3. İşveren, işveren vekili, geçici iş ilişkisi kurulan işveren ve alt işveren.
4. İş kazası veya meslek hastalığı ile birden çok iş kazası ve meslek hastalığı halinin tespiti.
5. Hastalık ve analık halinin tespiti.
6. İş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortasından sağlanan haklar.
7. Ödenek ve gelirlere esas tutulacak günlük kazancın belirlenmesi.
8. Geçici iş göremezlik ödeneği ile sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanma koşulları, hesaplanması, başlangıcı.
9. Hak sahiplerine gelir bağlanması, evlenme ve cenaze ödenekleri.

10. İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık bakımından işverenin ve üçüncü kişilerin sorumluluğu, süresinde bildirilmeyen sigortalılıktan doğan sorumluluk (Rücu davaları).
11. Malûl sayılma, malûllük sigortasından haklar ve yararlanma şartları, malûllük aylığının hesaplanması, başlangıcı, kesilmesi ve yeniden bağlanması.
12. Yaşlılık sigortasından sağlanan haklar ve yararlanma şartları, yaşlılık aylığının hesaplanması, yaşlılık aylığının başlangıcı, kesilmesi veya sosyal güvenlik destek primi ödenmesi, yaşlılık toptan ödemesi ve ihya.
13. Ölüm sigortasından sağlanan haklar ve yararlanma şartları, ölüm sigortasından bağlanacak aylığın hesaplanması, ölüm aylığının hak sahiplerine paylaştırılması, hak sahiplerinin aylıklarının başlangıcı, kesilmesi ve yeniden bağlanması, ölüme bağlı toptan ödeme ve ihya.
14. Uzun vadeli sigorta kolları bakımından üçüncü kişinin sorumluluğu.
15. Fiilî hizmet süresi zammı.
16. Sigortalıların borçlanabileceği süreler.

17. Kamu görevlilerine yaşlılık aylığı bağlanacak haller.
18. Kanunları gereğince görevden uzaklaştırılanlar, tutuklananlar veya görevine son verilenlerin sigortalılıkları ve primleri.
19. Vazife malûllüğü.
20. İtibarî hizmet süreleri ve itibarî hizmet süresi primi.
21. İsteğe bağlı sigorta ve şartları, isteğe bağlı sigorta başlangıcı ve sona ermesi, isteğe bağlı sigorta primleri ve ödenmesi.
22. Topluluk sigortası.
23. Sigortalılık hallerinin birleşmesi.
24. Aylık ve gelirlerin birleşmesi.
25. Gelir ve aylıkların düzeltilmesi, yükseltilmesi, alt sınırı, ödenmesi ve yoklama işlemleri.
26. Gelir ve aylık bağlanmayacak haller.
27. Yaş.
28. Genel sağlık sigortalısı sayılanlar, genel sağlık sigortalılığının başlangıcı, bildirimi ve tescili, sağlık hizmetleri ve diğer haklar ile bunlardan yararlanma koşulları.
29. Finansmanı sağlanan sağlık hizmetleri ve süresi, Kurumca finansmanı sağlanmayacak sağlık hizmetleri.

30. Yol gideri, gündelik ve refakatçi giderleri.
31. Yurt dışında tedavi.
32. Sağlık hizmetlerinden yararlanma şartları ve katılım payı, katılım payı alınmayacak haller, sağlık hizmetlerinin ödenecek bedellerinin belirlenmesi, sağlık hizmetlerinin sağlanma yöntemi ve sağlık giderlerinin ödenmesi.
33. İşverenin, genel sağlık sigortasının ve üçüncü kişilerin sorumluluğu.
34. Prim alınması, prime esas kazanç, prim oranları ve asgarî işçilik günlük kazanç sınırları.
35. Kısa vadeli sigorta kolları prim tarifesi ve işkollarının ve işlerin tehlike sınıf ve derecelerinin belirlenmesi.
36. Asgari işçilik uygulaması ve uzlaşma.
37. Prim belgeleri ve primlerin ödenmesi, prim ödeme yükümlüsü, prim borçlarına halef olma, gecikme cezası ve gecikme zammı ile iadesi gereken primler, prim ve idari para cezası borçlarının hakedişlerden mahsubu, ödenmesi ve ilişiksizlik belgesinin aranması.
38. Kurum nezdinde doğan alacakların devir, temlik ve haczi.

39. Kontrol muayenesi.

40. Yersiz ödemelerin geri alınması, icra takibine itiraz, itirazının iptali.

41. Prim ve diğer borçlarının yapılandırılması.

42. Sigorta primlerinin (ve diğer alacakların) tahakkuk, takip ve tahsili.

43. İşsizlik ödeneğine hak kazanma koşulları ile miktar ve ödeme sürelerinin belirlenmesi.

44. Ücret garanti fonu, kısa çalışma ödeneği.

45. Yurtdışında geçen sürelerin borçlanılması, koşulları, yararlanacak kişiler, transferi sağlanacak primler.

46. 6183 sayılı Kanun uyarınca yapılan takiplerde ödeme emrine itiraz, menfi tespit, haczin kaldırılması, haczedilemezlik.

47. Tasarrufu teşvik hesabına ilişkin alacaklar.

48. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 65. maddesinde yer alan kısa çalışma ödeneği ve primleri ile anılan kanunun 33. maddesi uyarınca hükme bağlanan ücret garanti fonu primleri ile ilgili uyuşmazlıklara ilişkin davalar.

yargıtay yirmi birinci hukuk dairesinin görev alanı[336]:

1. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'ndan doğan ve rücu davaları dışında kalan her türlü uyuşmazlıkların.
2. 5510 sayılı Yasa'nın 106. maddesi ile yürürlükten kaldırılan ancak 5510 sayılı Yasa'nın geçici maddelerinin yollaması ile 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği 01.10.2008 tarihinden önceki sigortalılara bazı maddeleri halen uygulanmakta olan; mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'ndan, mülga 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'ndan, mülga 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu'ndan, mülga 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu'ndan, mülga 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkındaki Kanun'undan, mülga 5454 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'ndan, 2108 sayılı Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasası'nın mülga 4. ve 5. maddelerinden doğan uyuşmazlıkların.

3. 22.05.1985 tarihinde 3201 sayılı Yasa ile yürürlükten kaldırılan ancak bu yasadan yararlanarak borçlanma yapan sigortalılara halen uygulanan 2147 sayılı Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının, Yurt Dışında Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkındaki Kanun'dan doğan uyuşmazlıkların.
4. 22.5.1985 tarihli 3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkındaki Kanundan doğan uyuşmazlıkların.
5. 2108 sayılı Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasa'sından doğan uyuşmazlıkların.
6. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 77. maddesine dayalı iş kazası ve meslek hastalığından doğan işgöremezlik ve destekten yoksunluk davalarına ilişkin uyuşmazlıkların.
7. İşçilik alacakları istemiyle birlikte Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı ve işveren aleyhine açılan hizmet saptaması davalarında verilen hükümlerin.
8. a) İş kazaları ve meslek hastalığından doğan maddi ve manevi tazminat davalarından kaynaklanan işveren ve işçi arasındaki rü'cu davaları ile,

b) İş kazaları ve meslek hastalığından doğan maddi ve manevi tazminat istemiyle birlikte açılan işçilik alacaklarına ilişkin davaların.

9. Hizmet tespiti ve birlikte işçilik hakları istekleriyle Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüğü ve işveren hakkında açılan davalarla ilgili hükümler.

yargıtay yirmi ikinci hukuk dairesinin görev alanı[336]: (İş ve Sosyal Güvenlik Dairesi olarak görev yapmak üzere)

1. Temyiz incelemesi Dokuzuncu Hukuk Dairesince yapılan;

a) İşveren tarafından iş sözleşmesinin feshi üzerine feshin geçersizliğinin tespitine ve işçinin işe iadesine ilişkin davalar (İş Kanunu m. 18, 19, 20),

b) Feshin geçersizliğine rağmen işe başlatılmayan işçi tarafından açılan iş güvencesi tazminatı ile boşta geçen en çok dört aylık süre ücreti ve aynı süreye ait İş Kanunu'nun 21/3. maddesinde sözü edilen diğer haklara ilişkin davalar (bu isteklerle birlikte diğer işçilik alacaklarının talep edildiği tüm davalar dahil olmak üzere),

c) 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 21. maddesinde öngörülen iş kaybı tazminatı ile ilgili işçi tarafından Türkiye İş Kurumu aleyhine veya bu kurum tarafından işçi aleyhine açılan davalar ile işçi tarafından işveren aleyhine açılan davalar,

ç) 4853 ve 5568 sayılı Kanunlar uyarınca işçi tarafından tasarrufu teşvik ve nema alacağı ile ilgili işveren ve Hazine aleyhine açılan davalar.

2. Temyiz incelemesi Onuncu Hukuk Dairesince yapılan;

a) 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'ndan doğan davalar (Ek Madde 1 kapsamında ücret garanti fonu ve Ek Madde 2 kapsamındaki kısa çalışma ödeneğine ilişkin uyuşmazlıklar dahil olmak üzere),

b) (Mülga) 3417 sayılı Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanun ile 4853 sayılı Çalışanların Tasarruflarını Teşvik Hesabının Tasfiyesi ve Bu Hesaptan Yapılacak Ödemelere Dair Kanun'dan doğan davalar,

c) 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un 21. maddesi kapsa-

mında iş kaybı tazminatından kaynaklanan uyuşmazlıklara ilişkin davalar, (tarafların sıfatlarına bakılmaksızın).

yarı doğrudan demokrasi[253]: Egemenliğin kullanılmasının halk ile temsilciler arasında paylaştırıldığı demokrasi.

yarı proleterya[269]: Ekonomik geçimini sağlamak için tümüyle ücrete bağımlı olmayan ücretli emek gücü.

yarıcılık: Ortakçılık.

yasa dışı rekabet: Haksız rekabet.

yaşam kalitesi[190]: Hedefleri, beklentileri, standartları, ilgileri ile bağlantılı olarak, kişilerin yaşadıkları kültür ve değer yargılarının bütünü içinde durumlarını algılama biçimi.

yaşam memnuniyeti[191]: Öznel veya beyan edilmiş mutluluk, öznel refah. Kişinin sürdürdüğü hayatı bir bütün olarak olumlu bir şekilde değerlendirmesi.

yaşam memnuniyeti araştırması[191]: Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2003 yılından başlayarak her yıl düzenli olarak yapılan araştırma.

yaşlılık aylığının hesaplanması[42]: Sigortalının ortalama aylık kazancı ile aylık bağlama oranının çarpımı sonucunda bulunan miktar.

Ortalama aylık kazanç, sigortalının her yıla ait prime esas kazancının, kazancın ait olduğu yıldan itibaren aylık talep tarihine kadar geçen yıllar için, her yıl gerçekleşen güncelleme katsayısı ile güncellenerek bulunan kazançlar toplamının, itibari hizmet süresi ile fiili hizmet süresi zammı hariç toplam prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanan ortalama günlük kazancın otuz katıdır.

yaşlılık sigortası[313]: Belirli bir yaş ve prim gün sayısını tamamlayan sigortalılara, çalışma güçlerinin azaldığı yaşlılık dönemlerinde iş hayatından çekilerek çalışmadan yaşamını sürdürme ve dinlenme olanağı sağlayan uzun süreli sosyal sigorta türü.

yaşlılık toptan ödemesi ve ihya[42]: Sigortalı olanlardan, herhangi bir nedenle çalıştığı işten ayrılan veya işyerini kapatan ve yaşlılık aylığı bağlanması için gerekli yaş şartını doldurduğu halde malulluk ve yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanamayan sigortalıya adına bildirilen veya ödediği malulluk, yaşlılık ve ölüm sigortaları primlerinin her yıla ait tutarının, primin

ait olduğu yıldan itibaren yazılı istek tarihine kadar geçen yıllar için, her yılın gerçekleşen güncelleşme katsayısı ile güncellenerek toptan ödeme şeklinde verilmesi.

yatay hareketlilik[319]: Toplum içinde bir ferdin yaşam tarzında, gelir düzeyinde, dünya görüşünde bir artış veya yükselme olmadan işyerini veya çevresini değiştirmesi.

yatırım[197]: Mevcut sermaye malları ve donatımı stokuna belirli bir dönem içinde yapılan net ilave.

yatırım bankası: Dolaşıma çıkarılan bir finansal varlığın bir çok veya az sayıda ya da bir tek yatırımcıya satılmasında dolaylı çıkarıma aracılık eden banka.

yatırım danışmanlığı[300]: Müşterilere sermaye piyasası araçları ile bunları ihraç eden ortaklık ve kuruluşları hakkında yönlendirici nitelikte yazılı veya sözlü yorum ve yatırım tavsiyelerinde bulunulması faaliyeti.

yatırım fonları[300]: Halktan katılma belgeleri karşılığı toplanan paralarla belge sahipleri hesabına, oluşturulan portföyü işletmek amacıyla kurulan malvarlığı.

yatırım hizmetleri koordinatörü[335]: Yatırım aşamasında sağlanacak yatırım hizmetlerini yerine getirmek üzere Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı tarafından istihdam edilen uzman veya danışman.

yatırımcı hizmetleri[335]: Yerli sermayeli yatırımlar ile doğrudan yabancı yatırımlar için, Türkiye'de tüzel kişilik tesis edilmesi ile başlayan ve yatırımın faaliyete geçmesi ile sona eren yatırım aşamasında, yerine getirilmesi gereken yasal izin ve onay işlemlerinin yatırımcı adına yürütülmesi ve sonuçlandırılması.

yaz çalışması uygulaması[328]: Yaz aylarında yüksek hava sıcaklığına bağlı olarak çalışanların verimliliklerinin düşmesini önlemek amacıyla gün içindeki çalışma saatlerinin dağılımının değiştirilmesi veya çalışma saatlerinin azaltılması.

yedeksubay[179]: Askerliği meslek olarak seçmediği halde, yurt ödevi için kanunlara göre belli bir süre orduda subay olarak çalışan kimse.

yemek yardımı:

1.[3,222] Devlet memurlarının hangi hallerde yiyecek yardımından ne şekilde faydalanacakları ve bu yardımın uygulanma

esaslarını düzenleyen Devlet Memurları Yiyecek Yardımı Yönetmeliği uyarınca devlet memurlarına yapılan yardım.

2. İşyeri uygulaması olarak veya personel yönetmeliği uyarınca veya toplu iş sözleşmesinde yapılan düzenlemeye uyularak, işyerinde işçiye bir öğün doyurucu yemek verilmesi, yemek fişi verilmesi veya her gün için belirlenmiş bir miktarın nakden ödenmesi.

yeminli mali müşavir[345]**:** 3568 sayılı Kanuna göre meslek icrasına hak kazanmış; işletmelerin hesap, bilanço, defter kayıt ve belgelerini vergi mevzuatı yönünden inceleyen, inceleme sonuçlarını, rapor haline getiren yarı resmi inceleme elemanı.

yeni endüstriyel devrim: Düşük karbon ekonomisi.

yerel yönetim: Mahalli idare.

yerleşme alanı[206]**:** İmar planı sınırı içindeki yerleşik ve gelişme alanlarının tümü.

yeşil davranış[230]**:** Yeşil işletmeye varımı sağlayacak düşünce ve uygulama değişikliği.

yeşil ekonomi[292]: Mevcut ekonomik düzenin yol açtığı ekolojik tahribatlara karşı, dünyanın sürdürülebilir bir yaşam alanı olarak kalmaya devam etmesi için alternatif yaklaşımlar ileri süren, çevreye duyarlı, kuvvetli felsefi altyapısı bulunan ve gelişmekte olan iktisat kolu.

yeşil istihdam[230]: Çalışanlarını işe alırken ve elinde tutarken yüksek bir çevre ve toplum bilinci taşıyanları seçen ve bu stratejileri kullanan işletmelerin yarattığı istihdam.

yeşil teknoloji[230]: Otomatik ışık kapatma, güneş panelleri, telekonferans yazılımı, sosyal ağ araçları ya da ulaşım rota hızlandırması gibi iş verimi sağlayan teknolojik çözümler.

yeşil yakalılar[328]: Ekonominin çevreyle ilgili kesimlerinde, diğer bir deyişle yeşil işlerde istihdam edilen kişiler.

yıllık enflasyon oranı: Bir yıllık dönemde fiyatlar genel düzeyindeki değişim.

1. Seçilen ay ile bir önceki yılın aynı ayının karşılaştırılması.
2. Seçilen ay dahil olmak üzere son on iki aylık dönemin, bu dönemden önceki on iki aylık dönemle karşılaştırılması.

yıpranma ödemesi: Toplu iş sözleşmelerinde yapılan düzenlemeler uyarınca farklı, yıpratıcı, zor, pis vb. işleri yapanlara ücretinin dışında ayrıca yapılan ödemeler.

yoksullaştıran büyüme[328]: Karşı ülkede büyüme yokken dış satımdan yana büyüme gösteren ülkede, dış satım malının düşük mal olması, dış alımı ikame eden malın sunumunun gerileme göstermesi ve dış alım malının tam olarak yerine geçememesi durumunda, dış alım malına ilişkin istemin fiyat esnekliği sıfır ise ve karşı ülke büyüme sürecinde değilse, dış ticaret hadlerinin büyümenin tüm kazanımlarını ortadan kaldıracak ölçüde bozulma göstereceğini ve ülkenin alt kayıtsızlık eğrisinde yer alacağını ileri süren görüşe uygun büyüme türü.

yoksulluk tuzağı[328]:

1. Ekonomik ve sosyal yardım politikalarının uygulandığı ülkelerde düşük gelir gruplarının, bir iş bulmaları nedeniyle sosyal yardımlarının kesimesi ve vergi mükellefi haline gelmeleri sonucu iş bulmadan önceki gelir düzeylerine veya onun gerisine bile düşebildikleri durum.
2. Tarımsal ürün fiyatlarının sürekli düşmesine bağlı olarak üretici gelirleri azaldığından

çiftçilerin üretim yaptıkları bölgede başka bir işlendirme olanağı da bulamamaları nedeniyle aynı bölgeye düşük gelirle tutsak oldukları durum.

yola elverişli gemi[184]: Denize elverişli olan, teşkilatı, yükleme durumu, yakıtı, komanyası, gemi adamlarının yeterliği ve sayısı bakımlarından yolculuğun tehlikelerine karşı koyabilecek vasıflara sahip olan gemi.

yolcu gemisi[182]: Onikiden çok yolcu taşıyan ticaret gemisi.

yolcu motoru[182]: Tam boyları kırkiki metreden az olan ve liman sefer bölgesi içinde veya merkez iskelesinden yirmibeş milden uzaklaşmadan günübirlik yolcu taşıyan ticaret gemisi.

yonga seti: Ana kartın beynini oluşturan bilgisayar içindeki herşey arasındaki veri akışını sağlayan entegre devreler.

yönetim[223]:

1. Yönetmek işi, idare.
2. Bir kuruluşu yöneten, işleyişini planlayan üst kademedeki görevliler topluluğu.

yörekent: Banliyö.

yük gemisi[182]: Yük taşıyan ve taşıyacağı yolcu sayısı onikiyi (dahil) geçmeyen ticaret gemisi.

yüklenici[179]: Başkası için yapı ve ticaretle ilgili bir işi yapmayı üstüne alan kimse, müteahhit, üstenci.

yüksek idari kurul[192]: Kamu görevlilerinin hak, ödev ve çalışma koşullarının düzenlenmesi ve kanunların kamu görevlilerine eşit uygulanmasına yönelik kararların alınması için yapılacak toplu görüşmelere esas olmak üzere Kamu İşveren Kuruluna görüş bildirmek ve toplu görüşmelerde belirlenen mutabakat metinlerinin uygulanmasını izlemek amacıyla oluşturulan kurul.

Yüksek İdari Kurul, Başbakanlık Müsteşarının başkanlığında, aşağıda belirtilen kamu işveren temsilcileri ile bünyesinde üye sayıları itibariyle en çok kamu görevlisini bulunduran konfederasyonlardan ilk üçünün üyeleri oranında seçecekleri onbeş temsilciden oluşur.

Bu Kurul'da yer alacak kamu işveren temsilcileri şunlardır:

a) Bakanlıklar ve diğer kamu kurum veya kuruluşlarının müsteşarları,

b) Devlet Personel Başkanı,

c) Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanı,

ç) İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürü,

d) Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürü,

e) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü,

f) Bağımsız başkanlıkların başkanları,

g) Kamu işveren sendikası.

yükümlülük[220]: Hukuken zorunlu kılınan ve yerine getirilmesi gereken görev.

Z

zaman serisi[238]**:** Bir değişkenin zaman içinde nasıl değiştiğini gösteren bilgi.

zeyilname: Sigorta poliçesinde yapılan değişikliği gösteren belge.

zilyetlik: Kullanma hakkı.

zorunlu mali sorumluluk sigortası: Motorlu aracın kullanılması sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına karşı, işletenin yaptırmakla zorunlu olduğu sigorta.

zorunlu sigorta[328]**:** Sosyal güvenlik sigortası, deprem sigortası gibi kanunen yapılması zorunlu sigorta.

zorunlu tasarruf: Bireylerin arzulamadıkları, istemedikleri nedenler yüzünden tüketimden vazgeçerek yaptıkları tasarruf.

züppe etkisi[328]: Tüketicilerin bir mala yönelik istem miktarının o malı kullanan tüketici sayısı arttıkça azalması.

KAYNAKÇA

(171) Serpil Aytaç, İş Kazalarını Önlemede Güvenlik Kültürünün Önemi, Türk Metal, Sayı 147, Ekim 2011.

(172) 5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.

(173) www.logisticsclub.com.

(174) Nuri Çelik, Toplu İş Sözleşmeleri İle Çalışma Koşullarının Düzenlenmesinde ve Fesih Bildirimi Sürelerinin Artırılmasında Karşılaşılan Sorunlar, Çalışma ve Toplum, 2011/4.

(175) Ş. Abdurrahman Çelik, Kültür Endüstrisi, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2011.

(176) 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu.

(177) 6098 Sayılı Borçlar Kanunu.

(178) A. Nevzad Odyakmaz, Yazın Sözlüğü, Babil Yayınları, Ege Reklam ve Basım Sanatları Ltd. Şti., İstanbul, 2011.

(179) www.tdk.gov.tr/

(180) www.urunguvenliği.org.

(181) 20.12.1989 Tarihli, 20378 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Gemi Adamlarının İkamet Yerleri, Sağlık ve Işelerine Dair Yönetmelik.

(182) 02.09.2002 Tarihli, 25924 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Gemi Adamları Yönetmeliği.

(183) www.ubak.gov.tr/

(184) 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu.

(185) 5953 Sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun.

(186) www.bilginin adresi.net

(187) www.ikademi.com

(188) Gönül Budak - Güler Budak, İmaj Mühendisliği Vizyonundan Halkla İlişkiler, Barış-Fakülteler Yayınevi, İzmir, 2010.

(189) www.sosyalbilgilerciyiz.com

(190) www.wikipedia.org

(191) Yaşam Memnuniyeti Araştırması, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara, 2010.

(192) 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu.

(193) www.sozluk.ihya.org/sosyalbilimlersozlugu.

(194) 4077 Sayılı Tüketicilerin Korunması Hakkında Kanun.

(195) Aydın Başbuğ, Sosyal Hukuk, a Kitap, Ankara, 2010.

(196) Naci Önsal, İstihdam, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993.

(197) Tezer Öcal, İktisat, Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Yayını, Ankara, 1984.

(198) Sencer Divitçioğlu, Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplum Üretim Tarzı Kavramı, Yapı Kredi Yayınları/Cogito, İstanbul, 2003.

(199) Feridun Ergin, İktisat, Hamle Matbaası, İstanbul, 1964.

(200) Cavit Orhan Tütengil, Az Gelişmiş Ülkelerin Toplumsal Yapısı, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1966.

(201) TİSK Ekonomik Anayasa Raporu, 2011.

(202) Hüseyin Perviz Pur, Türkiye'nin Borç Prangası, TÜRMOB Yayınları-280, Yorum Matbaası, Ankara, 2005.

(203) Hüseyin Perviz Pur, Varlık Vergisi ve Azınlıklar, Eren Yayıncılık, İstanbul, 2007.

(204) Hasan Kılavuz, Hortum Düzeni, Güncel Yayıncılık, İstanbul, 2007.

(205) Aziz Konukman, Cumhuriyetten Günümüze Bütçeler, Ziraat Matbaacılık A.Ş., Ankara, 2004.

(206) Ali Karakaş, İsa Karakaş, İnşaat ve İhaleli İşlerde Asgari İşçilik Uygulamaları, Adalet Yayınevi, Sözkesen Matbaacılık, Ankara, 2004.

(207) Mürteza Hasanoğlu - İsa Karakaş, İşçi Hakları Rehberi, İlke Emek Yayınları, İdeal Matbaacılık, Ankara, 2005.

(208) 2575 Sayılı Danıştay Kanunu.

(209) 6087 Sayılı Sayıştaş Kanunu.

(210) 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu.

(211) 4958 Sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu.

(212) 5434 Sayılı Emekli Sandığı Kanunu.

(213) 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu.

(214) 6772 Sayılı İlave Tediye Kanunu.

(215) 3572 Sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun.

(216) 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu.

(217) 6085 Sayılı Sayıştay Kanunu.

(218) Ali Arcak, Kamulaştırma-Devletleştirme Kanunları, Seçkin Kitabevi, 1986.

(220) 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu.

(221) İdil Işıl Gül - Ulaş Karan, Ayrımcılık Yasağı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Sena Ofset, İstanbul, 2011.

(222) 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu.

(223) 11.12.1986 Tarihli, 19308 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Devlet Memurları Yiyecek Yardımı Yönetmeliği.

(223) İlhan Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Milliyet Yayınları, Bilnet Matbaacılık, İstanbul, 2011.

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

(224) Seza Reisoğlu, Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu Şerhi, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1986.

(225) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Teftiş Rehberi, 2011.

(226) Türkiye Yol, Yapı, İnşaat İşçileri Sendikası İle Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Arasında Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü İşyerleri İçin Bağıtlanan Toplu İş Sözleşmesi, Yorum Matbaacılık, 2003.

(227) Donald Marron, Otuz Sanayide Ekonomi, Caretta Reklam, Çin, 2011.

(228) Sadun Aren, İstihdam, Para ve İktisadi Politika, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1968.

(229) Memduh Yaşa, Devlet Borçları, Sermet Matbaası, İstanbul, 1965.

(230) Leigh Stringer, Yeşil İşyeri, MESS Yayınları, İstanbul, 2009.

(231) Oğul Zengingönül, Küreselleşme, Adres Yayınları, Aydan Matbaası, Ankara, 2004.

(232) Joseph V. Stiglitz, Küreselleşme, Büyük Hayal Kırıklığı, Mart Matbaacılık, İstanbul, 2004.

(233) Kübra Doğan Yenisey, İş Hukukunun Kendine Özgü Emredici Doğası: Sosyal Kamu Düzeni Kurallarına Bir Bakış, Prof. Dr. Sarper Süzek'e Armağan, Cilt 1, Beta Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2011.

(234) Özlem Kırıcı, Altı Sigma, Anahtar Dergisi, Sayı 276, Aralık 2011.

(235) Seda Cansız, İş Süreçlerinin Yönetimi ve İşletmelere Faydaları, Anahtar Dergisi, Sayı 276, Aralık 2011.

(236) Lütfiye Balkaya - Aylin Yıldırım Aykut, Örgütsel İletişimin İşgören Verimliliğine Etkisi, Anahtar Dergisi, Sayı 276, Aralık 2011.

(237) Ömer Faruk Çolak - Alaattin Aktaş, Makro Ekonomik Göstergelerin Yorumlanması, Eflatun Yayınevi, Ankara, 2009.

(238) Elif Çepni, Ekonomik Göstergeler ve İstatistikler Rehberi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.

(239) Türkiye İstatistik Kurumu.

(240) 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu.

(241) 5251 Sayılı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.

(242) 5018 Sayılı Kamu Maliyesi Yönetimi ve Kontrol Kanunu.

(243) Orta Vadeli Mali Plan 2012-2014.

(244) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013.

(245) Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi.

(246) www.muhasebetr.com.

(247) 4059 Sayılı Hazine Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.

(248) 4113 Sayılı Yetki Kanunu Uyarınca Çıkarılan 554 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname.

(249) 5548 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu. (Anayasa Mahkemesi'nin 25.12.2008 Karar Tarihli ve E: 2006/140, K: 2008/185 Nolu, 04.04.2009 Tarih ve 27190 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Kararı İle Oybirliğiyle İptal Edilmiştir)

(250) Uluslararası Çalışma Örgütü Ankara Temsilciliği.

(251) Hasan Tunç, Anayasa Hukukuna Giriş, Nobel Yayınları, Ankara, 1999.

(252) Kasım Karagöz, Doğrudan Demokrasi Aracı Olarak Halk Girişimi, Yetkin Basımevi, Ankara, 2010.

(253) www.caginpolisi.com.

(254) Andre Gunder, Noam Chomsky, Samir Amin, Düşük Yoğunluklu Demokrasi Yeni Dünya Düzeni ve Yeni Politik Güçler, Yeni Alan Yayıncılık, İstanbul, 1995.

(255) Cengiz Derdiman, Anayasa Hukukunun Genel Esasları ve Türk Anayasa Düzeni, Alfa Yayınları, Bursa, 2006.

(256) Kemal Gözler, www.anayasa.gen.tr.

(257) Ender Ethem Atay, İdare Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009.

(258) 5840 Sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu.

(259) Nevzad Odyakmaz, Necla Odyakmaz Acar, İletişim Sözlüğü, Babil Yayınları, İstanbul, 2008.

(260) www.ilo.org.

(261) www.ikv.org.tr.

(262) Serkan Güzel, Çalışma Sosyolojisi, Literatür Yayınları, İstanbul, 2008.

(263) www.tide.org.tr.

(264) Shelley E. Taylor, Letita Anne Peplay, David O. Sears, Sosyal Psikoloji, İmge Kitabevi, Ankara, 2010.

(265) www.kssd.org.

(266) Z. Gönül Balkır, İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkının Korunması, Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt 2 Sayı 1, Ankara, 2012.

(267) Eyüp Bedir, Yoksullukla Mücadelede Yeni Bir Tartışma Alanı: Vatandaşlık Geliri, Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt 2 Sayı 1, Ankara, 2012.

(268) Abdurrahman Ayhan, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri, Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt 2 Sayı 1, Ankara, 2012.

(269) Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

(270) Zehra Öztürk, Ahmet Süngü, İşletmelerde Liderlik ve Çatışma Yöntemi, Mevzuat Dergisi, Yıl 7, Sayı 75, 2004.

(271) Torstein Veblen, Aylak Sınıfın Teorisi, Babil Yayınları, Erzurum, 2005.

(272) Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 22.03.2007 Tarih, 2006/36997 Esas, 2007/8174 Karar Numaralı Kararı.

(273) Kapital Dergisi, Sayı 01.11.2011.

(274) www.ekodiyalog.com.

(275) www.jobnak.com.

(276) Serpil Aytaç, Kariyer Planlaması, www.genbilim.com.

(277) www.sozlukturkce.com.

(278) Toplu İş Sözleşmeleri, İşyeri/İşletme Düzeyinde, Farklı Dönemlere Ait, 28 İşkolunda Bağıtlanmış Değişik Taraflara Ait Toplu İş Sözleşmeleri.

(279) Ali İhsan Özeroğlu, Risk Sermayesinin Türk Finans Sektöründe Yeri, Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 1, Sayı 5, İstanbul, 2010.

(280) Utkan Aralı, Hakkaniyet İndirimi Kaldırılıyor mu?, Çimento İşveren, Cilt 26, Sayı 1, Ankara, 2012.

(281) Coşkun Can Aktan, Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı, Çimento İşveren, Cilt 26, Sayı 1, Ankara, 2012.

(282) www.uludagsozluk.com.

(283) www.biyolojidunyasi.com.

(284) Oya Aytemiz Seymen, Tamer Bolat, Küreselleşme ve Çok Uluslu İşletmecilik, Nobel Yayınları No: 583, Ankara, 2005.

(285) www.sayisalyontemler.com.

(286) 4736 Sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.

(287) Orta Vadeli Program (2012-2014).

(288) Orta Vadeli Mali Plan (2012-2014).

(289) Deniz Kartal, Dünden Bu Güne İşkur'da İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmetleri, İstihdam 3i, Sayı 4, Ankara, 2011.

(290) Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı (2011-2013).

(291) Toplumsal Eşitsizlik Ulusal Eylem Planı (2008-2013).

(292) Çağlar Özdemir, Yeşil Ekonomi ve İstihdam, İstihdamda 3i, Sayı 4, Ankara, 2011).

(293) Dünya Çevre Kalkınma Raporu, 1987.

(294) Savaş Taşkent, Belirli Süreli İş Sözleşmelerinde "Esaslı Neden" Sorunu, Sicil İş Hukuku Dergisi, Sayı 24, İstanbul, 2011.

(295) Tamer Koçel, İşletme Yönetiminde Güncel Yaklaşımlar, Mercek, Yıl 7, Sayı 65, İstanbul, 2012.

(296) Onur Bilge Kula, Anadoluda Çoğulculuk ve Tolerans, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2011.

(297) www.engelsizkariyer.com.

(298) www.flexsim.com.

(299) 2810 Sayılı Menkul Kıymetler Borsaları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

(300) www.ntvmsnbc.com.

(301) 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu.

(302) 5941 Sayılı Çek Kanunu.

(303) Laurence J. Peter, Raymond Hull, Peter İlkesi, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1994.

(304) Hülya Ekşi Uğuz, Sosyal Sermaye, Orion Kitabevi, Ankara, 2010.

(305) Thomas Steward, Entellektüel Sermaye, MESS Yayınları, Mu-Ka Matbaacılık, İstanbul, 1997.

(306) Colin Hines, Tim Lang, Yeni Korumacılık, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2000.

(307) www.temb.gov.tr.

(308) www.maliforum.com.

(309) İbrahim Kaplan, Hakimin Sözleşmeye Müdahalesi, Kadıoğlu Matbaası, Ankara, 1987.

(310) Cevdet İlhan Günay, Cezai Şart, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.

(311) Ercan Akyiğit, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından İşçinin Başka İşte Çalışması, Ankara, 1995.

(312) Ali Güzel, Ali Rıza Okur, Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1998.

(313) Anayasa Mahkemesi'nin 26-27.09.1967 E. 1963/336, K. 1967/29 Sayılı Kararı.

(314) Safa Reisoğlu, Borçlar Hukuku, S Yayınları, Ankara, 1986.

(315) www.turkcebilgi.org.

(316) Öznur Yavan, Hüner Yönetimi, Kamu-İş Dergisi, Cilt 12, Sayı 2, Ankara, 2012.

(317) Öznur Yavan, Örgüt Stratejileri, Kriz Yönetimi ve Senaryolar, Kamu-İş Dergisi, Cilt 12, Sayı 2, Ankara, 2012.

(318) Mustafa Kılıçoğlu, Türk İş Hukuku Açısından Compliance, Türk Alman Uluslararası İş Hukuku Sempozyumu, İnönü Üniversitesi Matbaası, Malatya, 2011.

(319) Mustafa E. Erkal, Burhan Baloğlu, Filiz Baloğlu, Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü, Der Yayınları, İstanbul, 1997.

(320) Ünal Tekinalp, Yeni Türk Ticaret Kanunu, Çalışma Hayatı Açısından Yeni Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu Semineri, TİSK Yayın No: 318, Matsa Basımevi, Ankara, 2012.

(321) Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, "Jeopolitik" Jeopolitik İlmi Antoloji Denemesi, İstanbul, 1946.

(322) Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Ansiklopedik Sözlük, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

(323) 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitim Kanunu.

(324) M. Fatih Uşan, Çıraklık Sözleşmesi, Mimoza Yayım, Konya, 1994.

(325) 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyle Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun.

(326) 633 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

(327) Nizamettin Aktay, Toplu İş Sözleşmesi, TÜHİS Yayını, Ankara, 2000.

(328) İktisat Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

(329) 2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun.

(230) 151 Sayılı Ereğli Havzai Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun.

(331) 21.03.2000 Tarihli 23996 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Ereğli Kömür Havzası Amelebirliği Biriktirme ve Yardımlaşma Sandığı Yönetmeliği.

(332) Yusuf Ekinci, Ahilik, Özgün Matbaacılık, Ankara, 2008.

(333) www.dpt.gov.tr.

(334) 5523 Sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun.

(335) 07.03.2007 Tarihli 26465 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanunun Uygulanmasına Dair Karar.

(336) 6110 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 8. Maddesi İle 2797 Sayılı Yargıtay Yasası'nın 14. Maddesinde Yapılan Değişiklik Uyarınca; Yargıtay Başkanlar Kurulu'nun 11.04.2011 Tarih, 14 Sayılı Kararı İle Hazırlanan Yargıtay İşbölümü Karar Tasarısını Görüşmek Üzere Yargıtay Büyük Genel Kurulu Önceden Belli Edilen 12.05.2011 Tarihli Yargıtay Büyük Genel Kurulu Kararı.

(337) Görünüm, Türkiye Aile Sağlığı ve Planlama Vakfı, Ocak 2012.

(338) Ahmet Taşkın, İş Hukukunda İşletme Kavramı, Çalışma ve Toplum Dergisi, No: 32, İstanbul, 2012.

(339) İbrahim Öztürk, Krizlerden Fırsatlara, Büyük Dönüşüm, İstanbul Ticaret Odası Yayını, No: 2011-25, İstanbul, 2012.

(340) Eyüp Sabri Yarmalı, Selçuk Alp, Hukuk Terimleri Sözlüğü, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2011.

(341) 7201 Sayılı Tebligat Kanunu.

(342) Tilmann Kleinjung - Chi Viet Giang, Tarım Emperyalizmi, Aydın Üniversitesi Dergisi, Aralık/Ocak, 2011/2012.

(343) Mehmet Semih Söylemez, İş Hayatı ve İnsan Faktörü, Sanat Yayınları, İstanbul, 2012.

(344) Enver Özkalp, Ufuk Aydın, Seda Tekeli, Sapkın Örgütsel Davranışlar ve Çalışma Yaşamında Yeni Bir Olgu: Sanal Kaytarma, Çimento İşveren, Cilt 26, Sayı 2, Mart 2012.

(345) 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu.

(346) www.yasader.org.

(347) Hüseyin Akyıldız, Metal Sektöründe İş Değerlendirmesi Uygulamasının Analizi, Ceres Tasarım Reklam Baskı, Ankara, 2012.

TÜRK-İŞ Bilgi Merkezi
3 0 2 4
331.03 END 2012